



European Network of Councils  
for the Judiciary (ENCJ)

Réseau européen des Conseils  
de la Justice (RECJ)

*Превод от английски език!*

# Независимост, отчетност и качество на съдебната система

Утвърждаване на методологията, проучване на качеството на правосъдието и насърчаване на съдебната реформа

## Доклад на ЕМСС за 2017-2018 г.



Съфинансиране по програма „Правосъдие“ на Европейския съюз

## Съдържание

Съдържание .....	2
Резюме и препоръки .....	4
Независимост и отчетност на съдебната власт.....	4
Качество на правосъдието .....	6
Въведение .....	8
<b>Част 1. Независимост и отчетност .....</b>	<b>11</b>
1. Въведение.....	11
2. Методология и съдържание на индикаторите за независимост и отчетност ..	11
3. Измерване на индикаторите за периода 2016—2017 г.....	17
4. Използване на индикаторите за периода 2016—2017 г.....	19
5. Утвърждаване на методологията и индикаторите .....	221
6. Проучване сред непрофесионалните съдии относно тяхната независимост....	274
7. Предложения за следващи стъпки по отношение на независимостта и	
отчетността.....	51
<b>Част 2. Качество на правосъдието.....</b>	<b>53</b>
1. Въведение.....	53
2. Визия за качество .....	54
3. Области на качеството, които да се обхванат от индикаторите .....	60
4. Съдържателно проучване на избрани области на качеството.....	63
5. Прилагане на индикаторите за качество.....	81
6. Следващи стъпки за качество на правосъдието .....	85
Приложение 1 - Проучване сред непрофесионалните съдии .....	94
Приложение 2 - Въпросник - Качество на правосъдието 2017-2018.....	100
Приложение 3 - Правила за отчитане на резултатите - Въпросник 2017 -2018 ...	130

***Настоящата публикация е изготвена с финансовата подкрепа на Програма „Правосъдие“ на Европейския съюз. Отговорност за съдържанието на публикацията носи единствено Европейската мрежа на съдебните съвети и по никакъв начин не може да се счита, че тя отразява мнението на Европейската комисия.***

## Резюме и препоръки

---

През последните години Европейската мрежа на съдебните съвети разработи рамка и визия за независимост и отчетност на съдебната власт, както и набор от индикатори за оценка на състоянието на независимостта и отчетността на съдебните системи в ЕС. През 2014 г. се договори и обхватът на проекта, който ще обхване и качеството на правосъдието. Независимостта е предпоставка за качество на правосъдието и тя е крайната цел. С цел разширяване на по-рано започнатата работа проектът за 2017—2018 г. включи няколко дейности както в областта на независимостта и отчетността, от една страна, така и качеството на правосъдието, от друга страна. Настоящият доклад представя резултатите от проекта и препоръките на ЕМСС.

### Независимост и отчетност на съдебната власт

#### Използване на индикаторите от 2016—2017 г.

Въпреки че има възможности за подобрене, методологията на ЕМСС осигурява ясни аналитични заключения в кои области съдебните системи изостават и къде са постигнали напредък. Затова целта през тази година беше отделните съвети да използват тези аналитични заключения, за да разработят конкретни планове за действие с оглед подобряване на съдебните системи на национално равнище. За обсъждане на проблемите във всяка страна бяха организирани пет срещи на диалогови групи, в които всеки път участваха 4 членове/наблюдатели. Най-важната тема по време на обсъжданията беше връзката с другите държавни власти и с широката общественост, определянето и популяризирането на процедури и влиянието на медиите. Освен това индикаторите хвърлят светлина върху това, че в повечето съдебни системи липсва задълбочен поглед върху възприятията на хората, които имат личен опит, свързан със съдилищата, относно тяхната независимост.

#### Утвърждаване на индикаторите от 2016—2017 г.

Индикаторите за независимост и отчетност се разработват от 2013 г. Счита се, че през тази година вече има готовност индикаторите да бъдат споделени с външна аудитория. Във връзка с това през пролетта на 2018 г. се проведеха две срещи с външна аудитория за обсъждане и потвърждение на методологията и съдържанието на индикаторите. През месец март се организира семинар с европейски институции, а през април — научна конференция. Основното заключение от двата семинара е, че работата на ЕМСС е интересна и значима. Проектът се отнася за организационната структура на съдебните системи в Европа в сложните им взаимодействия с другите държавни власти и със съдиите и съдилищата. Получи се широка подкрепа за индикатори, които може да се въведат в изпълнение като част от цикъл за подобрене, като индикаторите могат също така да допринесат за по-широки цели като научни обсъждания на формалната и действителна независимост, взаимодействието върху двете и въздействието върху общественото и икономиката. Освен практическите предложения за подобряване на

индикаторите беше предложено външно утвърждаване на отговорите на въпросника, тъй като самооценката е уязвима. Също така се счита за необходимо да се обхване и мнението на ползвателите на услугите на съдилищата. На концептуално равнище бе показано, че ЕМСС следва да обмисли разширяване на системата до мерки за "действителна" независимост извън възприятията за независимост. Широко се обсъди целесъобразността на сътрудничеството на ЕМСС с научната сфера и европейските институции.

## **Проучване сред непрофесионалните съдии**

Непрофесионалните съдии имат важна роля в много европейски съдебни системи. В допълнение към проучването след професионалните съдии, проведено през 2014—2015 г. и през 2016—2017 г., се проведе и проучване сред непрофесионалните съдии относно тяхната независимост. Участваха 20605 непрофесионални съдии от 10 съдебни системи. Проучването изяснява различните начини, по които непрофесионалните съдии участват в съдебната власт. Основното заключение относно независимостта е, че непрофесионалните съдии в Европа като цяло не са подложени на неприемлив натиск за решаване на дела по определен начин. Следва да се отбележи, че непрофесионалните съдии са в съществена степен по-малко прями в своите мнения и по-несигурни за своите отговори отколкото професионалните съдии. Въпреки че непрофесионалните съдии са по-малко критични, общата оценка на тяхната независимост и на независимостта на професионалните съдии е много сходна и в голяма степен съвпада със схващанията на професионалните съдии.

## **Предложения за следващи стъпки относно независимостта и отчетността през периода 2018—2019 г.**

1. Осъществяване от членове и наблюдатели на националните планове за подобряване на независимостта и отчетността.
2. Повтаряне на проучването сред професионалните съдии. При подготовката трябва да се преценят някои предимно технически подобрения.
3. Анализ на индикаторите за независимост и отчетност с цел да бъдат отразени практически предложения от семинарите за утвърждаване и разработване на система за външно утвърждаване от всяка държава (външни експерти по държави), последвано от въвеждане на коригирана система от индикатори от всички членове и наблюдатели.
4. Продължаване на сътрудничество със Съвета на адвокатурите и правните общества в Европа (ССВЕ) за провеждане на проучване сред адвокатите в Европа относно независимостта на съдебната власт с цел по-голямо участие на държавните органи и адвокатите в рамките на държавите.
5. Разработване на единен формат за проучване сред ползвателите на услугите на съдилищата, фокусирано върху опита на страните в съдебни дела, и начин на провеждане на проучването.

6. Изготвяне на становище за включването на обективни данни за резултатите в системата за измерване на действителната (де факто) независимост и за включване в системата.

## Качество на правосъдието

### Визия

Разработена бе визия за качеството с цел да се насочи работата на ЕМСС към качеството. От една страна, в нея се разглежда отговорностите на Съветите и други правителствени органи за качеството на правосъдието и, от друга страна, в рамките на визията се обсъжда качеството по отношение на независимостта и отчетността и по отношение на своевременността и ефикасността. Накрая, във визията се разглежда оценяването на качеството.

Що се отнася до отговорностите на Съветите, дори ако тези отговорности в областта на качеството да не са изрично посочени в законодателството, Съветите влияят на качеството на правосъдието по много начини и следователно е необходимо да дефинират и поддържат стандарти за качеството заедно със и при съблюдаване на професионалната роля на съдиите и в консултация с ползвателите на услугите на съдилищата. Такива стандарти следва да са част от рамка за качество. Препоръчва се, ако не са го направили, Съветите да разработят рамка за качество, която включва поне:

1. Стандарти за съдилищата, в които се дефинира качеството на правосъдието
2. Индикатори за измерване на ефективността на тези стандарти
3. Указания за добри практики за съдилищата за начина на въвеждане на стандартите
4. Периодична отчетност за качеството на правосъдието
5. Създаване на условия за избягване на вмешателство в работата на съдиите и независимостта на съдебната власт.

### Индикатори

Наборът от индикатори за качеството се приложи от 23 членове и наблюдатели и от Съда на Европейския съюз. Въпросникът се оказа по-труден за попълване в сравнение с въпросника за независимост и отчетност. Както бе посочено от участниците и експертната група, някои индикатори и техните оценки се нуждаят от допълнително обсъждане. В резултат на това се счита, че е твърде рано да се публикуват профили на държавите относно качеството на правосъдието на този етап. Все пак средните резултати от индикаторите бяха включени в доклада.

Доколкото членовете и Съветите могат да удостоверят валидността на предварителните резултати от индикаторите, те вече могат да се използват за изготвяне на практически подобрения по отношение на качеството на правосъдието.

При осъществяването на това на Съветите се препоръчва да вземат предвид темите, които, въз основа на предварителните констатации, са особено ефективни и/или са използвани в недостатъчна степен:

- своевременност: времеви стандарти за съдии, възможност за съкратени производства при подходящи случаи и специализация.
- справедлив процес: надлежно правно представителство и ефективност на производствата по обжалване
- качество на решенията: обосновааност и яснота на съдебните решения
- публичен достъп до правото: достъп до съдебната практика и комуникация със съда

### **Предложения за следващи стъпки относно качеството на правосъдието през 2018—2019 г.**

1. Всички Съвети трябва да приемат рамка, която служи за определяне на тяхното участие в гарантирането и насърчаването на качеството на правосъдието и техния подход към него, както и за подобряване на качеството на правосъдието чрез проучване на профили на техните държави, като се вземат под внимание общите препоръки.
2. Подобрене на индикаторите за качество чрез задълбочен анализ и обмисляне на резултатите до момента и на възникналите проблеми.
3. Включване на качеството в разработването на формата за проучване сред ползвателите на услугите на съдилищата.
4. Анализ на съществуващите, външни данни за качеството на правосъдието с оглед на използването им в системата от индикатори.

## Въведение<sup>1</sup>

---

Достъпът до справедливи, независими и безпристрастни съдилища като основните институции на една независима съдебна власт е основно право, както се посочва и в член 47 на Хартата на основните права на ЕС. ЕМСС има за цел да защити това право, като осигури подкрепа за независимостта, отчетността и качеството на съдебните институции в Европа и насърчи разбирането и зачитането на независимостта на съдебната система. Във връзка с това през 2013 г. ЕМСС започна своя първи проект за независимост и отчетност, който е основна стъпка за постигането на тази цел.

Въпреки факта, че за независимостта на съдебната система е изписано много, малко е направено за извършването на систематична оценка на постигнатото ниво на независимост на практика от националните съдебни системи на държавите — членки на Европейския съюз. За оценка на необходимостта от съдебна реформа и за планирането на реформи е необходим задълбочен анализ на действителната ефективност на съдебните системи, по-специално относно независимостта. Този задълбочен анализ също така е необходим за информиране на ежедневното администриране и управление на съдилищата. Това улеснява честите разговори по тези въпроси в рамките на съдебната власт и между съдебната власт и другите сфери на държавното управление. Поради това ЕМСС си поставя за цел да направи измерима независимостта на съдебната система в комбинация с отчетността, която според ЕМСС е съществено допълнение към независимостта

Когато проектът стартира през 2013 г., целта беше да се разработят индикатори за изпълнение, за да може да се измери доколко са независими и се отчитат в действителност съдебните системи в ЕС. След това индикаторите за изпълнение се прилагаха два пъти годишно сред членовете на ЕМСС чрез въпросник. През период от една година индикаторите се преразглеждаха и преработваха. Освен това през 2014—2015 г. се проведе отделно проучване сред съдиите относно тяхната независимост с цел запълване на съществена празнина в индикаторите. През следващата година проучването бе преразгледано и преработено и се проведе отново през проектната 2016—2017 г. В течение на времето индикаторите се превърнаха в надежден механизъм за оценка на съдебните системи на Европа. Но все още има възможности за подобрения.

---

<sup>1</sup> Този доклад е съставен, съставен и редактиран с помощта на екипа по проекта от Нидерландския съвет за съдебната власт; г-н Франс ван Дийк и г-жа Сара Коолен. Техническата подкрепа за проучването на съдиите беше предоставена от Висшия съдебен съвет на Белгия; г-н Кевин Верхойен и от Холандския съвет за съдебната власт г-н Bart Diephuis. Офисът на ЕМСС, г-жа Моник ван дер Гос предостави подкрепа за проверка на показателите за качество.



Качеството на правосъдието е това, което в крайна сметка има най-голямо значение. Тъй като независимостта и отчетността са фактори, които съществено допринасят за качеството, бе необходимо да се пристъпи към разработването на набор от индикатори за качество на правосъдието. Разработването на тези индикатори започна през 2015—2016 г. През 2016—2017 г. индикаторите бяха доразвити и подложени на пилотно изпитване в три съдебни системи.

Както резултатите от миналогодишния въпросник относно независимостта и отчетността, така и пилотните индикатори за качеството демонстрираха, че предстои да се извърши още работа. За тази цел през периода 2017—2018 г. проектът продължи с разглеждането на четири основни теми:

- (1) Резултатите от приложените индикатори за независимост и отчетност през 2016—2017 г. бяха обсъдени на срещите на диалоговите групи. По време на срещите бяха разгледани основните проблемни области на всяка съдебна система и се споделиха идеи за подобрене. Въз основа на обсъжданията участващите членове и наблюдатели ще се стремят да разработят планове за действие с цел внасяне на подобрения на национално равнище.
- (2) Тъй като индикаторите за независимост след няколкогодишното развитие достигнаха определено ниво на зрялост, бе решено тази година работата да се сподели с външна аудитория. Във връзка с това се организираха две срещи за външно утвърждаване — една със съответните европейски институции и една с научната общност.
- (3) В допълнение към проучването сред съдиите тази година се проведе и проучване сред непрофесионалните съдии. Счетено бе, че то е необходимо поради факта, че непрофесионалните съдии играят съществена роля в много европейски съдебни системи.
- (4) Индикаторите за качеството са разработени концептуално, в резултат на което е налице визия за качеството и подобрени индикатори. Индикаторите се измерват посредством въпросник, изпратен до Съветите и други държавни органи.

В екипа по проекта участват представители на 24 организации, 18 членуващи Съдебни съвети и 6 наблюдатели. Съдът на Европейския съюз участва в частта на проекта, посветена на въпросите на качеството. Екипът по проекта беше съпредседателстван от Ален Лакабрат и Гийом Тюсо, членове на френския Висш съдебен съвет, и от Кийс Стерк, заместник-председател на нидерландския Висш съдебен съвет, и Франс ван Дийк, директор на нидерландския Висш съдебен съвет. Секретари на екипа по проекта бяха Сара Коолен от нидерландския Висш съдебен съвет и Лиза Гамгани от френския Висш съдебен съвет.

Създадена бе експертна група от членове на екипа по проекта с цел оценяване на попълнените въпросници по индикаторите за качество, както и за да се провери последователността и надеждността на отговорите. Членове на експертната група

бяха: Колин Тайър (Съдебен съвет на Шотландия), Ана Коельо (ВСС на Португалия), Дасе Сулмане (Съдебен съвет на Латвия) и Моник ван дер Гоес (офис на Европейската мрежа на съдебните съвети) в качеството си на секретар.

Координатори на проучването сред непрофесионалните съдии бяха Виго Сторхауг Ларсен и Ивар Арнстад от норвежката съдебна администрация (Domstoladministrasjonen).

Групата по проекта проведе следните срещи:

5—6 октомври 2018 г. във Вилнюс, Литва

17 ноември 2017 г. в Париж, Франция (среща на координаторите)

15 декември 2017 г. в Брюксел, Белгия

19—20 април 2018 г. в Рим, Италия

Докладът е структуриран по следния начин: Част 1 се отнася за независимостта и отчетността. Най-напред се прави обобщение на методологията и съдържанието на индикаторите. Освен това се прави резюме на резултатите от прилагането на индикаторите през 2016—2017 г. на общоевропейско ниво. След това се отчитат предприетите дейности за изготвяне на планове за отстраняване на слабостите, които са се открили вследствие на резултатите от индикаторите. След това в доклада се обсъждат констатациите от проведените срещи за утвърждаване и заключенията, които могат да се направят за бъдещото развитие на индикаторите. Накрая са представени резултатите от проучването сред непрофесионалните съдии относно тяхната независимост.

В част 2 на доклада се разглеждат индикаторите за качество. Първо се описва визията за качество, след това се обобщава методологията и накрая се представя наборът от индикатори в неговото развитие след първото издание. Резултатите са представени на европейско равнище, тъй като резултатите за всяка отделна съдебна система все още не са достатъчно надеждни. Накрая се обсъжда по-нататъшното развитие на индикаторите за качеството с оглед на усреднените резултати от прилагането на индикаторите и с оглед на утвърждаването, което е извършено относно независимостта и отчетността. И двете части на доклада завършват с предложения.

# Част 1. Независимост и отчетност

---

## 1. Въведение

Предходните доклади на ЕМСС относно независимостта и отчетността на съдебната власт очертават концептуалната рамка на независимостта и отчетността, която лежи в основата на индикаторите и самите индикатори. Тук се обобщават съществените аспекти, включително последните измервания на индикаторите, за да може този доклад да бъде разбираем сам по себе си. След това се обръщаме към използването на индикаторите, утвърждаването на индикаторите и проучването сред непрофесионалните съдии. Тази част от доклада завършва с предложения за продължаване на проекта.

## 2. Методология и съдържание на индикаторите за независимост и отчетност

Независимостта и отчетността са взаимосвързани и многоаспектни понятия. За да се подходи сериозно към тази сложност е необходима обща рамка. Тази рамка може да се обобщи с пет основни принципи:

1. Независимостта и отчетността вървят ръка за ръка: отчетността е предпоставка за независимост. Съдебна власт, която не желае да се отчита пред обществото и не вижда нуждите на обществото няма да спечели доверието на обществото и ще застраши своята независимост в краткосрочен или дългосрочен план. Отчетността без независимост снижава съдебната власт до правителствен орган.
2. Съществуването на формални, правови гаранции за независимост (обективна независимост) не е достатъчно за да бъде един съдия независим. Реалната независимост зависи от неговото поведение и се проявява в неговите решения и това се отразява в независимостта, както се възприема от обществото и неговите съставни групи, както и от самите съдии (субективна независимост). Трябва да се отбележи, че възприятията често се различават между обществените групи.
3. За да може съдебната власт да е независима, трябва да е независима съдебната власт като цяло и трябва да са независими отделните съдии. Необходимо е да се направи разграничение между независимостта на съдебната власт като цяло и независимостта на съдията. Въпреки че независимостта на съдебната власт като цяло е необходимо условие за независимостта на съдиите, тя не е достатъчно условие. Индивидуалната независимост може да се засегне от

външно влияние на държавни организации и други и от вътрешно влияние в рамките на съдебната власт.

4. За да има отчетност, трябва да се изпълнят не само формалните изисквания за отчетност, но също така населението трябва да смята, че съдебната власт се отчита. Дори и ако има въведени формални обективни процедури за осигуряване на съдебна отчетност, субективните възприятия на гражданите относно съдебната отчетност има еднакво важно значение. Например, съдиите и съдебната система може да се възприемат като "затворена система", която работи за своя собствена полза, а не в полза на обществото.
5. Отчетността, също като независимостта, се отнася за съдебната власт като цяло и за отделния съдия. На нивото на съдебната власт като цяло, отчетността означава прозрачност относно изпълнението, докато отчетността на отделния съдия се свързва конкретно с прозрачността на неговите съдебни решения.

Необходими са дефиниции, тъй като рамката прави разграничение между обективна и субективна независимост. Обективната независимост се свързва с начина по който на практика са организирани съдебните структури, докато субективната независимост се свързва с възприемането на съдебната власт от страна на различни заинтересовани групи, включително гражданите като цяло, ползвателите на услугите на съда и съдиите. Обективните индикатори се свързват с правните и други обективно наблюдавани аспекти на правната система, които са важни за независимостта и отчетността. По отношение на измерването на тези обективни аспекти, оценяването или категоризирането се извършва от Съветите или в отсъствието на Съвет, други държавни органи с помощта на стандартизиран въпросник. То е самооценяване, но на аспекти, които могат да се проверят от всеки, който познава съответните съдебни системи.

Субективните индикатори се свързват с възприятията на населението, ползвателите на услугите на съдилищата и самите съдии относно независимостта и свързаните теми. Във връзка с независимостта и свързаните теми, съществуват външни проучвания за мнението на обществото. Също така някои съдебни власи са направили проучвания за удовлетвореността на ползвателите на услугите на съда, но такива данни не са налични за повечето държави. В настоящия доклад се предлага да се разработи единен формат за проучвания сред ползвателите на услугите на съдилищата (виж раздели 5 и 7). По отношение на мнението на съдиите, ЕМСС провежда проучване два пъти годишно сред съдии от Европа за тяхната независимост и за първи път проведе проучване сред непрофесионални съдии (виж раздел 6).

Субективни индикатори за отчетността все още не съществуват. Доколкото се отнася за ползвателите на услугите на съда, това може да се реши чрез споменатия формат за проучване на ползвателите на услугите на съда. ЕМСС възнамерява да проучи мненията за отчетността на други групи на по-късен етап.

След като са дефинирани индикаторите за обективна и субективна независимост на съдебната власт и обективна отчетност, следващата стъпка е да се определи

правилната методология за оценка на резултатите. Това изисква нормативно оценяване на добра и лоша практика. За улеснение се използва точкова система с помощта на правила за оценяване и се прилагат следните принципи:

1. По отношение на всички формални защитни мерки, основният проблем засяга това колко е лесно да се премахнат или променят такива защитни мерки. Защитна мярка, включван в конституция предлага повече защита от съдържащата се в нормално законодателство. Законодателните защитни мерки са по-ефективни от тези съдържащи се в подзаконови актове, общата съдебна практика или традиция.
2. Желателно е съдебно самоуправление, балансирано от отчетността. Когато други държавни власти имат правомощия да вземат решения за съдебната власт, решенията, основани на обективни критерии се предпочитат пред дискреционните решения.
3. Отговорите, основани на ясни правила се предпочитат пред ситуативни реакции на определени ситуации.
4. Съдебните решения и процедури, включващи процедури по обжалване е желателно да са формализирани, публични и прозрачни.
5. Прозрачността изисква активно разпространение на информация, вместо единствено теоретично предоставяне на достъп до информация.

Повечето индикатори включват няколко аспекта, обхващани от подиндикатори. Точки може да бъдат получени за всеки подиндикатор и общата оценка за даден индикатор се получава чрез събиране на точките от подиндикаторите.

Неизбежно е, че при оценяването на (под)индикаторите чрез въпросник в някои случаи са възможни различни тълкувания и това създава възможността за държавите, като познават правилата за оценяване, да изградят колкото се може по-положителна (или отрицателна) картина, ако искат това. Това противоречи на намеренията, стоящи зад индикаторите: да се установят силните и слабите страни на правната система и по този начин да се намерят възможности за подобрене. За защита срещу тази (теоретична) възможност експертната група е оценила критично отговорите от въпросника, доколкото това е възможно (виж раздел 5).

Както беше посочено по-горе, наборът от индикатори се състои от обективни и субективни индикатори. Обективните индикатори се разделят на индикатори за съдебната власт като цяло и за отделните съдии.

Фигура 1. Видове индикатори

	<b>независимост</b>	<b>отчетност</b>
--	---------------------	------------------

<b>обективни</b>	Съдебната власт като цяло	Отделен съдия	Съдебната власт като цяло	Отделен съдия
<b>субективни</b>	Общи възприятия		не са налични	

Настоящият набор от индикатори е посочен по-долу

#### ИНДИКАТОРИ ЗА ОБЕКТИВНАТА НЕЗАВИСИМОСТ НА СЪДЕБНАТА ВЛАСТ КАТО ЦЯЛО

**1. Правно основание на независимостта със следните подиндикатори:**

- официални гаранции за независимост на съдебната власт;
- официални уверения, че съдиите са обвързани само със закона;
- формална методика за определяне на заплатите на съдиите;
- формални механизми за коригиране заплатите на съдиите;
- официални гаранции за включване на съдиите в разработването на правната и съдебна реформа.

**2. Организационна автономност на съдебната власт със следните индикатори, когато съществува Висш съдебен съвет или еквивалентен независим орган:**

- официална позиция на Висшия съдебен съвет;
- съответствие с указанията на Европейската мрежа на съдебните съвети;
- отговорности на Съвета.

**Подиндикатор, когато няма Висш съдебен съвет или еквивалентен орган:**

- влияние на съдиите върху решенията.

**3. Финансиране на съдебната власт, със следните подиндикатори:**

- бюджетни разпоредби;
- система за финансиране;
- разрешаване на конфликти относно бюджети;
- достатъчност на действителния бюджет.

**4. Управление на системата от съдилища.**

- Отговорност за управление на съдилищата.

#### ИНДИКАТОРИ ЗА ОБЕКТИВНАТА НЕЗАВИСИМОСТ НА ОТДЕЛНИЯ СЪДИЯ

**5. Решения на „Човешки ресурси“ по отношение на съдиите, със следните подиндикатори:**

- избор, назначаване и освобождаване на съдии и председатели на съдилища;
- избор, назначаване и освобождаване на съдии от Върховния съд и на председателя на Върховния съд;
- съответствие с указанията на Европейската мрежа на съдебните съвети относно назначаването на

съдии;

- оценяване, повишаване в длъжност, дисциплинарни мерки и обучение на съдии;
- съответствие с указанията на Европейската мрежа на съдебните съвети относно повишаването в длъжност на съдии.

**6. Дисциплинарни мерки, със следните подиндикатори:**

- Съответствие със стандартите на Европейската мрежа за дисциплинарни мерки срещу съдии.
- Компетентен орган, който взема решенията относно дисциплинарни мерки срещу съдии.

**7. Непрехвърляемост на съдии, със следните подиндикатори:**

- Официална гаранция за непрехвърляне на съдии;
- Организиране прехвърлянето на съдии без тяхно съгласие.

**8. Вътрешна независимост, със следните подиндикатори:**

- оказване на влияние от страна на съдии от по-високите нива;
- познаване и статут на указанията;
- оказване на влияние от страна на управлението на съдилищата.

## ИНДИКАТОРИ ЗА СУБЕКТИВНА НЕЗАВИСИМОСТ НА СЪДЕБНАТА ВЛАСТ И ОТДЕЛНИЯ СЪДИЯ

**9. Възприемане за независимост от обществото;**

- Експресно проучване на Евробарометър № 435 „Възприятието за независимост на националните съдебни системи в ЕС сред широката общественост“ и Експресно проучване на Евробарометър № 436 „Възприятието за независимост на националните съдебни системи в ЕС сред фирмите“.
- Доклад Глобална конкурентоспособност за 2016 — 2017 г.
- Индекс за върховенство на закона — Световен проект за справедливост 2016 г.

**10. Доверието към съдебната власт спрямо доверието към други държавни власти от страна на гражданите като цяло;**

- Национални проучвания.

**11. Възприемане за съдебна корупция от гражданите като цяло;**

- Доклад Антикорупция на ЕС от 2014 г.

-

**12. Възприемане за независимост от страни по съдебни спорове на всички нива;**

- Национални проучвания.

-

**13. Възприемане за независимост от съдиите;**

- Проучване на Европейската мрежа на съдебните съвети, въпрос 13

## ИНДИКАТОРИ ЗА ОБЕКТИВНАТА ОТЧЕТНОСТ НА СЪДЕБНАТА ВЛАСТ КАТО ЦЯЛО

### 1. Разпределяне на дела, със следните подиндикатори:

- наличие на прозрачен механизъм за разпределяне на делата;
- съдържание на механизма за разпределяне на делата.

### 2. Процедури по жалби, със следните подиндикатори:

- Наличие на процедура за жалби;
- Външно участие в процедурата за жалби;
- Обхват на процедурата за жалби;
- Обжалване на решение по жалба;
- Брой жалби.

### 3. Периодично отчитане от страна на съдебната власт, със следните подиндикатори:

- Наличие на годишни отчети;
- Публикуване на годишния отчет;
- Обхват на годишните отчети;
- Периодичен и публичен сравнителен анализ на съдилищата.

### 4. Връзки с пресата, със следните подиндикатори:

- Обяснение на съдебни решения за медиите;
- Наличие на насоки за пресата;
- Излъчване на съдебни дела.

### 5. Външен преглед, със следните подиндикатори:

- Използване на външен преглед;
- Отговорност за външния преглед.

## ИНДИКАТОРИ ЗА ОБЕКТИВНАТА ОТЧЕТНОСТ НА ОТДЕЛНИЯ СЪДИЯ

### 6. Съдебен етичен кодекс, със следните подиндикатори:

- Наличие на съдебен етичен кодекс.
- Наличие на обучение за съдебна етика;
- орган, отговорен за предоставяне на съдиите на насоки и съвети, свързани с етични въпроси

### 7. Самоотводи и отводи, със следните подиндикатори:

- Доброволни самоотводи;
- Неспазване на задължение за самоотвод;
- Искане за отвод;
- Решаващ орган;
- Обжалване на решение по искане за отвод.



**8. Допускане на външни функции и разкриване на външни функции и финансови интереси, със следните подиндикатори:**

- политика за допускане на външни функции;
- упълномощаване за упражняване на допълнителни функции;
- наличност на (публичен) регистър за външни функции на съдиите;
- наличност на (публичен) регистър за финансови интереси на съдиите.

**9. Разбираеми процедури, със следните подиндикатори:**

- задължение на съдиите да направят процедурите понятни за страните;
- задължение на съдиите да направят процедурите понятни за различните категории ползватели на съдебни услуги като деца, младежи, хора с увреждания (физически/умствени), жертви, такива, за които националният език не е техен майчин език; самопредставляващи се страни по съдебни дела;
- Обучение на съдии.

### 3. Измерване на индикаторите за периода 2016—2017 г.

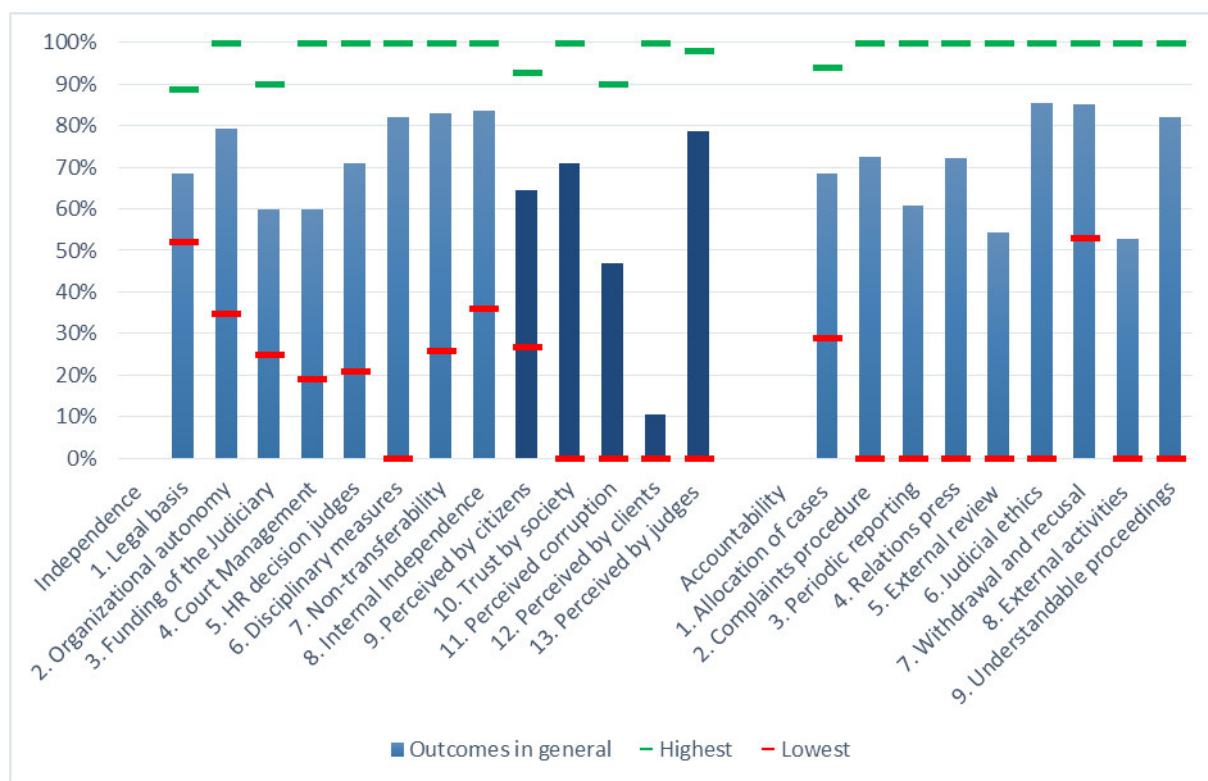
Обективните индикатори ясно определят стандарт за това как трябва да изглеждат формалните схеми. Те определят кое е добро и кое не толкова. За всички индикатори високият брой точки е положителен, а ниският брой — отрицателен. В идеалния случай този стандарт трябва да се изпълни за всички (под)индикатори. Резултатите за всеки индикатор се представят като процент от стандартизиран максимален резултат, който отразява най-добрите схеми.<sup>2</sup> Статистически данни като средна стойност и стандартно отклонение може да се изчислят за всеки подиндикатор, както и за всеки индикатор във всички страни. Това не е възможно да се направи сред индикаторите.

Що се отнася до наличието на данни, през периода 2016—2017 г. всички индикатори могат да се измерят за почти всички държави с изключение на независимостта на съдебната власт според възприятието на ползвателите на услугите на съдилищата. Проучванията сред ползвателите на услугите на съдилищата са все още редки. В резултат на това повечето държави имат минимален брой точки по този индикатор.

Таблицата по-долу показва средната оценка по индикатор спрямо всички участващи членове и наблюдатели от ЕМСС. Защрихованото в червено показва най-ниската оценка на всяка държава, а защрихованото в зелено — най-високата оценка. Предвид разликите между държавите, средната оценка дава само приблизителна индикация за резултатите.

Фигура 2: Общи резултати

<sup>2</sup> Тъй като се използва интервална скала (точки за всеки подиндикатор се получават по скала с равни интервали: разстоянието между 1 и 2 е същото като между 2 и 3), се допуска използването на проценти.



Легенда: Общи резултати — най-високи — най-ниски

#### Независимост

1. Правно основание
2. Организационна автономност
3. Финансиране на съдебната власт
4. Стопанисване на съда
5. Кадрови решения, касаещи съдии
6. Дисциплинарни мерки
7. Непрехвърляемост
8. Вътрешна независимост
9. Възприемане от гражданите
10. Обществено доверие
11. Възприемане за корупция
12. Възприемане от ползвателите
13. Възприемане от съдиите

#### Отчетност

1. Разпределение на делата
2. Подаване на жалби
3. Периодични отчети
4. Връзки с пресата
5. Външни проверки
6. Правна етика
7. Самоотводи и отводи
8. Външни дейности
9. Разбираемост на процедурите

## 4. Използване на индикаторите за периода 2016—2017 г.

Въпреки че винаги има възможност за подобрения (което ще се разгледа накратко), резултатите сега може да се използват по-ползотворно отколкото преди, за да се обмисли нуждата от промяна и да се определят приоритети. Това е предимно въпрос за отделните Съвети. Следователно през тази година беше поставена цел да се работи върху резултатите и за участващите членове/ наблюдатели и да се разработят конкретни дългосрочни и/или краткосрочни планове за действие за подобряване на съдебните системи на национално равнище. Това се подпомогна от организирането на няколко срещи на диалоговите групи през есента на 2017 г. и началото на 2018 г.

Наборът от индикатори и проучването сред съдиите<sup>3</sup> разкрива значителни предизвикателства. Проблемите за много съдебни системи включват: (1) липса на доверие сред съдиите по отношение на назначаването и повишението в длъжност, (2) отношения между политическата система и медиите, от една страна, и съдебната власт, от друга страна, които се характеризират с липса на зачитане и (3) липса на задълбочено познаване на опита на ползвателите на услуги на съдилищата. Освен да вдъхнови отделните съвети, това може да доведе до нови инициативи на ЕМСС.

### Срещи на диалоговите групи

Общо 20 членове и наблюдатели на ЕМСС участваха в срещите на диалоговите групи, на които се обсъдиха основни проблеми и основни области на загриженост във всяка съдебна система, идентифицирана от индикаторите. Избра се срещите да се провеждат в групи от четири членове/ наблюдатели, като всеки от тях трябваше да изправи (заместник-) председателя или лице на сходна длъжност с високо ниво на влияние и лицето за контакти с ЕМСС от Съдебния съвет. На практика общо 8 участници бяха около масата. Срещите се водеха от модератор и се протоколираха от секретар. Малкият брой на хората на масата имаше за цел да осигури ползотворно и задълбочено обсъждане. Преди срещите за диалог, от участниците беше поискано да се запознаят с резултатите от последната година и да подготвят нота за групата за най-сериозните проблеми в техните съдебни системи. Резултатите от въпросника (карти за оценка), проучването сред съдиите и общият доклад, представен на Общото събрание през 2017 г. служи като основа за обсъжданията.

Проведоха се следните срещи на диалоговите групи:

Диалогова група 1:

4 декември 2017 г., Хага

Участници: Литва, Португалия, Полша, Нидерландия

Диалогова група 2:

---

<sup>3</sup> Подробен доклад за проучването, можете да намерите на [https://www.encj.eu/images/stories/pdf/workinggroups/independence/encj\\_survey\\_2016\\_2017.pdf](https://www.encj.eu/images/stories/pdf/workinggroups/independence/encj_survey_2016_2017.pdf)

12 януари 2018 г., Париж

Участници: Италия, Гърция, Белгия, Франция

Диалогова група 3:

19 януари 2018 г., Братислава

Участници: Австрия, Испания, Словения, Словакия

Диалогова група 4:

29 януари 2018 г., Букурещ

Участници: България, Англия и Уелс, Финландия, Румъния

Диалогова група 5:

23 февруари 2018 г., Рига

Участници: Унгария, Норвегия, Ирландия, Латвия

Протоколите от срещите бяха изпратени на диалоговите групи за нанасяне на промени и след това бяха финализирани. Бяха обсъдени множество теми сред които най-важните бяха - съгласувано с резултатите от въпросника с индикатори, обсъдени по-горе - отношенията с другите държавни власти и отношенията с широката общественост (липса на доверия), влиянието на медиите и (промяната на) процедурата по назначаването и повишение в длъжност на съдиите/ Съвета. Други теми на обсъжданията бяха процесът на назначаване на съдии, външен анализ и липса на задълбочен анализ на субективната независимост (например национални проучвания на мненията и проучвания на удовлетвореността на ползвателите на услуги на съдилищата), инициативи за създаване на Съдебни съвети, позицията на непрофесионалните съдии и съдебната етика. По време на срещите участниците коментираха повдигнатите въпроси и предложиха алтернативни виждания и/или идеи за решения. Настоящата задача за отделните съвети е съобразно това да се формулират планове за подобрения, като няколко от тях ще се представят на Общото събрание през май 2018 г.

Поради формата на срещите на диалоговите групи, обсъжданията бяха открити и неформални. Те генерираха ценен задълбочен анализ на различни правосъдни системи в Европа за участниците на масата. Като цяло срещите допринесоха за целите на ЕМСС за насърчаване на разбирането на независимостта на съдебната система и създаването на взаимно доверие.

Общо процедурно наблюдение за диалоговите групи е, че най-много време се отделя за обясняване и проучване на проблемите, пред които се изправя всеки член или наблюдател. В резултат на това се отдели малко време за решения. Причината за това може да е нуждата да се обясни изцяло всеки проблем в контекста на разглежданата съдебна власт. Предвид това наблюдение, може би е добра идея да се увеличи времетраенето на срещите на диалоговите групи. Може да е решение те да продължават ден и половина или два дни вместо един ден. Друга възможност е срещата да се структурира по различен начин, за да има повече възможности за

20

Доклад на Европейската мрежа на съдебните съвети относно независимостта, отчетността и качеството на съдебната власт 2017-2018

Приет на Общото събрание в Лисабон на 1 юли 2018 г.

[www.encj.eu](http://www.encj.eu)

обсъждане на решения на проблемите. В допълнение към това, участниците следва да се стараят, освен да проучват резултатите от въпросниците с индикаторите и проучването, да получат предварително повече знания и контекст за участниците на масата.

### Препоръки

Като се вземат на предвид обсъжданите теми и стратегическите цели на ЕМСС за 2018-2021 г., включително целта на мрежата да подпомага независимостта, отчетността и качеството на съдебните системи в Европа и да насърчава разбиране и зачитане на независимостта на съдебната система, е препоръчително в следващите години да се създадат нови инициативи или методи, в допълнение към съществуващите инструменти като индикаторите и проучванията сред съдиите, за подобрене на независимостта и отчетността на държавите на членовете и наблюдателите на ЕМСС и за даване на указания за подобрене.

Тъй като една от главните теми за обсъждане на срещите на диалоговите групи е деликатните отношения, които съдебните власти имат с парламента и правителството, засилването на отношенията за постигане на взаимно уважение ще бъде от полза за позицията на съдебната власт. В няколко държави — членки на ЕС, отношението, както и балансът между държавните власти, е под натиск — явление, което не може да се разглежда изолирано от днешния променящ се свят. Обществото се променя и държавите все повече се влияят от глобализиращите се системи, в които търговският/ частният сектор става по-мошен. Тези промени може да са проблем за съществуващите (съдебни) структури, които поддържат върховенството на закона. За да се предотврати маргинализацията на съдебната власт, от съществено значение е тя да се поддържа на ниво и да има способността да се адаптира към перспективите на днешното общество. За засилване на позицията на съдебната власт в променящия се свят е необходимо да се разгледа позицията както на съдебната власт, така и на другите държавни власти, и балансът, който се поддържа между тях. Това може да се извърши като се започне диалог с другите държавни власти на национално равнище. Заедно с това ЕМСС следва да работи по изготвянето на указания и насърчаването на най-добрите практики.

На второ място, както стана видно след прилагането на индикаторите през периода 2016—2017 г., повечето членове и наблюдатели не могат да предоставят данни за мнението на ползвателите на услуги на съдилищата относно независимостта на съдебната власт, което означава, че резултати за субективната независимост липсваха за тази група, която има практически опит със съдилищата, докато резултатите относно обективната независимост бяха пълни. Съществуването на формални, правови гаранции за независимост (обективна независимост) не е достатъчно, за да бъде един съдия независим. Действителната независимост зависи от неговото поведение и проличава в неговите решения, които се наблюдават от ползвателите на услуги на съдилищата. Следователно е важно да се включи мнението на ползвателите на услуги на съдилищата при оценяването на независимостта на дадена съдебна система. Това може да се извърши чрез т.нар. "проучване на удовлетвореността на ползвателите на услугите на съдилищата". По време на обсъжданията на срещите на диалоговите групи

бяха обсъдени проучванията на удовлетвореността на ползвателите на услугите на съдилищата, проведени в някои държави членки. За да се получи по-задълбочен поглед върху субективната независимост, е желателно по-широко да се търси гледната точка на ползвателите на услугите на съдилищата. Във връзка с това ЕМСС трябва да разработи указания за проучване за удовлетвореността на ползвателите на услугите на съдилищата, включително примерна методология, която отделните държави членки може да приложат за ползвателите на услугите на съдилищата в техните съдебни системи. По този начин ЕМСС допринася за еднородността на проучванията, провеждани от членовете и наблюдателите на национално равнище, което би повишило валидността на резултатите, използвани в общите индикатори за независимост и отчетност.

Трета основна тема, разглеждана на срещите на диалоговите групи са отношенията с медиите и обществото като цяло. Тъй като тази тема е важна за повечето членове и наблюдатели на ЕМСС за известно време, на този въпрос се посвещава отделен двугодишен проект на ЕМСС "Обществено доверие и имидж на правосъдието". Относно препоръките на проекта за независимост и отчетност, се препоръчва ЕМСС и неговите членове и наблюдатели да вземат предвид препоръките от този проект.

В обобщение, бъдещите инициативи на ЕМСС следва да включват:

1. В съответствие с целите, заложи в стратегическия план на ЕМСС, да се започне диалог между държавните власти на национално и европейско равнище.
2. Разработване и въвеждане на формат за единно проучване на удовлетвореността на ползвателите на услугите на съдилищата за членовете и наблюдателите.
3. Изпълнение на препоръките по проекта "Общественото доверие и имиджът на правосъдието".

## 5. Утвърждаване на методологията и индикаторите

През март и април 2018 г. се проведеха два семинара за обсъждане и утвърждаване на методологията и съдържанието на индикаторите за независимост и отчетност, както и възможностите за сътрудничество. Основата за обсъжданията бяха докладът на ЕМСС за 2017 г. и справочния доклад от Ван Дийк и Вос<sup>4</sup>. Първият семинар беше насочен към организации и мрежи на европейско равнище и в него участваха Европейската комисия, Съвета на Европа, Световната банка, Консултативния съвет на европейските съдии, Европейската мрежа на председателите на върховните съдилища и Съвета на адвокатурите и правните общества в Европа. Вторият семинар се организира заедно с

---

<sup>4</sup> Ф. ван Дийк и Г. Вос (2018 г.). "Метод за оценяване на независимостта и отчетността на съдебната власт, доклад за утвърждаване, семинар на Университета в Утрехт и ЕМСС, 12 и 13 април 2018 г." ЕМСС

Университет Утрехт. На този двудневен семинар присъстваха учени от различни области (право, обществени науки, икономика), които специализират в тази област. Основното заключение на двата семинара е, че работата на ЕМСС е интересна и значима. Проектът се отнася за организационната структура на съдебните системи на Европа в техните сложни взаимодействия с другите държавни власти и със съдиите и съдилищата. Получи се широка подкрепа за индикатори, които може да се въведат в изпълнение, като част от цикъл за подобрене, като индикаторите може също така да допринесат за по-широки цели като научни обсъждания за формалната и реална независимост, взаимодействието върху двете и въздействието върху обществото и икономиката.

Съществува потенциал за подобрене, отчасти зависещ от целите на ЕМСС.

### **Предложения за практически подобрения на системата от индикатори**

1. По-ясно дефиниране на концепции, в частност независимост по отношение на обективността и отчетността по отношение на прозрачността и легитимността. Също така: пред кого следва да се отчетва съдебната власт? Необходима е известна редакция за "постигането на независимост".
2. Преразглеждане на някои категоризации: разпределението на делата може да е повече въпрос на независимост отколкото на отчетност.
3. Опростяване на индикаторите, когато е възможно. Мненията по този въпрос са различни, като индикаторите трябва да са също така "изпълними" и следователно достатъчно подробни. Няма предложения за изтриване на конкретни индикатори. Подиндикаторите не трябва да са просто преформулировки на индикаторите.
4. Въпросникът се фокусира върху това дали са изпълнени формалните изисквания; но това включва и някои аспекти за реалната работа на системата (напр. достатъчно финансиране). В този смисъл също така някои аспекти са двойствени (например, прилагане на стандарт, според който съдиите трябва да бъдат повишавани само въз основа на заслуги: дали индикаторът се отнася само до съществуването на формално изискване или също и до ситуацията на практика?) Последните въпроси са по-субективни от въпросите за формалните аспекти. Това се нуждае от преоценка.
5. Правната култура е важна при тълкуването на въпросника и проучването. Трябва да се провери дали терминологията е разбрана по един и същи начин в различните държави. Как да стане това е предизвикателство.
6. Проверка на баланса при оценяването: системата за оценяване може да е твърде положителна за Съветите в сравнение с други правителствени структури, което позволява (решаващо) влияние на съдиите.
7. Подобряване на оценяването: логиката на системата за оценяване винаги е видима сама по себе си. Предвид нейния нормативен характер, обсъжданията са неизбежни, но трябва да се минимизират.
8. Ролята на проверяващите служби изглежда липсва от индикаторите. Това трябва да се разгледа.

9. Бяха повдигнати няколко въпроса за корупцията: концептуално (как тя се вписва в рамката), практически (дефиницията в проучването (подкупи) е тясна и източниците на данни).

**Утвърждаване на отговорите от въпросника: методът за самооценка се счита за уязвим. В попълнен въпросник се откриват въпроси, които се считат за съмнителни (тези отговори засягат нееднозначни въпроси; вижте също точка 4).**

10. Местно, външно утвърждаване на отговорите на въпросника от външни експерти, но не като надзор, а като метод за сигнализиране за теми за обсъждане (предупреждения), особено що се отнася до реалната независимост и отчетност (в дадена страна). Това следва да доведе до цикъл на научаване и може да помогне за стабилизиране на резултатите. Различните оценки следва да идват от промени в разпоредбите, а не от различни лица, които отговарят на въпросника.

**Включване на мненията на ползвателите на услугите на съдилищата: липсата на задълбочен поглед върху мненията на ползвателите на услугите на съдилищата като цяло се счита за важен пропуск. По-общо трябва да се търсят мнения на хора извън съдебната власт.**

11. Организиране на единно проучване на удовлетвореността на ползвателите на услугите на съдилищата в Европа, което обхваща диапазон от теми (не само независимостта).
12. Да се прецени търсенето на мненията на други заинтересовани лица (напр. политици).

**Включване на независимостта "де факто": беше посочено, че мненията са много важни сами по себе си, но са приближени на независимостта "де факто". Реалната независимост следва да се показва в обективността на решенията, но също и в междинните резултати като достатъчност на бюджета, брой съдии прехвърлени срещу тяхното желание, брой дисциплинарно наказани съдии и брой уволнени съдии. Съдилищата на най-високо ниво се радват на специално внимание в това отношение.**

13. Да се проведе "мозъчна атака" относно обективността на решенията. Разчитане на мненията на адвокати и/или клиенти? Съществуват ли други опции? Може ли тук да са полезни "големи данни" (както и в други области) и в каква времева рамка?
14. ЕМСС вече събира някои достоверни данни за междинните резултати, които да се използват в Ежегодната оценка на системата на правосъдието в ЕО, но то все още не се използват в този контекст. Трябва да се анализира дали тези данни може да се използват по смислен начин. Един от тези въпроси е да се определи какви са добрите и какви са лошите резултати. Може ли да се създаде подходяща нормативна рамка?



## Други въпроси

15. Независимостта и отчетността на прокуратурата е важен въпрос и по отношение на независимостта а съдебната власт и се нуждае от повече внимание.

## Сътрудничество с научната област и мрежи

16. Споделяне на информация, търсене на коментари за плановете на ЕМСС, координация и подкрепа за взаимните усилия са първите стъпки. Може да се обмисли консултативен съвет.
17. Желателно е да се работи за общи индикатори с ЕО, в частност Консултативния съвет на европейските съдии и Съвета на адвокатурите и правните общества в Европа.

## Заклучения

Бяха направени много предложения и въпросът е които от тези предложения следва да се изпълнят. Този въпрос беше потвърден и на научния семинар и се свързва силно с целите на ЕМСС. Ако фокусът е единствено върху организационната структура от гледна точка на хармонизиране на структурите и процедурите, амбициите са по-ниски отколкото ако ЕМСС също така иска да заеме позиции за независимостта на съдебната система и отчетност в тяхното значение за обществото. Това изисква да се разгледат основите и да се допринесе за знанията по тези въпроси.

Резултатите се обсъдиха в проектния екип и се заключи, че е необходим последващо наблюдение за следното: На първо място, трябва да се извърши относително малка редакция на индикаторите, за да се включат предложенията, направени за практически подобрения. На второ място е необходимо външно утвърждаване на отговорите на страната на въпросника с индикаторите, за да може индикаторите да се поставят на потвърда основа. Трябва да се изработи най-добрия начин, за да се постигне това. Подходът за утвърждаване от един експерт се счита за уязвим и бяха направени предложения броят им да се увеличи на трима, като всеки е от различен университет и също така да се създаде смесен екип, в който се включват съдии и ползватели на услугите на съдилищата. На трето място трябва да започне разработването на проучване за ползвателите на услуги на съдилищата. Въпреки че ЕМСС може да разработи единен формат, като вземе предвид проучванията, които вече съществуват в някои държави и работата на други в тази област, като например Европейската комисия за ефективност на правосъдието, изпълнението следва да се извърши на национално равнище. Важна причина за това е, че такова проучване не може лесно да се осъществи през Интернет. Също така обстоятелствата в различните съдебни системи може да са различни. Необходимо е да се дефинира обхватът на ползвателите на услуги на съдилищата (кой е ползвател на услуги на съдилищата за целта на проучването? Има споразумение, че във фокуса трябва да са страните). На четвърто място, ЕМСС трябва да прецени какво да прави с "действителната" независимост: освен мненията, трябва ли да се използват обективните данни, които ЕМСС събира за ежегодната оценка на системата на правосъдието в ЕС, и дори да се разширят?

В стратегическия план на ЕМСС се предвижда, че индикаторите следва да се актуализират и измерят през следващата година. От значенията по-горе зависи дали измерването на индикаторите е практически изпълнимо през следващата година.

## 6. Проучване сред непрофесионалните съдии относно тяхната независимост

### Въведение

Един от индикаторите по отношение на субективната независимост се отнася до мнението на съдиите за тяхната независимост (индикатор за независимост 13). За събирането на такива данни през 2016—2017 г. за втори път се проведе проучване между съдиите на Европа. Участваха 11 712 съдии от 26 държави. Проучването се проведе между такива, които могат да се нарекат професионални, щатни съдии. В много държави в Европа осъществяват дейност и непрофесионални съдии. Европейската комисия за ефективност на правосъдието документираща тяхното присъствие:

“Съществен брой държави и организации прибягват до непрофесионални съдии. Такъв е случаят в **Белгия, Хърватия, Чешка република, Дания, Естония, Финландия, Франция, Германия, Унгария, Люксембург, Монако, Норвегия, Словакия, Словения, Испания, Швеция, Швейцария** (13 кантона от общо 26 имат такива непрофесионални съдии), **“Бившата югославска република Македония”** или дори **Обединеното кралство - Англия и Уелс и Обединеното кралство - Шотландия**. Те може да са "непрофесионални съдии", съдии без юридическо образование, които заседават самостоятелно или колегиално, но с подкрепата на професионален съдия (държави с общо право) или съдии, които заседават като оценители на професионален съдия (какъвто е случаят например в **Австрия, Белгия, Хърватия, Чешка република, Франция, Унгария, Германия, Люксембург, Монако, Норвегия, Словакия, Словения, Швеция или Израел**). Те може също така да са мирови съдии с компетентност да решават дребни гражданскоправни спорове или да отсъждат по отношение на дребни криминални престъпления (**Испания, Обединеното кралство — Англия и Уелс, Обединеното кралство — Шотландия**).”<sup>5</sup>

СЕРЕЈ дава също така данни за броя на непрофесионалните съдии.

Таблица 1. Брой непрофесионални съдии в Европа

Съдебна система	Непрофесионални съдии		Съдебна власт	Непрофесионални съдии	
	Абсолютен брой	на 100 000 жители		Абсолютен брой	на 100 000 жители
Албания	-	-	Литва	-	-
Австрия	-	-	Нидерландия	-	-
<b>Белгия</b>	4 026	36	<b>Норвегия</b>	43 000	832
България	-	-	Полша	13 933	36
Хърватия	-	-	Португалия	-	-

<sup>5</sup> Европейска комисия за ефективност на правосъдието (2016). Европейски съдебни системи: Ефикасност и качество, проучвания на СЕРЕЈ № 23, blz. 89.

<b>Дания</b>	12 000	212	Румъния	-	-
Франция	24 921	38	Сърбия	2 564	36
Финландия	1 738	32	<b>Словения</b>	3 445	167
Германия	97 306	120	Словакия	-	-
<b>Гърция</b>	12 000	112	Испания	7 687	17
Унгария	4 500	46	<b>Швеция</b>	8 318	85
Ирландия	-	-	<b>Обединеното кралство, Англия и Уелс</b>	19 253	34
<b>Италия</b>	3,068	5	<b>Обединеното кралство, Шотландия</b>	389	7
Латвия	-	-	Общо	258 148	

Забележка: с удебелен шрифт се посочват съдебните системи, участвали в проучването

Източник: Европейската комисия за ефективност на правосъдието (2016). Европейски съдебни системи: Ефикасност и качество, проучвания на CEPEJ № 23, Таблица 3.11 (p95).

Данни за Гърция, предоставено от Висшия съдебен съвет на Гърция.

В 60% от съдебните системи непрофесионалните съдии имат своята роля. Броят на гражданите, които участват като непрофесионални съдии в съдебната система, е значителен. Трябва да се подчертае, че цифрите в таблица 1 са абсолютни стойности. Изразено като еквивалент на пълно работно време, броят на съдиите ще бъде само малка част от тези цифри, както ще се обсъди по-долу.

Тъй като на непрофесионалните съдии се възлагат важни задачи, мнението им за тяхната независимост е необходимо, за да се получи пълна представа за независимостта, възприемана от съдиите. За събиране на тези данни през тази година се проведе проучване сред непрофесионалните съдии. Участваха общо 20605 непрофесионални съдии от 10 различни държави.

## Методология

Проучването се изпрати до всички членове и наблюдатели в Европейската мрежа на съдебните съвети. Членовете и наблюдателите, които имат непрофесионални съдии и които можеха да участват, разпространиха писмо с представяне и препоръка от президента на Европейската мрежа на съдебните съвети към непрофесионалните съдии под тяхна юрисдикция. За това като цяло се изискваше сътрудничеството на председателите на съдилищата при отсъствието на база данни на национално равнище. Писмото съдържаше линк към интернет страницата, която коства проучването. Респондентите можеха да попълнят проучването анонимно онлайн. Те бяха помолени да посочат държавата, в която работят като съдии. Съдиите можеха да попълнят проучването на всеки от езиците, на които беше преведено проучването.

Както и проучването сред професионалните съдии, и това проучване не беше стратифицирано. Това означава, че някои части от съдебната система или категория съдии можеше да бъдат свръхпредставени или недостатъчно представени. Липсваха данни, за да се направи това.

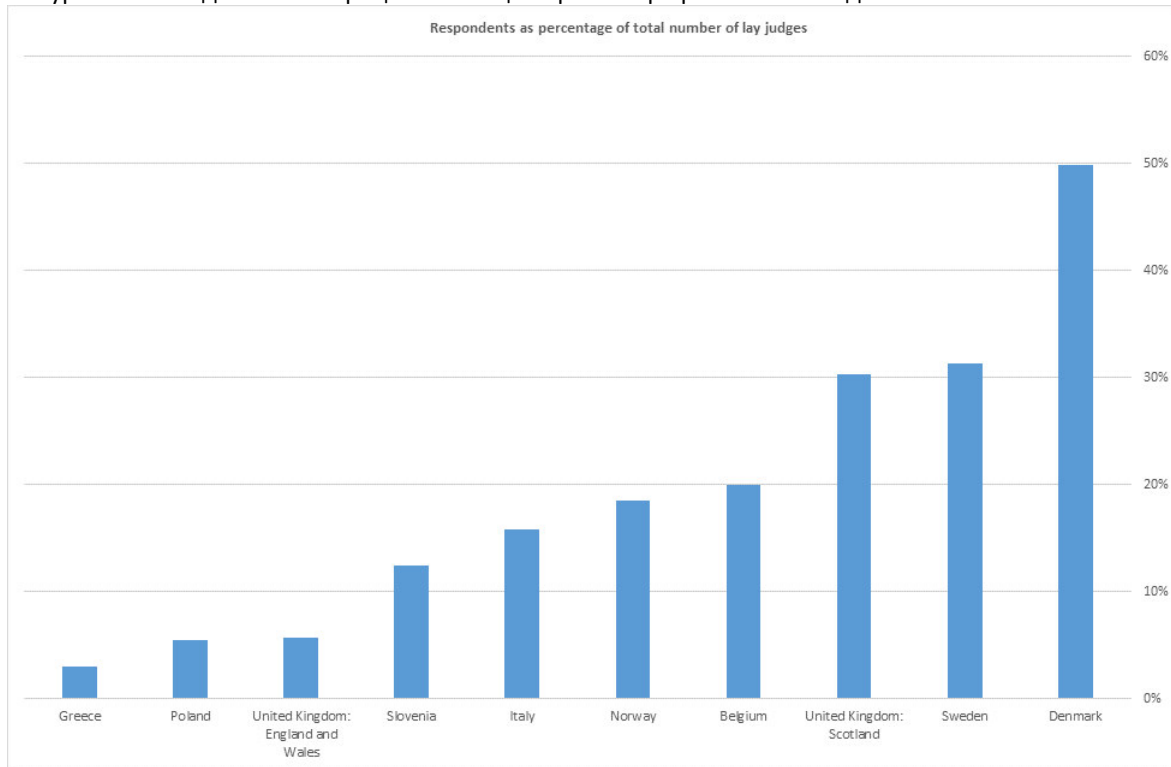
## Замисъл на проучването

Проучването се адаптира от проучването за професионални съдии. В него се иска от непрофесионалните съдии да направят обща оценка на своята независимост, както и на тази на професионалните съдии в своята стана, като също така се проучат различни аспекти на независимостта. В допълнение, те бяха запитани за някои лични характеристики (пол и възраст) и за тяхната дейност като непрофесионални съдии. Проучването може да се намери в Приложение 1.

## Процент отговорили по държава и представителност

Фигурата по-долу дава представа за отговорите сред непрофесионалните съдии, получили проучването в участващите държави. Държавите са подредени по възходящ ред на процента на отговорилите.

Фигура 3: Респонденти като процент от общия брой непрофесионални съдии

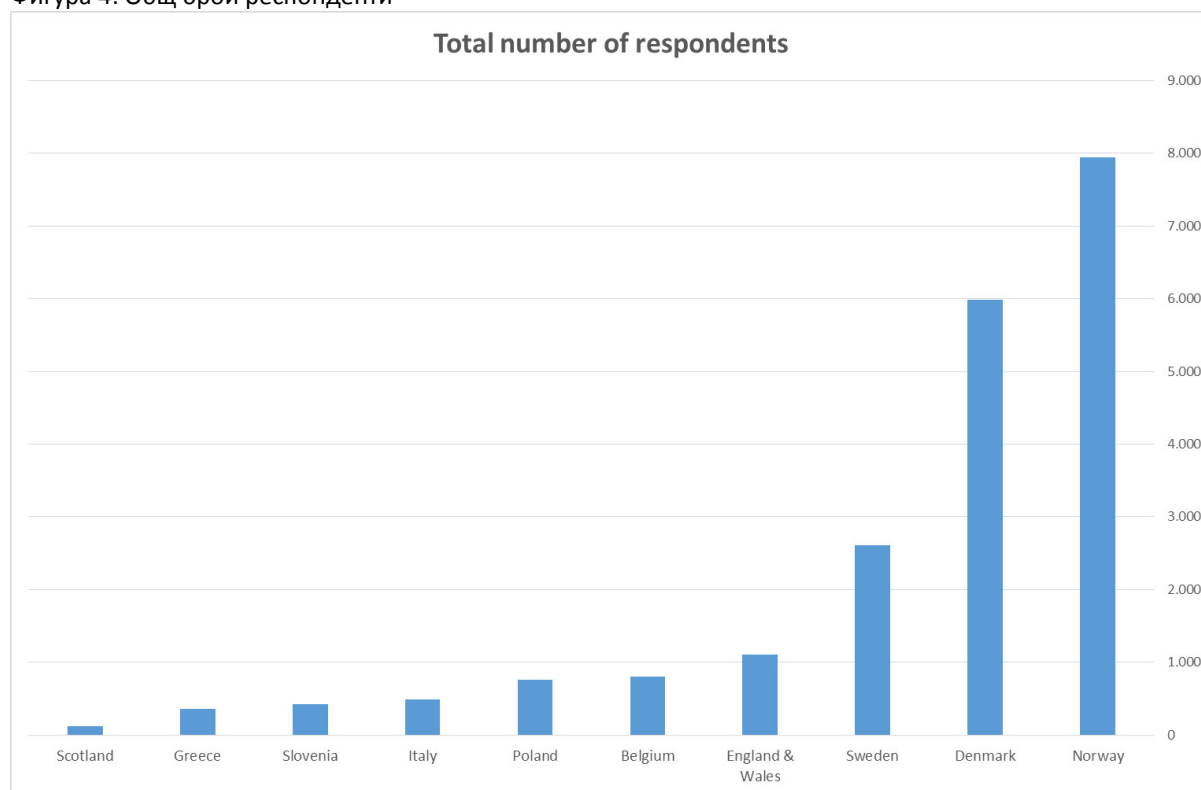


\*Броят на съдиите се основава на данни на Европейската комисия за ефективност на правосъдието (СЕPEJ) за общия брой непрофесионални съдии за 2014 г., с изключение на Гърция (виж Таблица...)

Процентът на отговорилите се движи от 5 % в Гърция до 49,9 % процента в Дания.

За представителността на резултатите от проучването е важен абсолютният брой отговори по държава. Дори ако процентът на отговорилите в една държава е нисък, резултатите могат да бъдат от значение. За сравнение, проучванията на населението обикновено включват много малка част от него, но въпреки това са статистически значими. С единственото уточнение, че отговорите не са селективни, т.е. отговорилите непрофесионални съдии не се различават съществено от неотговорилите такива в аспекти, които са от значение за резултатите от проучването. Това се отнася за всеки процент отговорили, който не е близо до 100%. Графиката показва броя на отговорилите съдии за всяка държава, подредени по брой.

Фигура 4: Общ брой респонденти

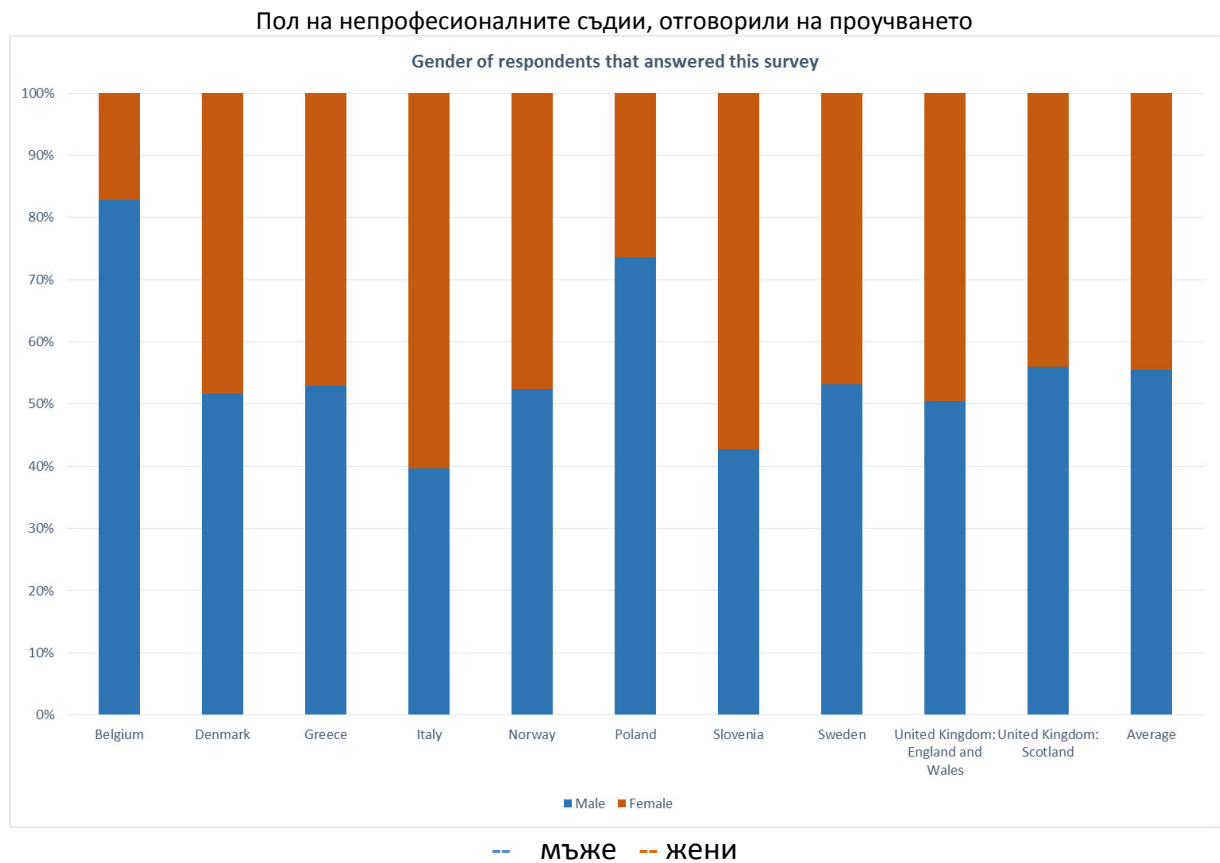


Броят на отговорилите съдии варира от само 118 в Шотландия до 7942 в Норвегия. „Доверителният интервал“ около резултатите за държави с малък брой отговорили ще е сравнително голям. Броят е достатъчно голям за разграничаване на значителни разлики, които могат да бъдат проверени статистически, като се използват данните, които могат да бъдат предоставени при поискване чрез изпращане на имейл до [office@encj.eu](mailto:office@encj.eu)

#### Характеристики на респондентите и техните задължения

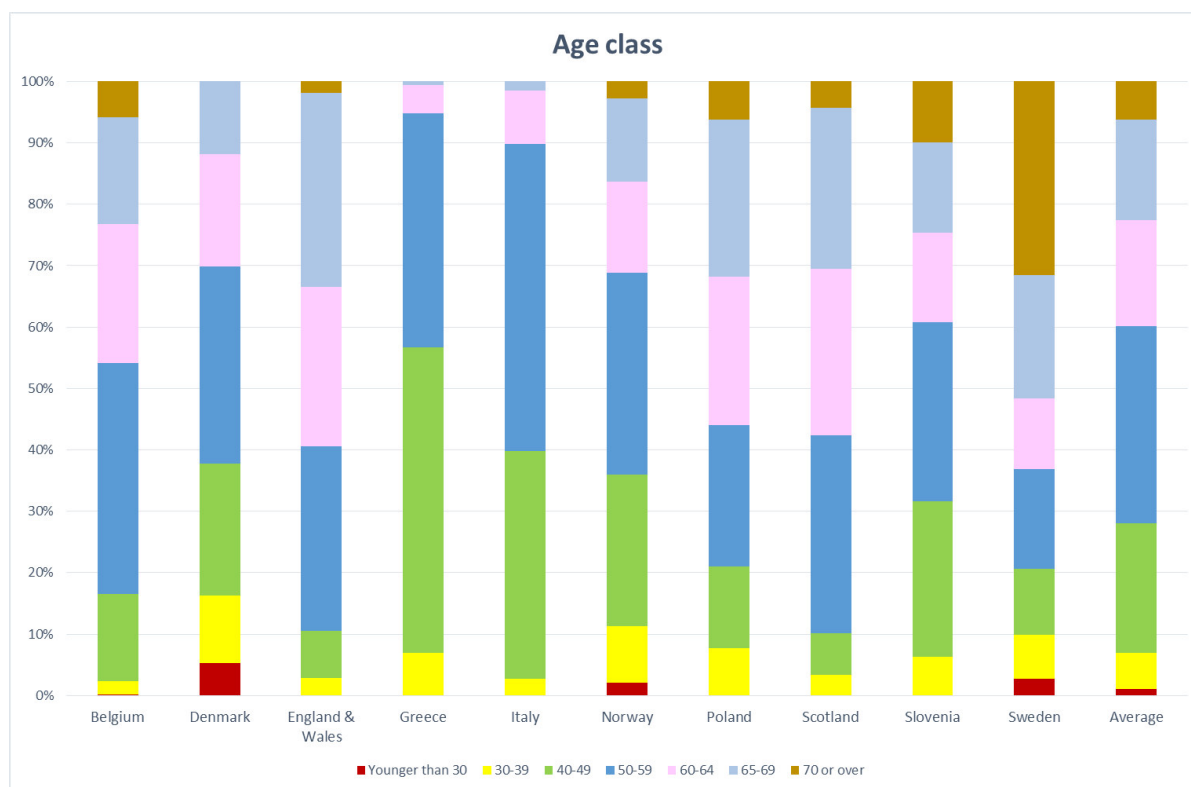
Проучването съдържа въпрос към отговорилите за техния пол, възраст и опит. Следващите фигури показват данните.

Фигура 5: Пол на непрофесионалните съдии



Фигура 6: Възрастов клас на непрофесионалните съдии





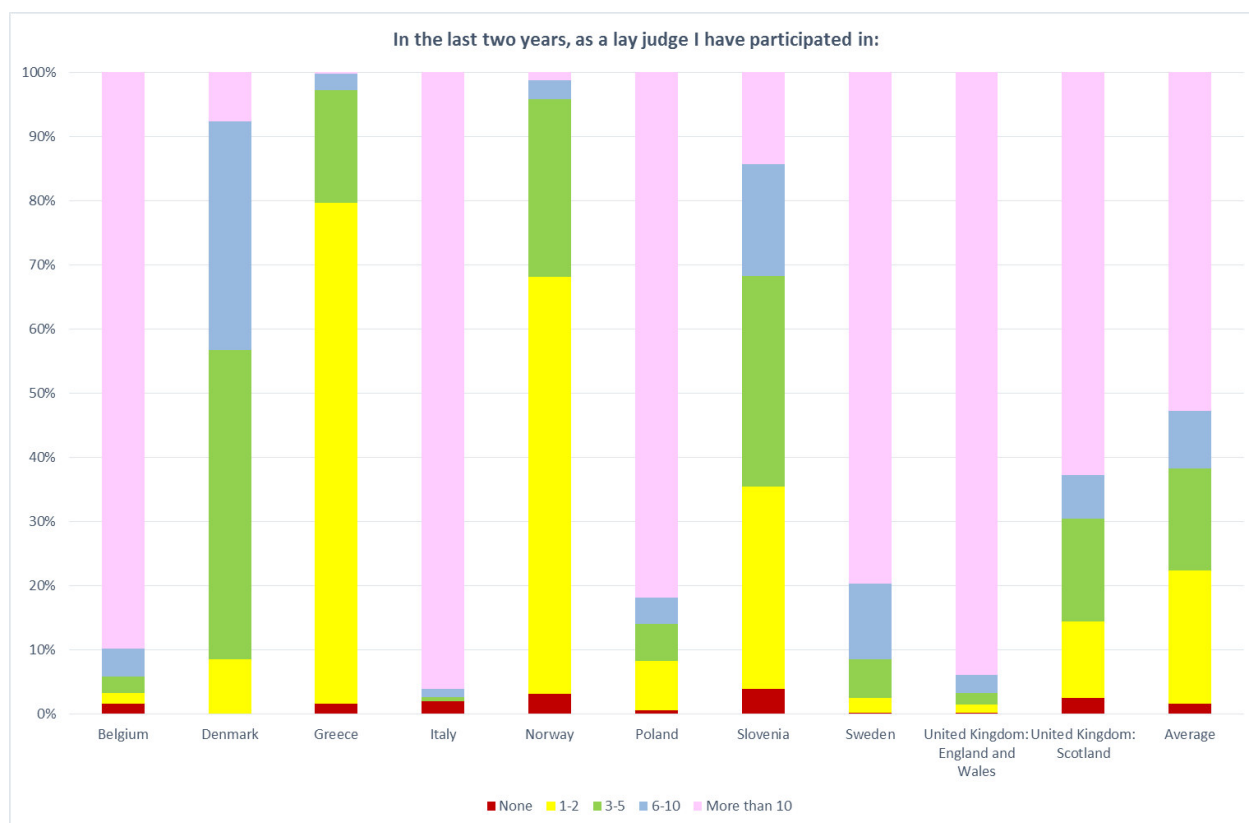
Легенда: --Под 30 г. -- 30-39 г. -- 40-49 г. -- 50 – 59 г. -- 60-64 г. -- 65-69 г. -- над 70 г.

Разпределението по полове е приблизително равно. Само в Белгия (83%) и Полша (74%) мъжете преобладават като брой, докато в Италия и Словения, процентът на жените е близо до 60%.

Изчислено като средна стойност между държавите, 40 % от непрофесионалните съдии са на възраст 60 години и повече. Разпределението по възраст се различава много между държавите. В Швеция 64 % са на възраст 60 години или повече, а 32 % на възраст 70 години или повече. В Обединеното кралство (Англия и Уелс и Шотландия) и в Полша 60 % са на възраст 60 години или повече, приблизително по равно разделени между възрастовите категории 60-64 и 65-69. За разлика от това в Гърция и Италия 95 % и 90% са на възраст под 60 гони, а в Норвегия и Дания 70 %.

Фигура 7: Участие на непрофесионални съдии в дела през последните две години.

През последните две години като непрофесионален съдия участвах в:



Легенда: --Нито едно дело -- 1-2 дела -- 3-5 дела -- 6-10 дела -- над 10 дела

По отношение на участието на непрофесионалните съдии в разглеждането на дела съществуват големи разлики в честотата. В Белгия, Англия и Уелс, Италия, Полша, Шотландия и Швеция непрофесионалните съдии разглеждат голям брой дела (често над 10 дела се използват като долна граница на най-високата категория), докато специални в Гърция и Норвегия и в по-малка степен в Дания и Словения, непрофесионалните съдии участват в малко дела. Непрофесионалните съдии не съставляват хомогенна група. Може да представлява интерес какви са последствията от това да се участва само в 1 или 2 дела за период от две години с оглед на познаването и ангажираността към основни ценности като независимост и безпристрастност, освен знанията и опита, Такова ниско участие може да не е ефективно, но това в крайна сметка зависи от целите на всяка съдебна система в това отношение.

Таблица 2. Област на правото, в която са участвали непрофесионални съдии: брой дадени отговори

	Общо	Наказателни дела	Административни дела	Търговски дела	Семейни дела	Трудови дела	Други граждански дела	Други	няма
Белгия	898	5	19	344	4	427	14	72	13
Дания	8,976	5,911	227	289	682	134	848	879	6
Гърция	383	349	0	2	7	0	9	12	4
Италия	1,150	288	55	73	78	31	296	319	10
Норвегия	9,927	7,448	53	62	1,013	53	512	530	256
Полша	954	168	2	2	357	132	139	149	5
Словения	570	267	5	31	58	88	32	72	17
Швеция	5,858	2,019	789	278	1,547	124	454	646	1

Обединено кралство: Англия и Уелс	2,057	822	146	48	267	66	263	443	2
Обединено кралство: Шотландия	149	57	12	2	2	31	13	29	3
Общо	30,922	17,334	1,308	1,131	4,015	1,086	2,580	3,151	317

Забележка:

Непрофесионалните съдии се ангажират основно с наказателното право. Семейното право е на второ място. Много от тях работят в няколко области на правото, като общо 20 605 непрофесионални съдии участваха в проучването, а броят на отговорите е 30 922.

Таблица 3. Съдебни заседания, в която непрофесионални съдии постановяват решения по дела: брой дадени отговори

	Общо	Самостоятелно	Само заедно с други непрофесионални съдии	Само заедно с професионални съдии	Заедно с професионални и непрофесионални съдии
Белгия	918	116	18	45	739
Дания	6,206	6	328	136	5,736
Гърция	366	5	52	5	304
Италия	549	376	8	87	78
Норвегия	8,256	49	844	289	7,074
Полша	770	9	11	27	723
Словения	431	6	20	12	393
Швеция	2,733	8	74	72	2,579
Обединено Кралство: Англия и Уелс	1,415	153	673	64	525
Обединено Кралство: Шотландия	122	59	4	8	51
Общо	21,766	787	2,032	745	18,202

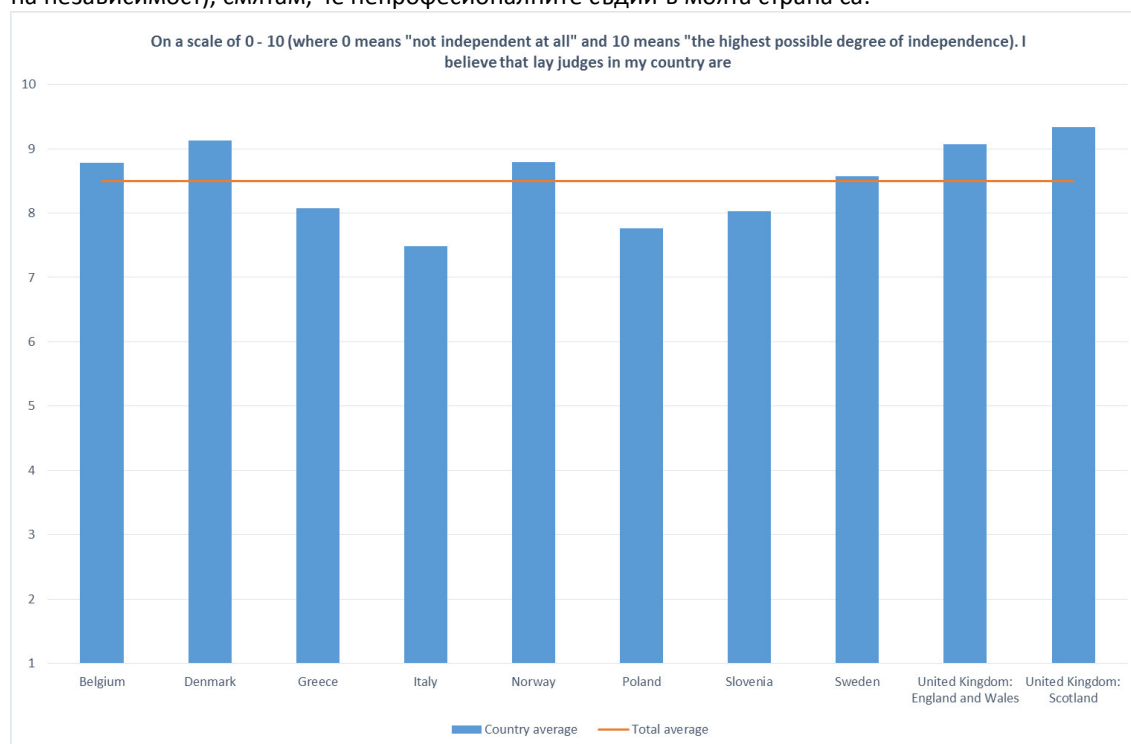
Съвместното заседание на професионални и непрофесионални съдии е преобладаващата форма. Единствено в Италия и Обединеното кралство повечето непрофесионални съдии заседават самостоятелно или с други непрофесионални съдии. Участие в повече от едно съдебно заседание е рядко.

### Резултати от проучването: независимост на непрофесионалните съдии

Както при проучването на професионалните съдии, бяха зададени два въпроса. Първият се отнася до възприемането за независимостта на непрофесионалните съдии в страната като цяло. Вторият се отнася за личната независимост на респондента. По скала от 0 до 10, независимостта на непрофесионалните съдии като цяло се оценява между 7.5 в Италия до 9.3 в Шотландия, със средна оценка за държавите от 8.5 (Фигура 8). Както беше регистрирано за професионалните съдии по-рано, личната независимост се оценява по-високо и варира от 8.6 в Полша до 9.4 в Шотландия, като средната стойност за държавите е 9.0 (фигура 9).

Фигура 8: Лична независимост, непрофесионални съдии

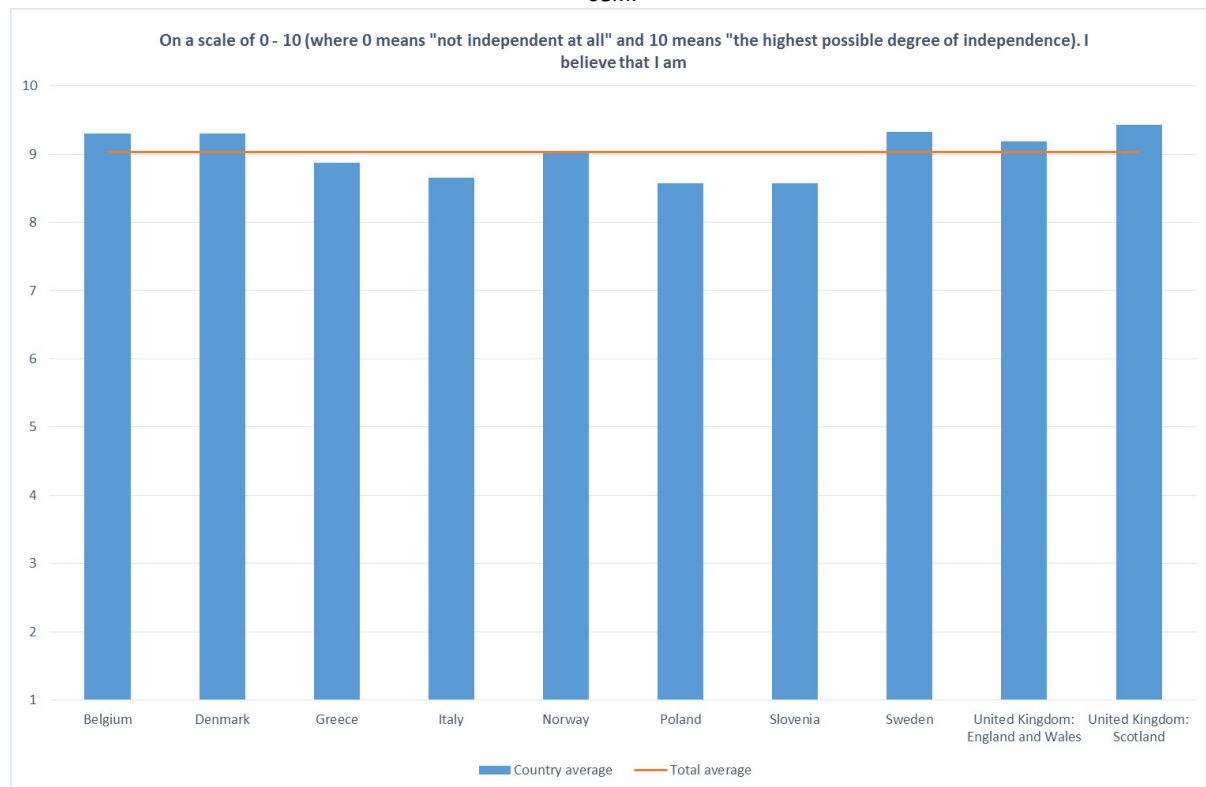
По скала от 0 до 10 (където 0 означава „напълно зависим“, а 10 означава „най-високата възможна степен на независимост“), смятам, че непрофесионалните съдии в моята страна са:



-- средно за страната -- обща средна стойност

### Фигура 9: Лична независимост, професионални съдии

По скала от 0 до 10 (където 0 означава „напълно зависим“, а 10 означава „най-високата възможна степен на независимост“), смятам, че  
съм:



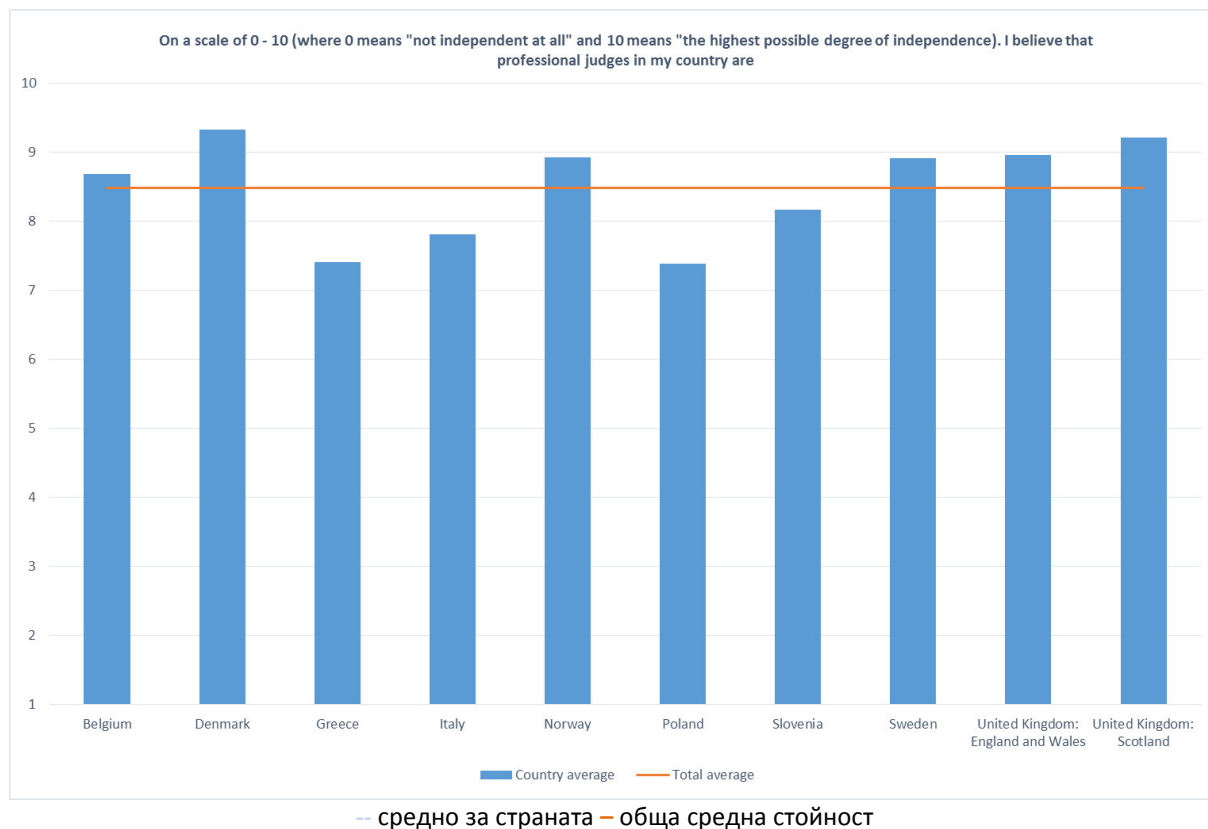
-- средно за страната — обща средна стойност

### Резултати от проучването: възприятие за независимост на професионалните съдии

Непрофесионалните съдии също така бяха помолени да оценят независимостта на професионалните съдии в своите държави. Възприятията варират от 7.4 в Гърция до 9.3 в Дания, като средната оценка за страните е 8.5.

Фигура 10: Независимост на професионалните съдии според непрофесионалните съдии

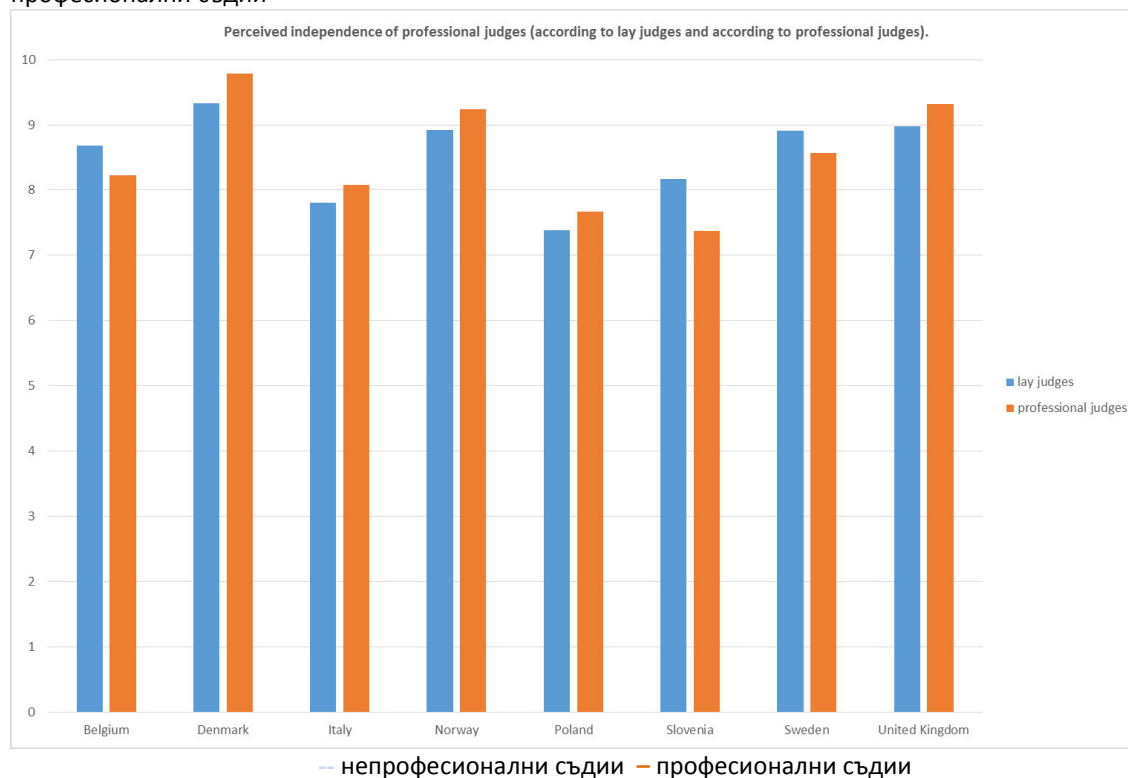
По скала от 0 до 10 (където 0 означава „напълно зависим“, а 10 означава „най-високата възможна степен на независимост“), смятам, че професионалните съдии в моята страна са:



Непрофесионалните съдии оценяват своята независимост като цяло на същото ниво като независимостта на професионалните съдии. Само в Гърция и Полша те оценяват независимостта на непрофесионалните съдии по-високо отколкото тази на професионалните съдии (8.1 спрямо 7.4 в Гърция и 7.8 спрямо 7.4 в Полша). В Италия и Швеция е обратното (7.5 спрямо 7.8 в Италия и 8.6 спрямо 8.9 в Швеция).

Тези резултати може да се сравнят с възприятията на професионалните съдии за тяхната независимост. За съдебните системи, които са участвали в двете проучвания, средният рейтинг е еднакъв (8.5) със значителни различия в съдебните системи. Непрофесионалните съдии в Белгия, Словения и Швеция имат по-положително мнение относно независимостта на професионалните съдии отколкото самите професионални съдии; в Дания, Обединеното кралство, Италия, Норвегия и Полша професионалните съдии имат по-положително мнение относно своята независимост отколкото непрофесионалните съдии относно независимостта на професионалните съдии.

Фигура 11: Възприета независимост на професионалните съдии според непрофесионалните и професионални съдии

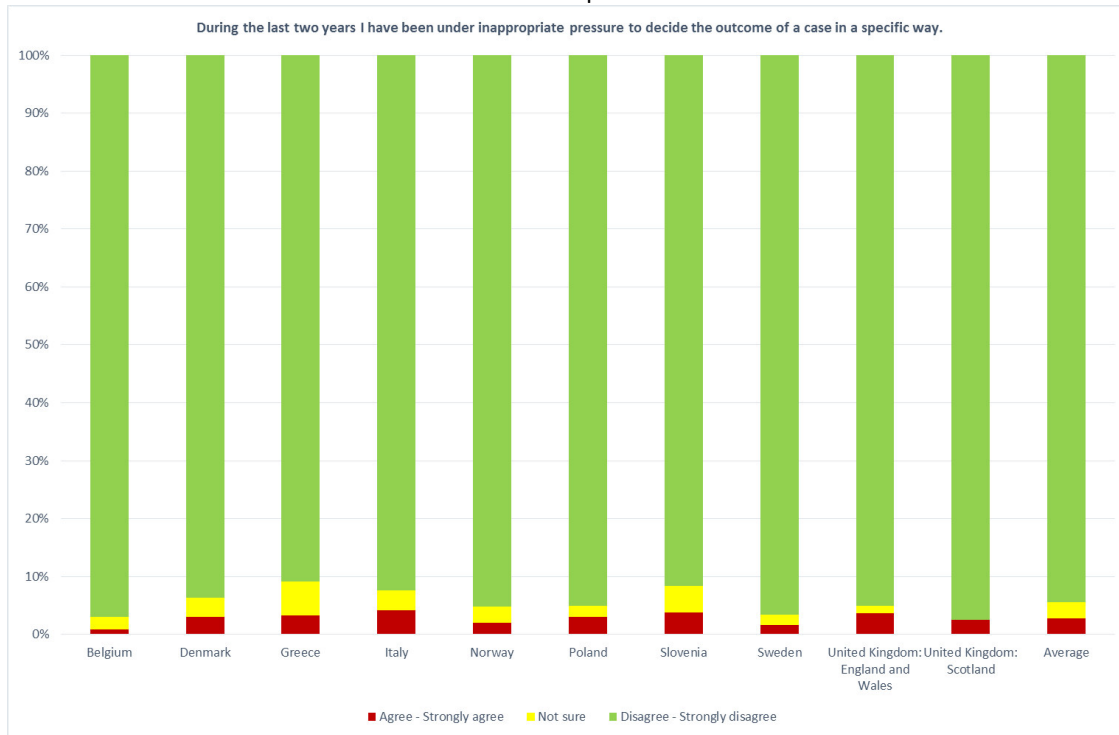


## Резултати от проучването: аспекти на независимостта на непрофесионалните съдии

На следващите таблици са показани резултатите според въпросите.

Фигура 12: Неправомерен натиск

През последните две години съм бил подлаган на неправомерен натиск за решаване на изхода на дело по конкретен начин



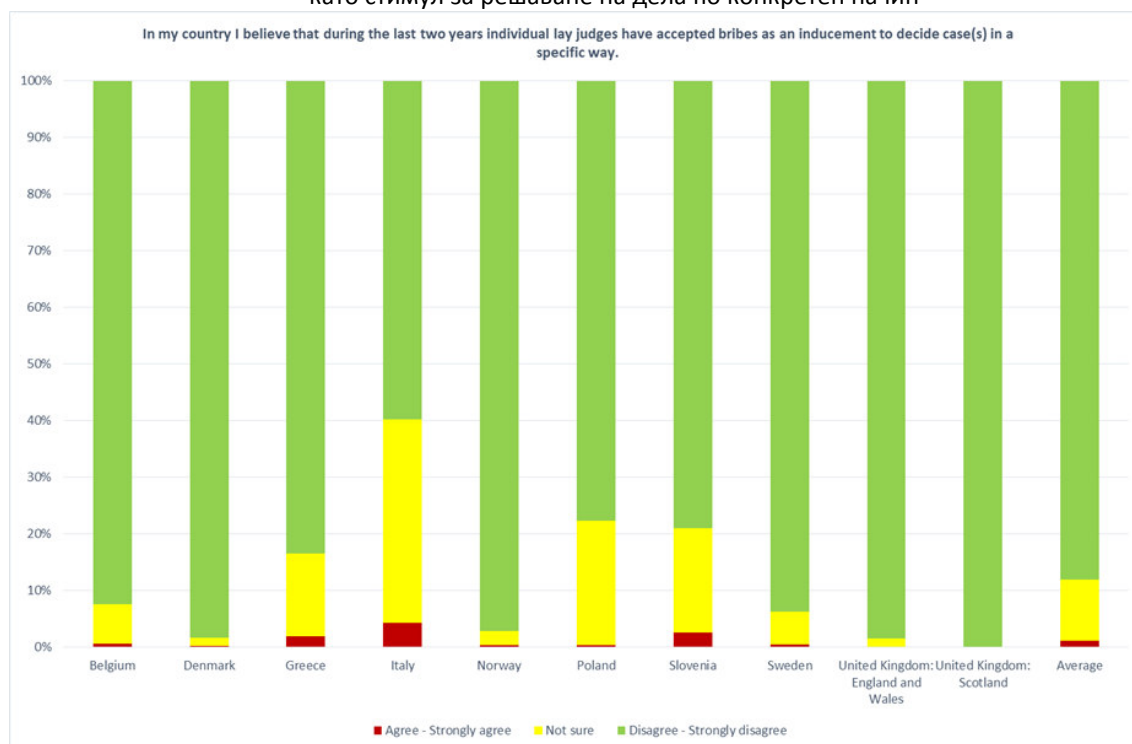
■ Съгласен — Напълно съгласен; ■ Не съм сигурен; ■ Не съм съгласен — Изобщо не съм съгласен

Процентът на непрофесионалните съдии, подложени на неправомерен натиск, не превишава 4 % (Италия, Англия и Уелс, Словения).



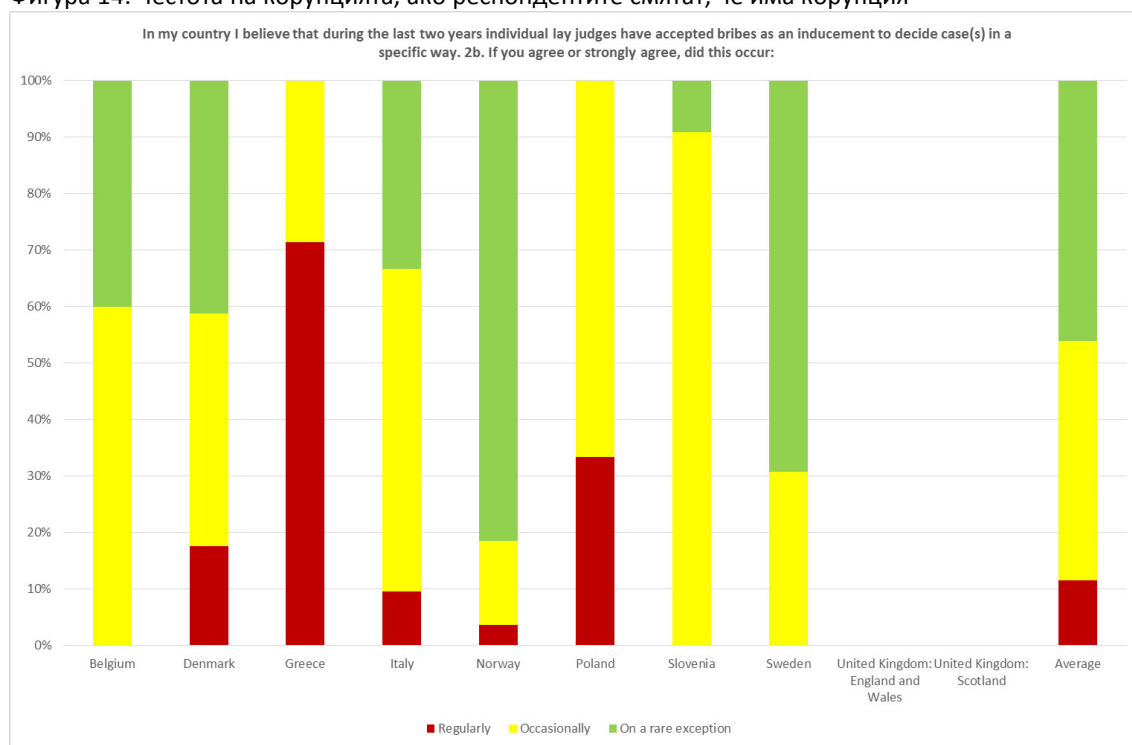
Фигура 13: Корупция (подкупи)

Смятам, че в моята държава през последните две години непрофесионални съдии са вземали подкуп като стимул за решаване на дела по конкретен начин



■ Съгласен — Напълно съгласен; ■ Не съм сигурен; ■ Не съм съгласен — Изобщо не съм съгласен

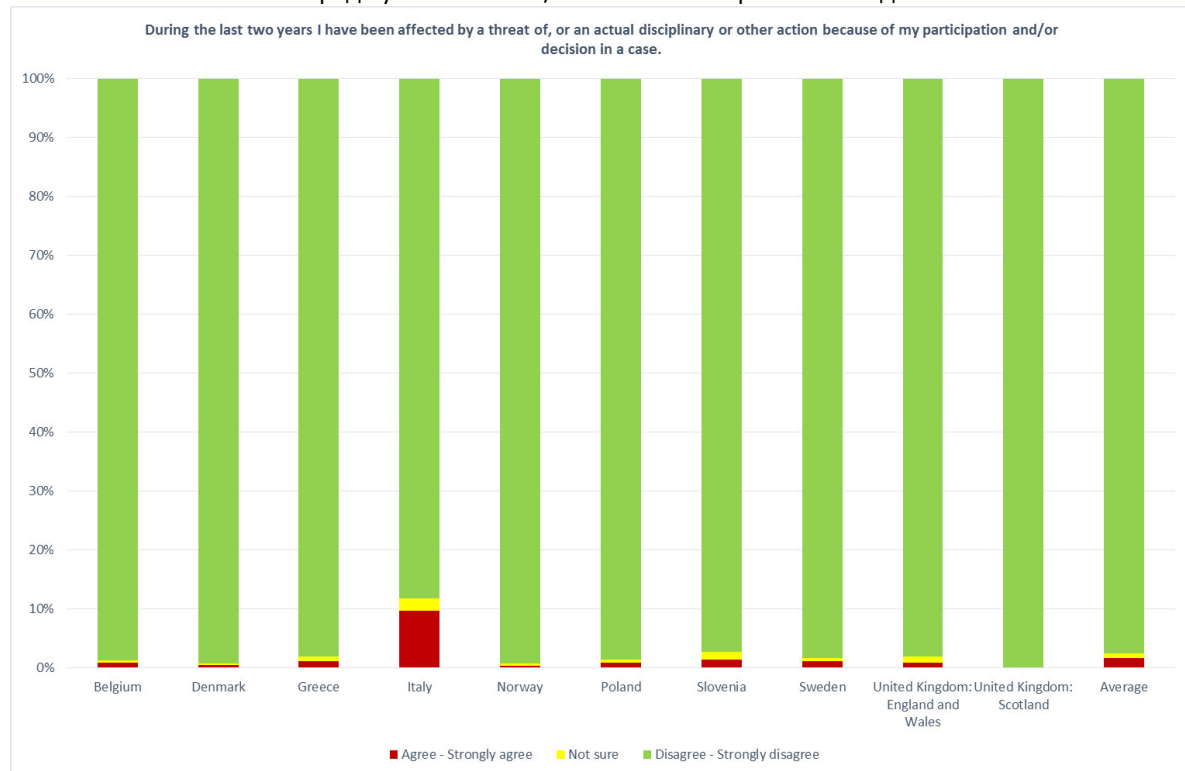
Фигура 14: Честота на корупцията, ако респондентите смятат, че има корупция



■ Редовно; ■ понякога; ■ много рядко

Корупцията се ограничава до най-пряката форма, която е вземането на подкупи. Само няколко непрофесионални съдии смятат, че това се случва. Много повече са несигурни относно вземането на подкупи от непрофесионални съдии. В някои държави (Гърция, Полша, Дания, Италия), много от респондентите, които отговарят, че се вземат подкупи, смятат, че това се случва редовно.

Фигура 15: Дисциплинарни мерки или заплахи заради решение по дело  
През последните две години съм бил засегнат от заплахата или от реална дисциплинарна или друга мярка заради участието си и/или вземане на решение по дело

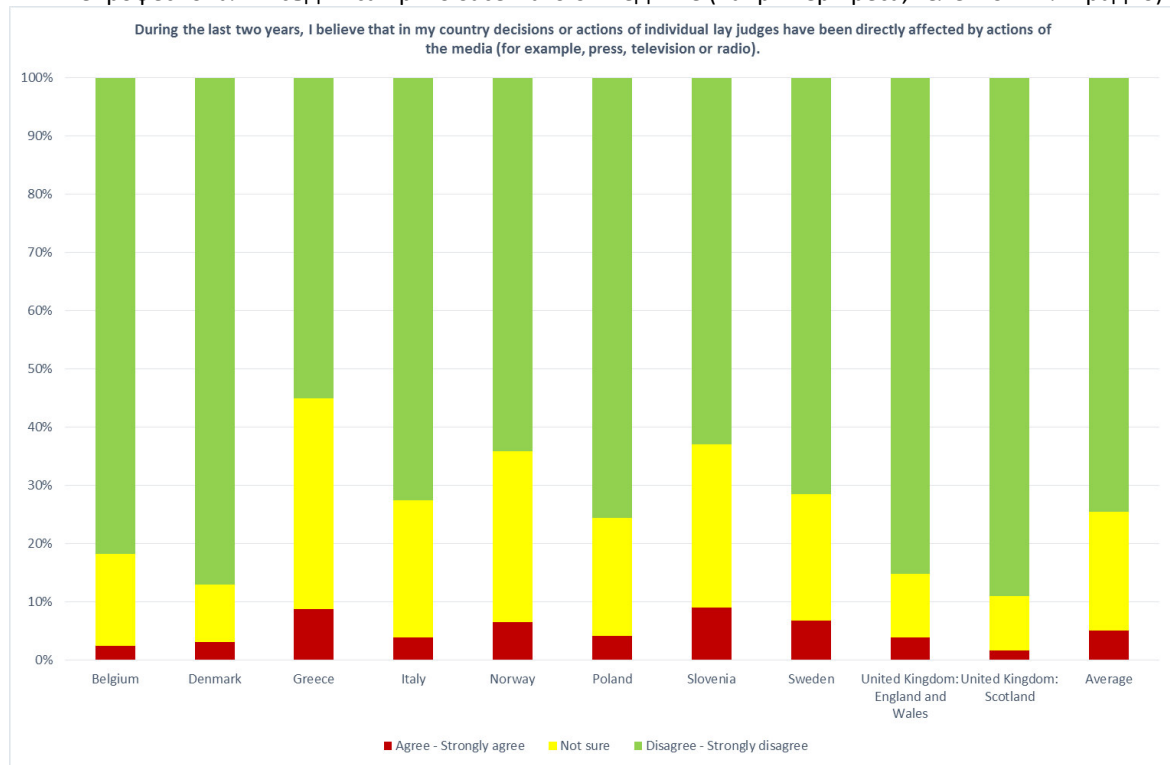


■ Съгласен — Напълно съгласен; ■ Не съм сигурен; ■ Не съм съгласен — Изобщо не съм съгласен

Влиянието на (заплахата за) дисциплинарни мерки поради участието или решаването на случаи е ограничено в Италия, където 10% от респондентите съобщават за такова въздействие.

Фигура 16: Влияние на медиите върху съдебните решения

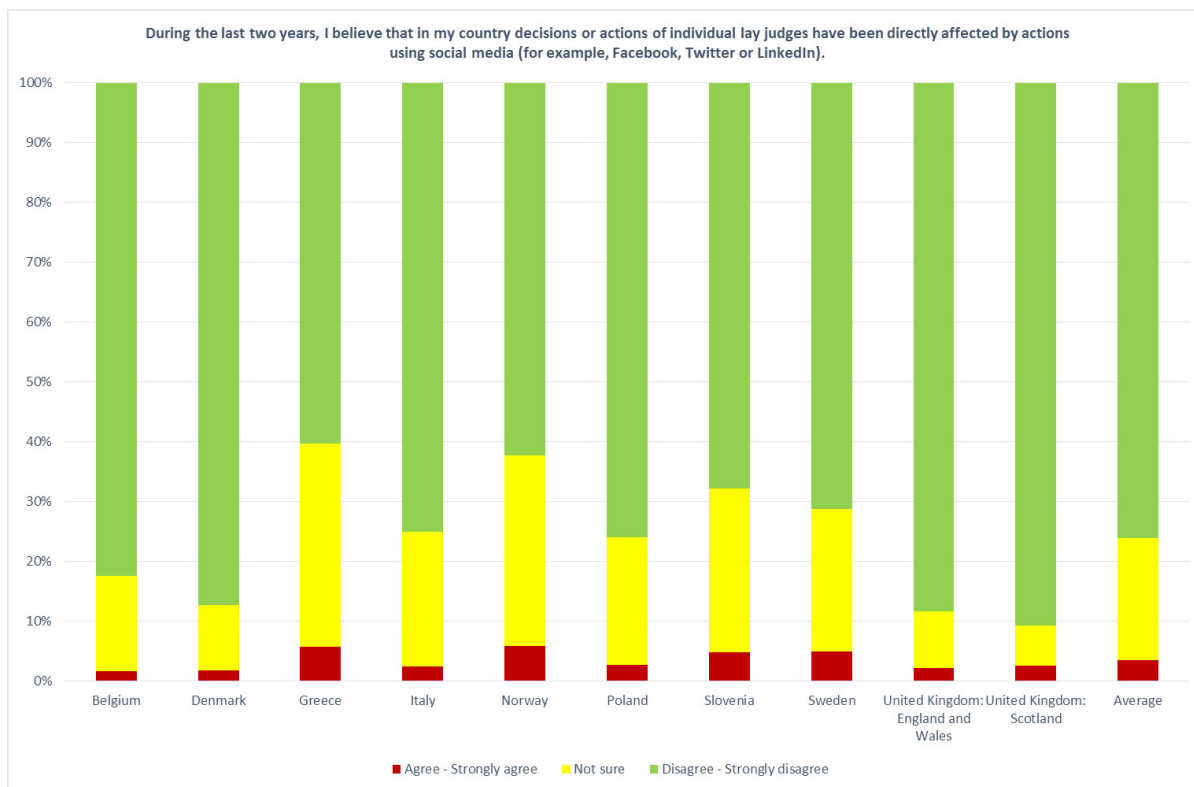
През последните две години смятам, че в моята страна решенията или действията на отделните непрофесионални съдии са пряко засегнато от медиите (например преса, телевизия или радио)



■ Съгласен — Напълно съгласен; ■ Не съм сигурен; ■ Не съм съгласен — Изобщо не съм съгласен

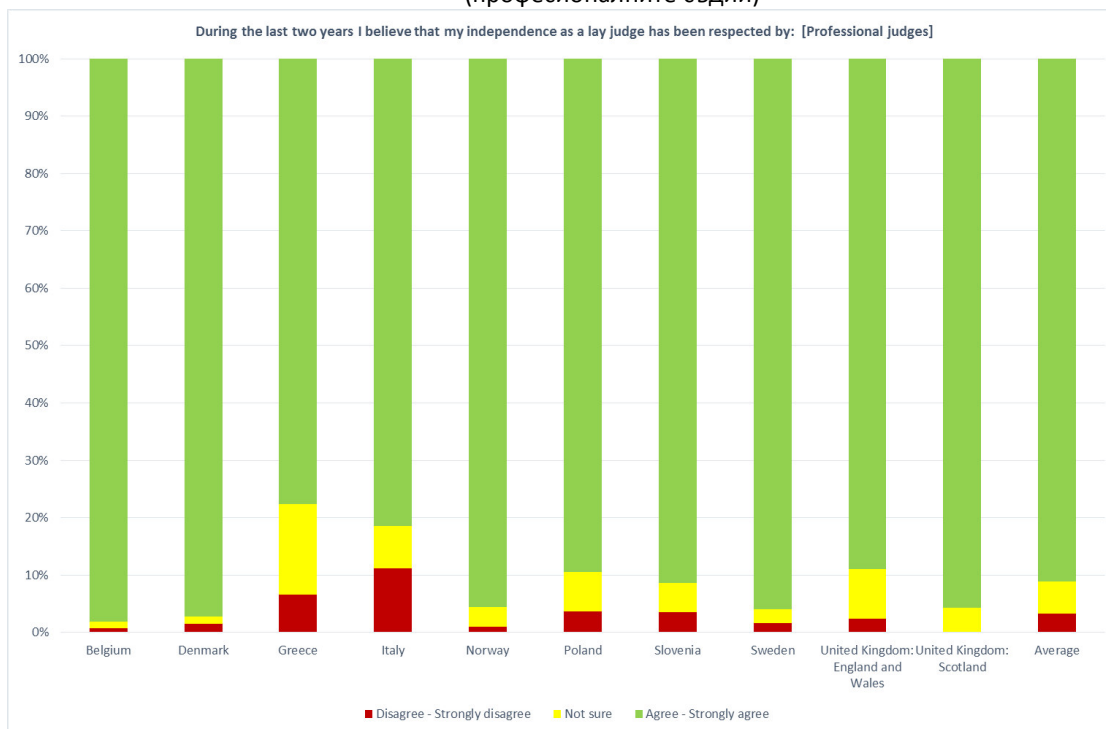
Фигура 17: Влияние на социалните медии върху съдебните решения

През последните две години смятам, че в моята страна решенията или действията на отделните непрофесионални съдии са пряко засегнато от дейности в социалните медии (например Facebook, Twitter, LinkedIn)



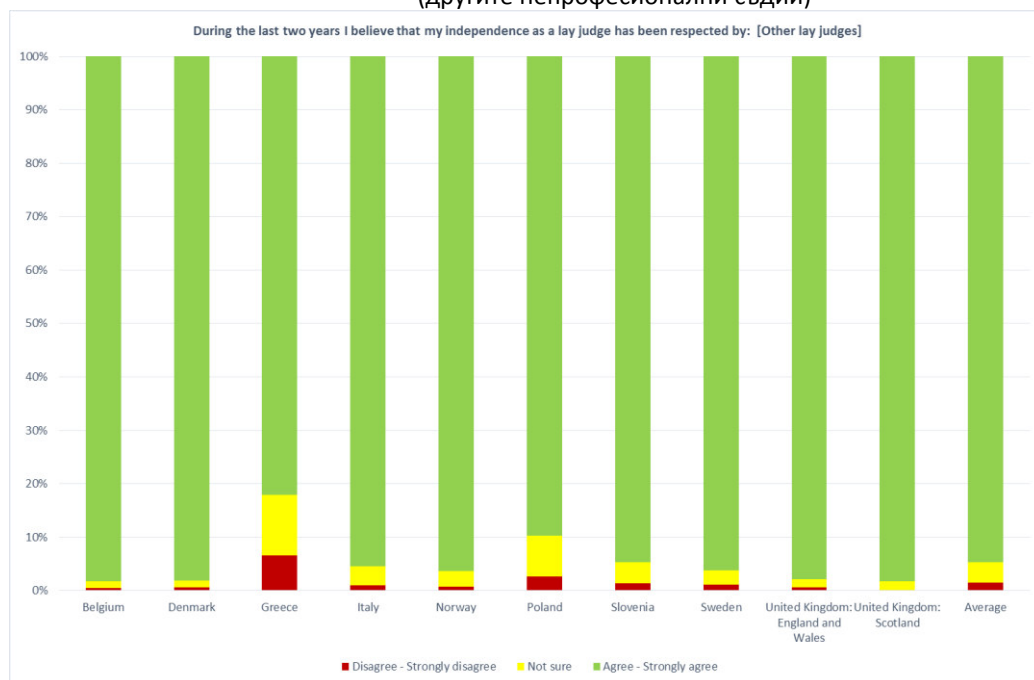
■ Съгласен — Напълно съгласен; ■ Не съм сигурен; ■ Не съм съгласен — Изобщо не съм съгласен  
 Влиянието на (социалните) медии върху решенията на непрофесионалните съдии е сравнително малко. Под 10 % съобщават за такъв натиск.

Фигура 18: Зачитане на независимостта на непрофесионалните съдии от професионалните съдии  
 Смятам, че през последните две години моята независимост като непрофесионален съдия се зачита от (професионалните съдии)



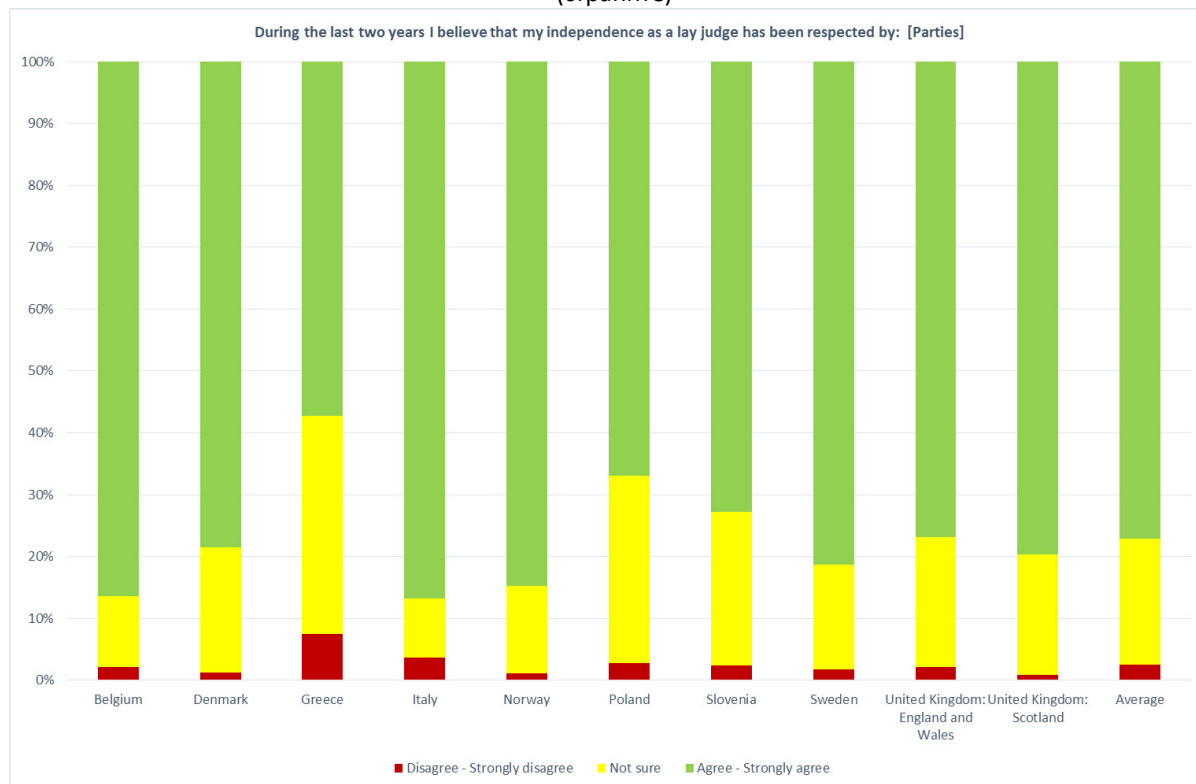
■ Съгласен — Напълно съгласен; ■ Не съм сигурен; ■ Не съм съгласен — Изобщо не съм съгласен

Фигура 19: Зачитане на независимостта на непрофесионални съдии от други непрофесионални съдии  
Смятам, че през последните две години моята независимост като непрофесионален съдия се зачита от (другите непрофесионални съдии)



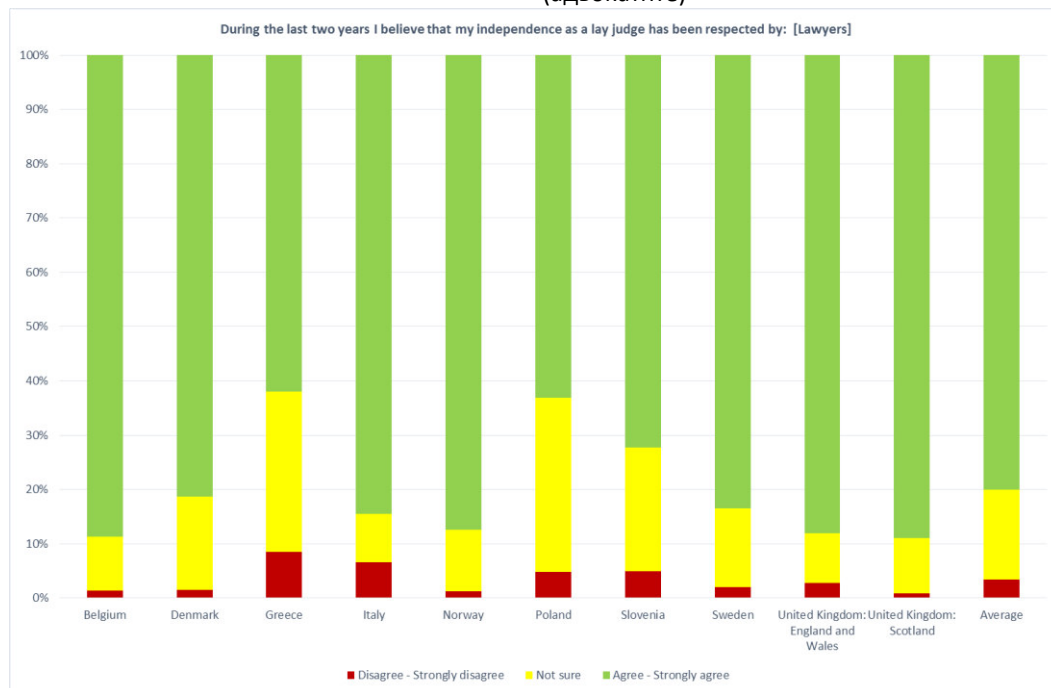
■ Съгласен — Напълно съгласен; ■ Не съм сигурен; ■ Не съм съгласен — Изобщо не съм съгласен  
Фигура 20: Зачитане на независимостта на непрофесионални съдии от страните]

Смятам, че през последните две години моята независимост като непрофесионален съдия се зачита от (страните)



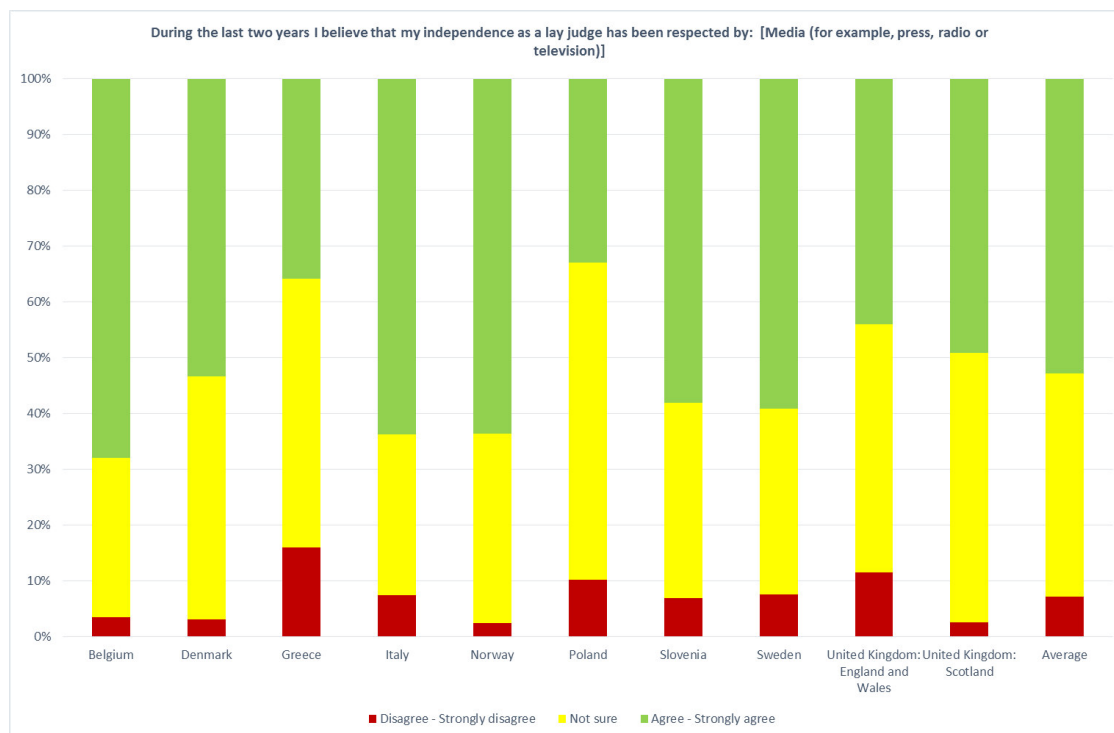
■ Съгласен — Напълно съгласен; ■ Не съм сигурен; ■ Не съм съгласен — Изобщо не съм съгласен

Фигура 21: Зачитане на независимостта на непрофесионални съдии от адвокатите  
Смятам, че през последните две години моята независимост като непрофесионален съдия се зачита от (адвокатите)



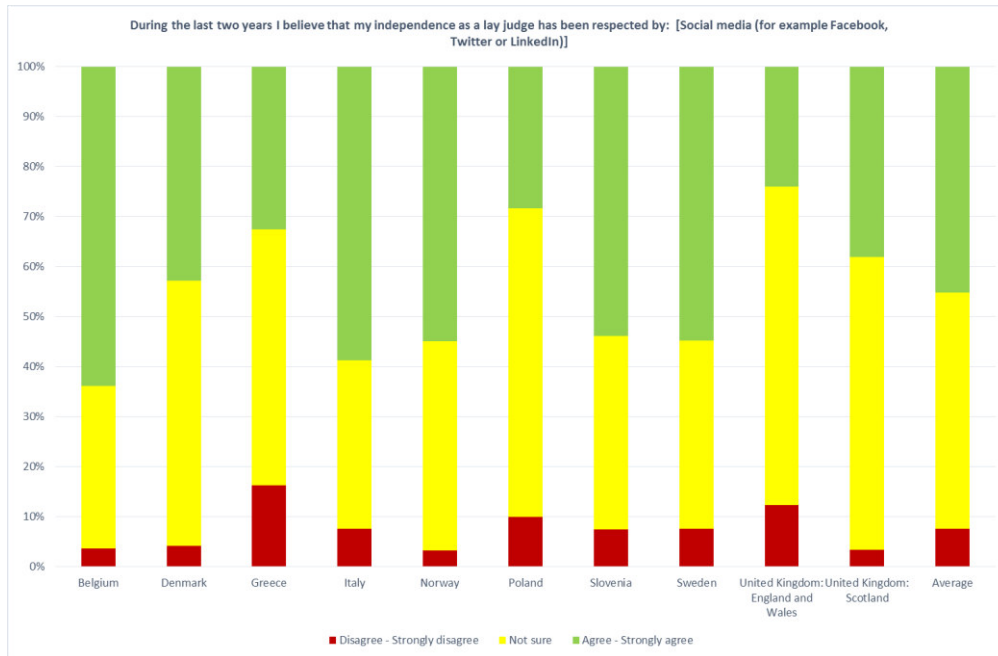
■ Съгласен — Напълно съгласен; ■ Не съм сигурен; ■ Не съм съгласен — Изобщо не съм съгласен

Фигура 22: Зачитане на независимостта на непрофесионалните съдии от медиите  
Смятам, че през последните две години моята независимост като непрофесионален съдия се зачита от медиите (например преса, радио или телевизия)



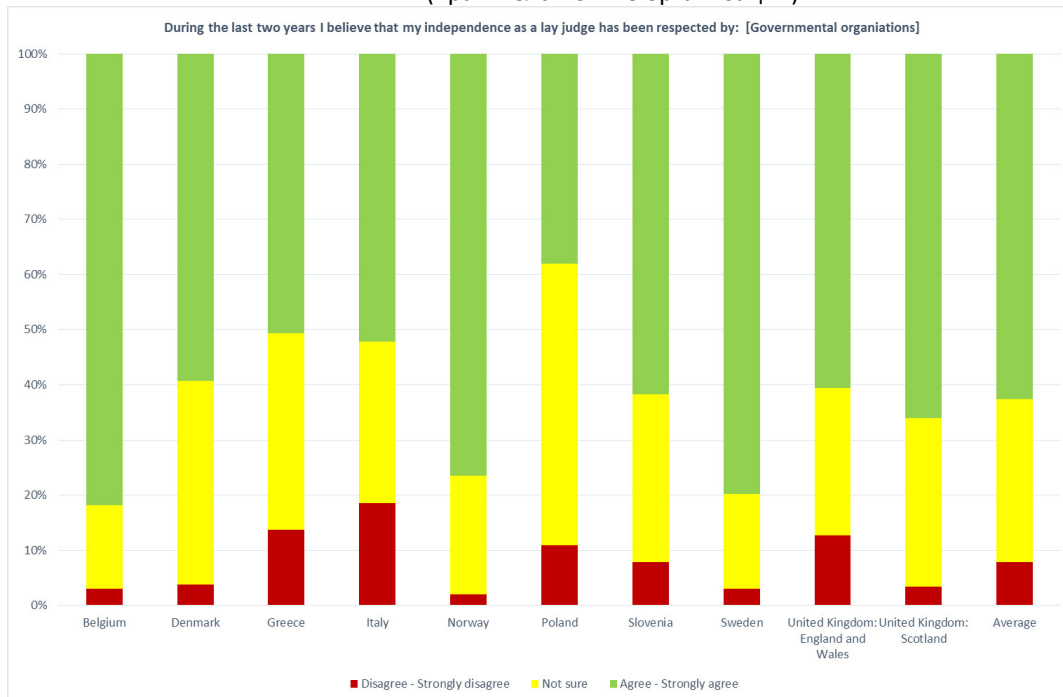
■ Съгласен — Напълно съгласен; ■ Не съм сигурен; ■ Не съм съгласен — Изобщо не съм съгласен

Фигура 23: Зачитане на независимостта на непрофесионалните съдии от социалните медии  
Смятам, че през последните две години моята независимост като непрофесионален съдия се зачита от (социалните медии (например Facebook, Twitter или LinkedIn))



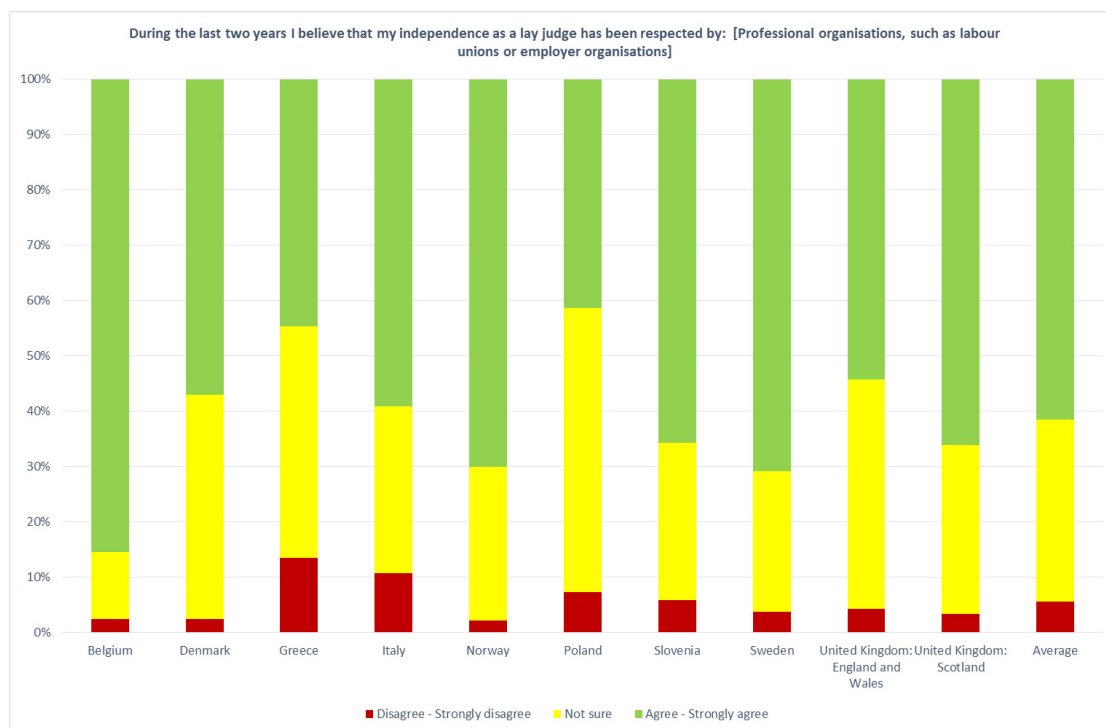
■ Съгласен — Напълно съгласен; ■ Не съм сигурен; ■ Не съм съгласен — Изобщо не съм съгласен

Фигура 24: Зачитане на независимостта на непрофесионалните съдии от държавните организации  
Смятам, че през последните две години моята независимост като непрофесионален съдия се зачита от (правителствените организации)



■ Съгласен — Напълно съгласен; ■ Не съм сигурен; ■ Не съм съгласен — Изобщо не съм съгласен

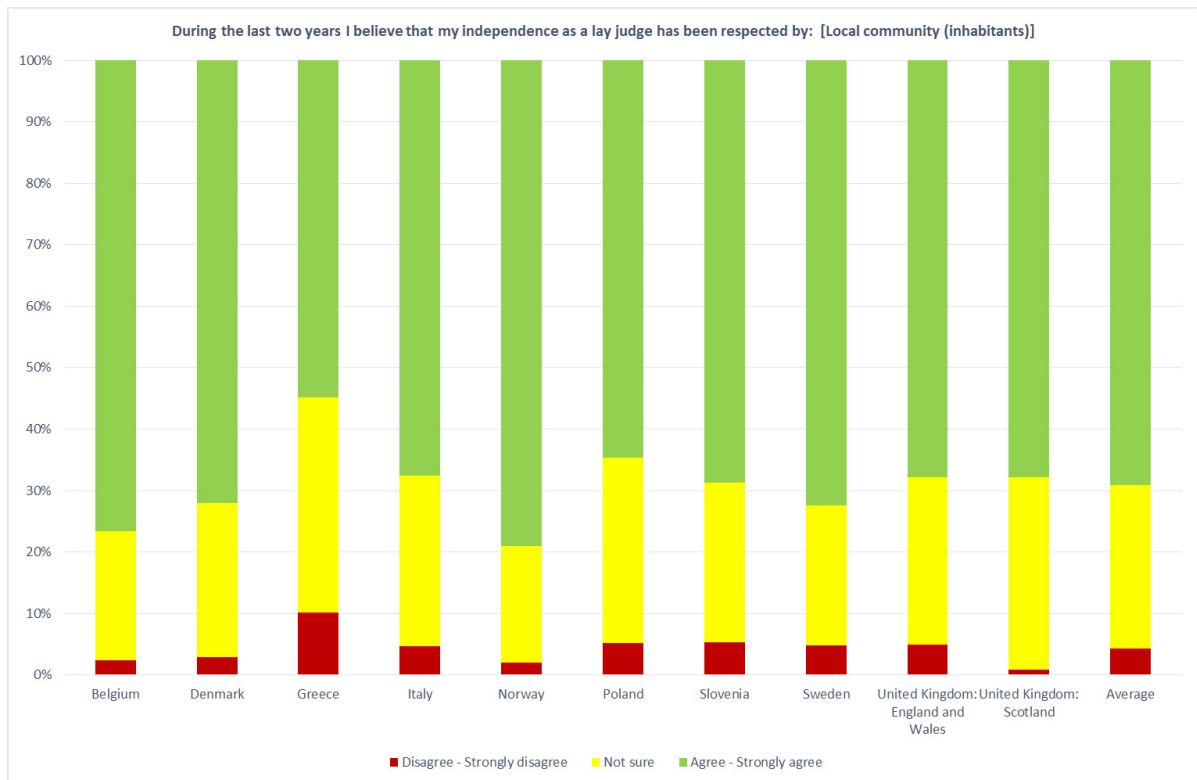
Фигура 25: Зачитане на независимостта на непрофесионалните съдии от професионалните организации  
Смятам, че през последните две години моята независимост като непрофесионален съдия се зачита от  
(професионалните организации като синдикати и работодателски организации)



■ Съгласен — Напълно съгласен; ■ Не съм сигурен; ■ Не съм съгласен — Изобщо не съм съгласен

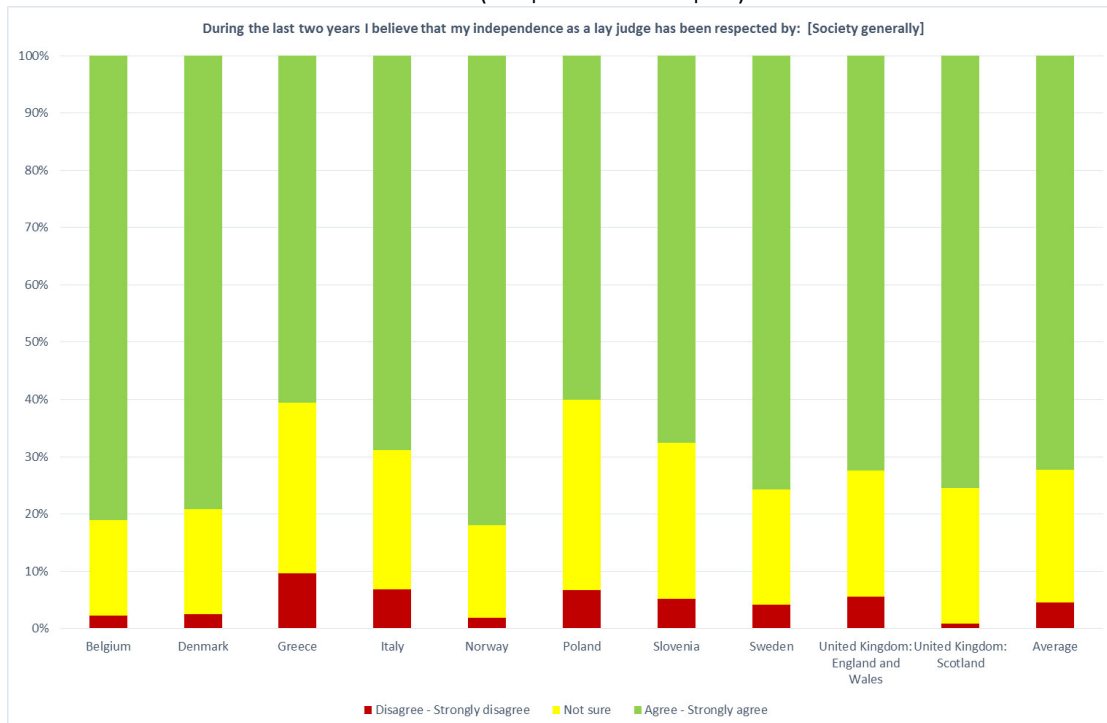
Фигура 26: Зачитане на независимостта на непрофесионалните съдии от местната общност  
Смятам, че през последните две години моята независимост като непрофесионален съдия се зачита от  
(местната общност (гражданите))





■ Съгласен — Напълно съгласен; ■ Не съм сигурен; ■ Не съм съгласен — Изобщо не съм съгласен

Фигура 27: Зачитане на независимостта на непрофесионалните съдии от обществото като цяло  
Смятам, че през последните две години моята независимост като непрофесионален съдия се зачита от (обществото като цяло)



■ Съгласен — Напълно съгласен; ■ Не съм сигурен; ■ Не съм съгласен — Изобщо не съм съгласен  
Малък процент непрофесионални съдии съобщават за незачитане от посочените групи. Непрофесионалните съдии отчитат незачитане най-често от държавни организации и

(социалните) медии. Това възприятие се споделя сред повечето от участващите съдебни системи. Професионалните съдии също се споменават, макар и по-рядко. По-долу се връщаме на този въпрос.

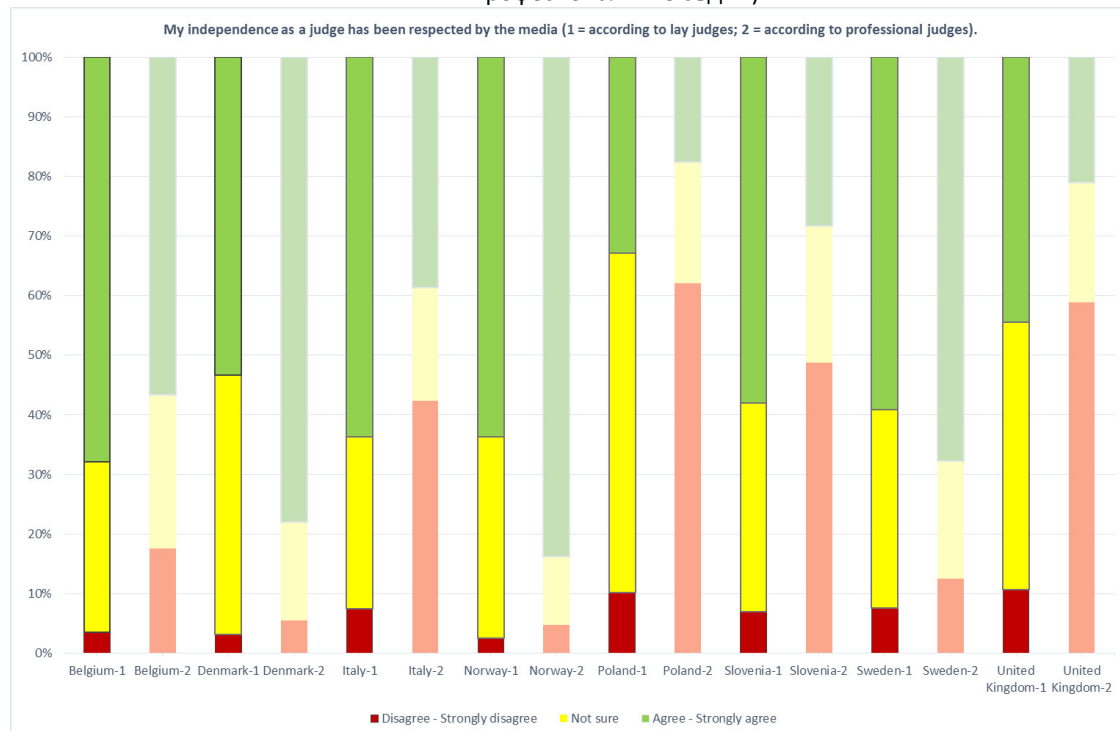
### Сравнение на непрофесионалните съдии и професионалните съдии по общи аспекти

Проучването сред непрофесионалните съдии се различава от това между професионалните съдии, тъй като непрофесионалните съдии като цяло не са толкова ангажирани с управлението на съдебната система колкото са съдиите. Все пак някои въпроси са сходни. В общ план непрофесионалните съдии не са толкова критични към практиките и нагласите и са по-несигурни в отговорите си. Разликите между отделните държави са като цяло в същата посока като разликите между държавите в проучването на професионалните съдии, но в по-малък мащаб.

Тези ефекти са много силни в отговорите за уважението към съдиите. Вижте по-долу за уважението от медиите и от правителството. Едно обяснение за това може да е, че делата, по които работят непрофесионални съдии, са по-малко спорни от делата, които професионалните съдии разглеждат без непрофесионални съдии. Друго обяснение е, че непрофесионалните съдии не са толкова активни в съдебната система от професионалните съдии, имат по-малко информация и не са толкова емоционално ангажирани.

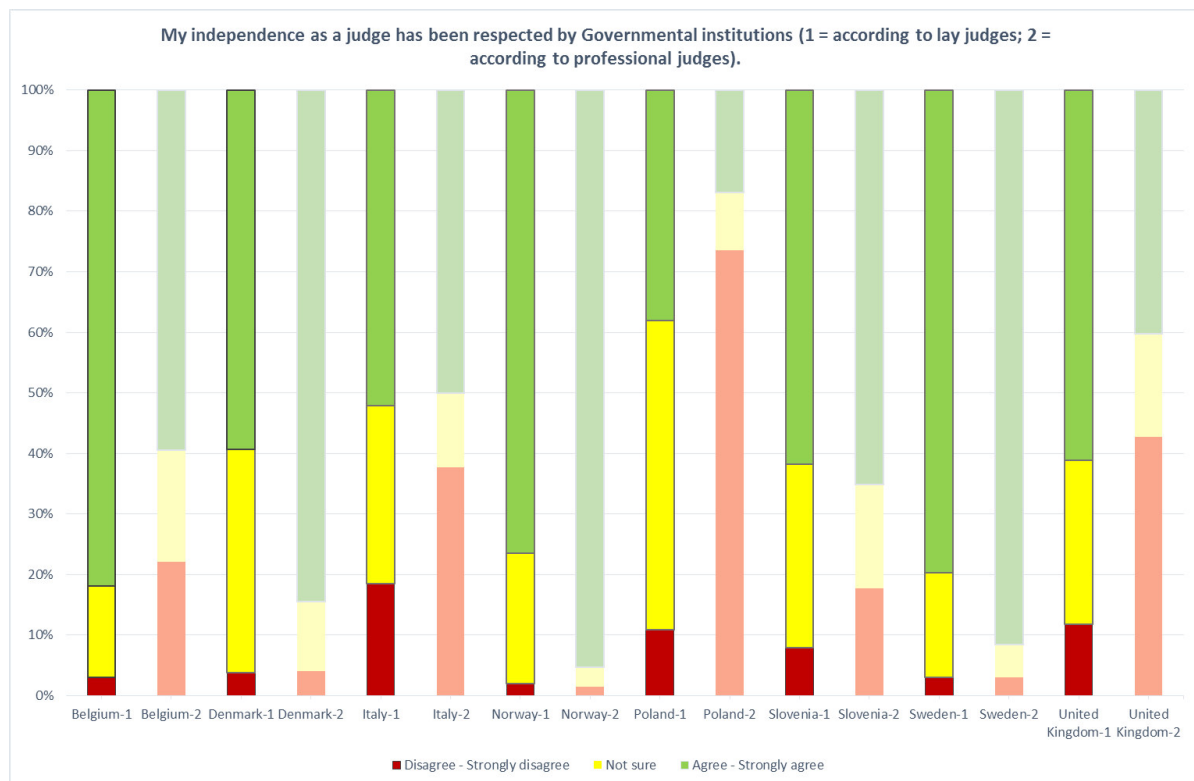
Фигура 28: Зачитане на независимостта от медиите - непрофесионални съдии спрямо професионални съдии

Моята независимост като съдия се зачита от медиите (1=според непрофесионалните съдии, 2=според професионалните съдии)



■ Съгласен — Напълно съгласен; ■ Не съм сигурен; ■ Не съм съгласен — Изобщо не съм съгласен

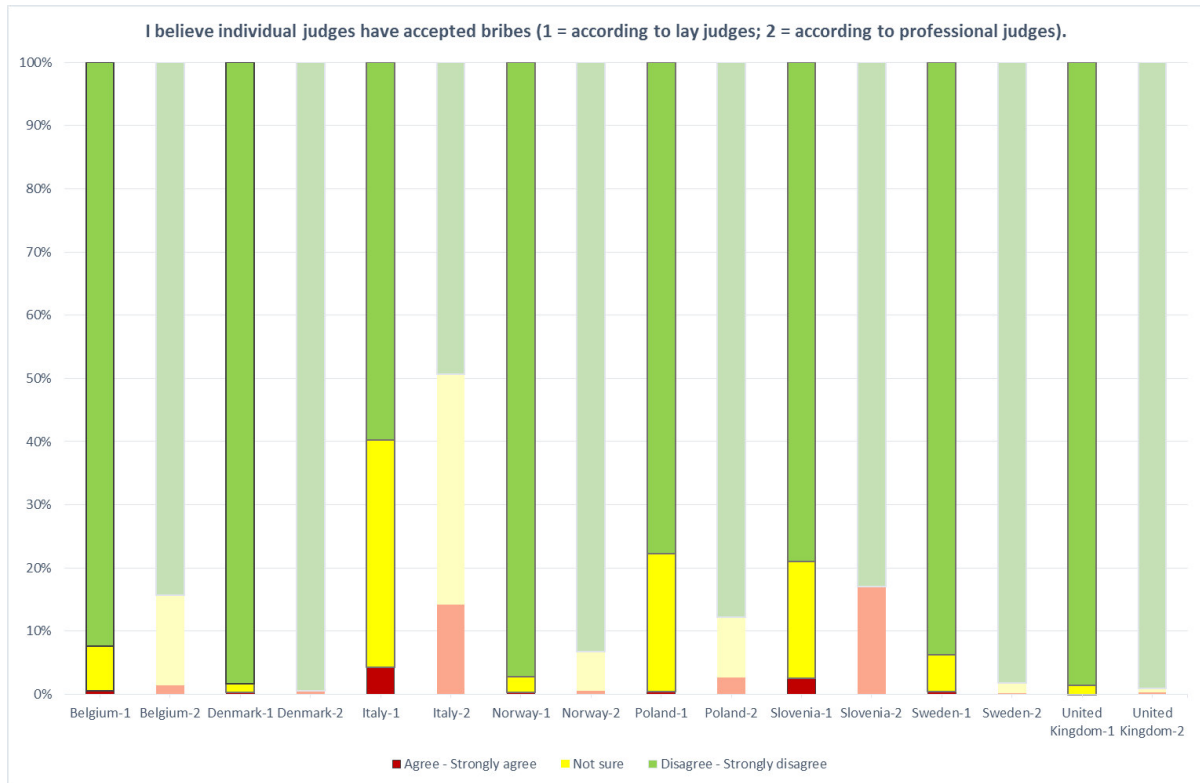
Фигура 29: Зачитане на независимостта от правителствените институции - непрофесионални съдии спрямо професионални съдии  
 Моята независимост като съдия се зачита от правителствените институции (1=според непрофесионалните съдии, 2=според професионалните съдии)



■ Съгласен — Напълно съгласен; ■ Не съм сигурен; ■ Не съм съгласен — Изобщо не съм съгласен

Възприятията относно приемането на подкупи следва същия модел, но в много по-малък мащаб и по-несъгласувано.

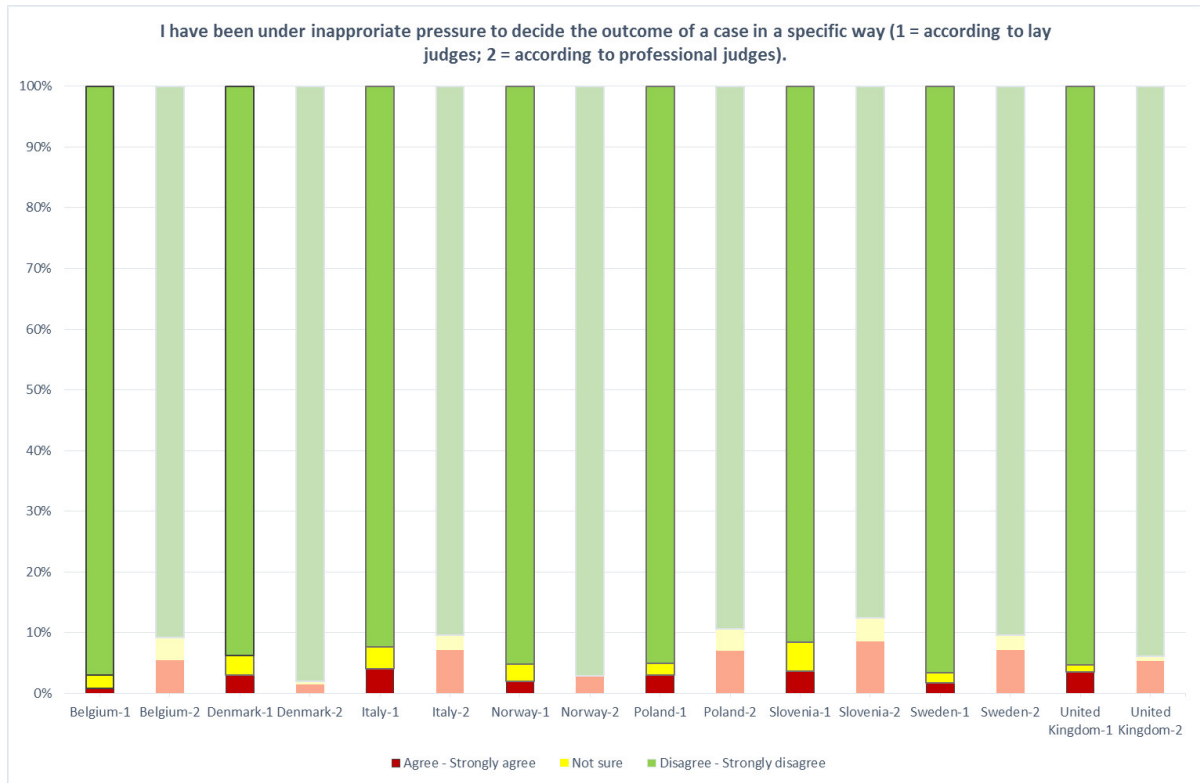
Фигура 30: Корупция (подкупи) - непрофесионални съдии спрямо професионални съдии  
Смятам, че отделни съдии са вземали подкуп (1=според непрофесионалните съдии, 2=според професионалните съдии)



■ Съгласен — Напълно съгласен; ■ Не съм сигурен; ■ Не съм съгласен — Изобщо не съм съгласен

Накрая, резултатите са по-противоречиви във връзка с критичния въпрос дали съдиите са били подлагани на неправомерен натиск за вземане на решения по дела. Непрофесионалните съдии като цяло имат усещане за по-малък натиск, но те не са по-несигурни за това отколкото професионалните съдии.

Фигура 31: Неправомерен натиск - непрофесионални съдии спрямо професионални съдии  
 Подлаган съм на неправомерен натиск за решаване на изхода на дело по конкретен начин (1=според непрофесионалните съдии, 2=според професионалните съдии)



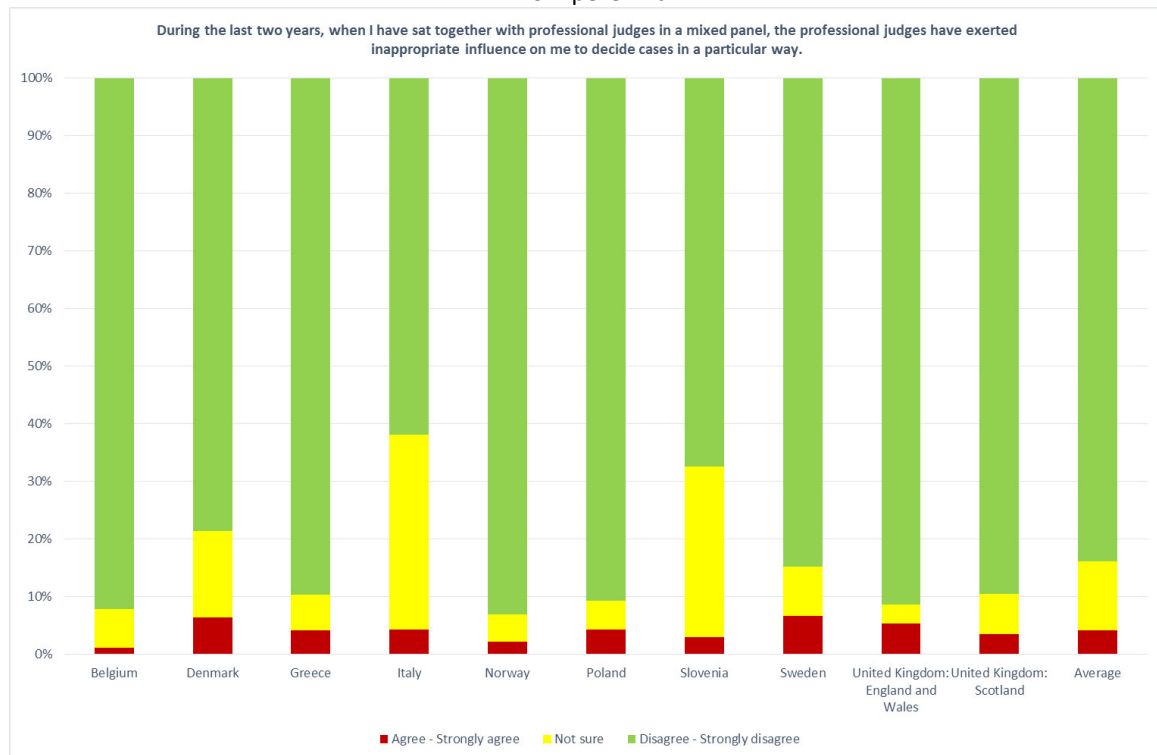
■ Съгласен — Напълно съгласен; ■ Не съм сигурен; ■ Не съм съгласен — Изобщо не съм съгласен

### Резултати от проучването: взаимодействие на професионални съдии и непрофесионални съдии

Специфичен въпрос за непрофесионалните съдии е тяхното взаимоотношение с професионалните съдии, тъй като те често заседават заедно в един състав (вж. таблица 3). Резултатите по този въпрос са посочени по-долу.

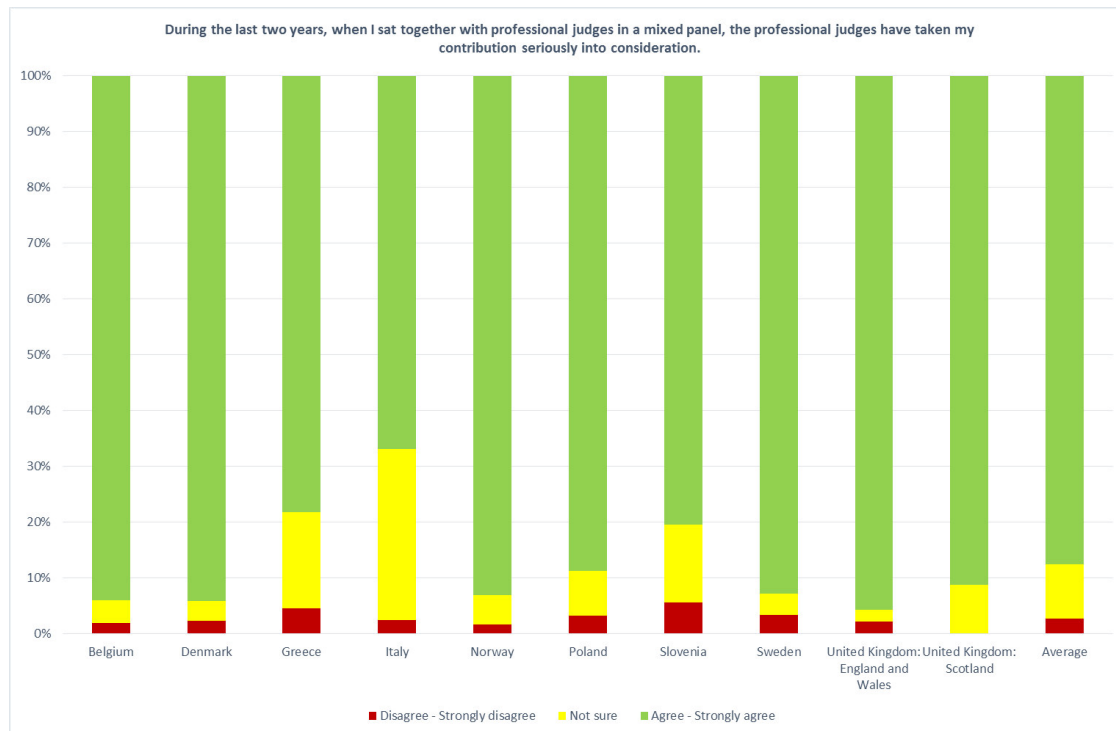
Фигура 32: неправомерно влияние върху непрофесионалните съдии в един състав

През последните две години, когато съм заседавал в смесен състав заедно с професионални съдии, професионалните съдии са оказвали неправомерно влияние върху мен за решаване на дела по конкретен начин



■ Съгласен — Напълно съгласен; ■ Не съм сигурен; ■ Не съм съгласен — Изобщо не съм съгласен

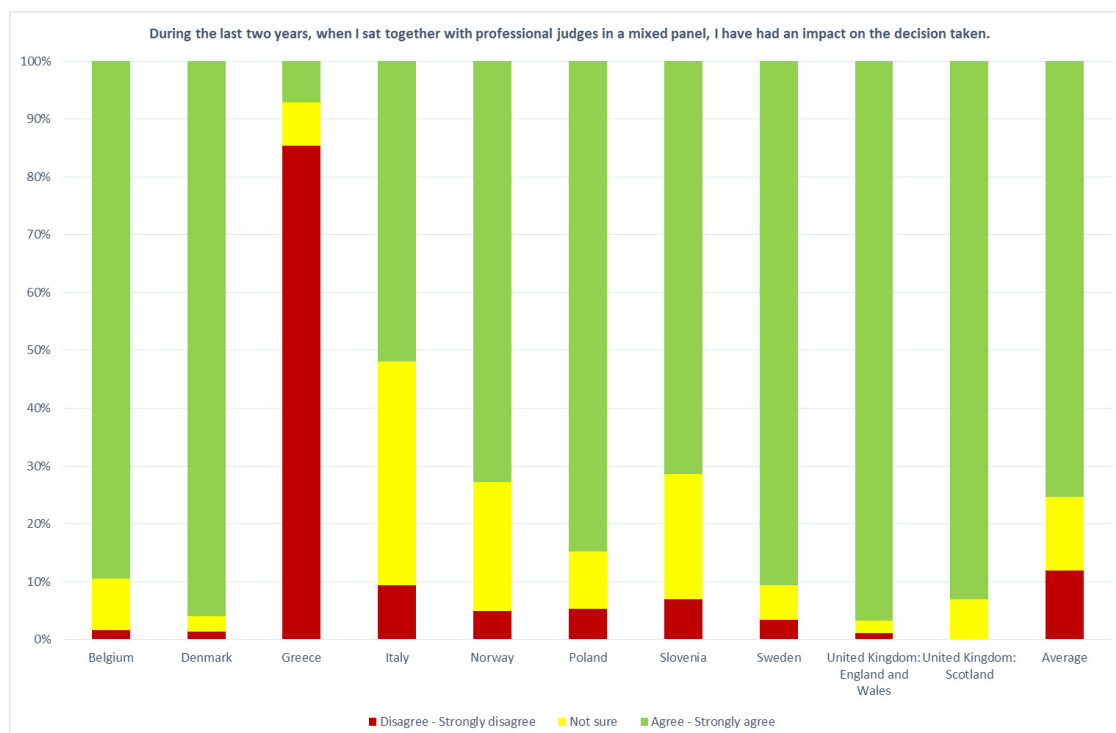
Фигура 33: Приемане на приноса на непрофесионалните съдии от страна на професионалните съдии  
 През последните две години, когато съм заседавал в смесен състав заедно с професионални съдии,  
 професионалните съдии сериозно са вземали под внимание моя принос



■ Съгласен — Напълно съгласен; ■ Не съм сигурен; ■ Не съм съгласен — Изобщо не съм съгласен

Фигура 34: Влияние на приноса на непрофесионалните съдии

През последните две години, когато съм заседавал в смесен състав заедно с професионални съдии, аз съм оказвал влияние върху вземането на решение



■ Съгласен — Напълно съгласен; ■ Не съм сигурен; ■ Не съм съгласен — Изобщо не съм съгласен

Изглежда, че отношенията между непрофесионалните съдии и професионалните съдии са относително безпроблемни. Само в Гърция значително мнозинство от респондентите съобщават, че не им е оказвано влияние върху вземаните съдебни решения. В другите съдебни системи процентите са доста под 10 %. За другите два въпроса процентите са по-ниски.

### **Заклучения**

Резултатите от проучването показват, че непрофесионалните съдии нямат усещане за силен натиск. Относително малък процент съобщават за нарушения на тяхната независимост или липса на уважение. Те са подложени на по-малък натиск в сравнение с професионалните съдии в техните съдебни системи. Все пак проблемите са същите. Изглежда, че работните взаимоотношения между непрофесионалните съдии и професионалните съдии са като цяло безпроблемни. Все пак процентът на непрофесионалните съдии, съобщаващи за наличие на проблеми, изисква нужното внимание.

Трябва да се отбележи, че не всички членове и наблюдатели, които използват непрофесионални съдии, са участвали в проучването. Това означава, че изнесените тук резултати не могат да се използват, за да се направят заключения за цяла Европа.

На по-късен етап трябва да се обсъди дали проучването ще се повтори и ако да, с каква честота. От една страна, резултатите са сравнително умерени, което може да оправдае очакването, че следващ път резултатите ще бъде в голяма степен същите, от друга страна няма гаранция за това и по принцип непрофесионалните съдии са част от съдебната система като професионалните съдии, и като такива трябва да бъдат чути.

## **7. Предложения за следващи стъпки по отношение на независимостта и отчетността**

Стратегическият план на ЕМСС за 2018-2021 г. посочва двугодишен цикъл за независимост и отчетност. За 2018/2019 г. това води до повтаряне на проучването сред професионалните съдии, актуализация на изпълнението и оценката на индикаторите за независимост и отчетност и продължаващо сътрудничество със Съвета на адвокатурите и правните общества за проучването сред адвокатите. Семинарите за утвърждаване добавят ценни предложения, които следва да се вземат предвид. За 2018/2018 г. се предлага:

7. Изпълнение на националните планове за подобряване на независимостта и отчетността.
8. Повтаряне на проучването сред професионалните съдии. При подготовката трябва да се преценят някои предимно технически подобрения.



9. Анализ на индикаторите за независимост и отчетност с цел да бъдат отразени практически предложения от семинарите за утвърждаване и разработване на система за външно утвърждаване от всяка държава (външни експерти по държави), последвано от въвеждане на коригирана система от индикатори от всички членове и наблюдатели и оценяване на отговорите.
10. Продължаващо сътрудничество със Съвета на адвокатурите и правните общества в Европа (ССВЕ) за провеждане на проучване сред адвокатите в Европа относно независимостта на съдебната власт с цел по-високо участие на държавите и адвокатите в държавите.
11. Разработване на единен формат за проучване сред ползвателите на услугите на съдилищата, което се фокусира върху опита на страните в съдебни дела и начин на провеждане на проучването: да обхваща независимостта и отчетността, но също и качеството. Готовност за изпълнение през 2019/2020 г.
12. Разработване на становище за включването на обективни данни за резултатите в системата за измерване на реалната (де факто) независимост и за включване в системата.

Организацията на тези дейности заслужава внимание. Докато дейност 1 зависи от индивидуалните членове и наблюдатели, другите дейности може да се осъществят от проектен екип или от секретариата на ЕМСС. Особено дейности 2 (проучване) и 4 (сътрудничество със Съвета на адвокатурите и правните общества) стават рутинни и може би е по-добре да се осъществяват от секретариата вместо от екип по проекта. Останалите дейности биха могли съответно да се осъществяват от екип по проекта. Препоръчва се след Общото събрание съветът да обсъди тези въпроси.

## Част 2. Качество на правосъдието

---

### 1. Въведение

Включването към индикаторите на качество на правосъдието започна на Общото събрание през 2015 г. Логичното следващо действие по определянето на индикатори по отношение на независимостта и отчетността на съдебната власт би било да се обмисли определянето на индикатори за качеството на правосъдието, тъй като целта на една независима и отговорна съдебна власт е да създава качествено правосъдие за обществото. Съответно беше решено, че трябва да се работи по създаването на методология, чрез която да бъдат създадени индикатори за качество на правосъдието. През периода 2016—2017 г. се създаде набор от индикатори и се приложи в пилотно проучване за три съдебни системи.<sup>6</sup> Пилотният проект показва, че наборът от индикатори ще осигури добра основа за система за всички членове и наблюдатели на общото събрание през 2017 г. и се договори, че след подобряване на индикаторите те ще се приложат от всички членове и, когато е възможно, наблюдатели. Подобряването на индикаторите ще се базира на критичен анализ на индикаторите и начина по който те се измерват и оценяват. Също така това трябваше да доведе до по-прецизни концепции и обяснения за подобряване на еднаквото тълкуване на индикаторите. В допълнение, трябваше да се обсъди как трябва най-добре да се отговаря на въпросника като се допусне въвеждане на данни от съдиите. Всичко това би следвало да се случи през втората половина на 2017 г. След като това се изпълни, въпросникът, базиран на индикаторите трябва да получи отговор от всички членове и наблюдатели. Това би следвало да се случи през първата половина на 2018 г. Бъдещите стъпки биха включили разглеждане на областите на качеството, които още не са разгледани. Също така след това може да се прецени проучването за качеството да се разшири до съдиите.

За да се осигури основата за тази работа, общото събрание прие, че Съдебните съвети следва да посочат своята отговорност за стандартите за качество на правосъдието — тяхното дефиниране и оценка — за самото качество, но също и за връзките и понякога баланса между качество, независимост и отчетност. Тази отговорност може да се въведе на практика само в тясно сътрудничество със съдиите.

Всички дейности са извършени, но при въвеждането на системата с индикатори се получиха някои усложнения. Резултатите и дилемите се представят по всеобхватен начин в тази част на доклада, който надгражда концепциите и резултатите от последната годи и за по-лесно представяне ги резюмира. В доклада от последната година и в обсъжданията в екипа по проекта се установиха някои проблеми от по-

---

<sup>6</sup> Доклад на ЕМСС относно независимостта, отчетността и качеството на съдебната власт — индикатори за изпълнение за 2017 г., приети от Общото събрание, Париж, 9 юни 2017 г. [www.encj.eu](http://www.encj.eu)

принципен характер и те се разглеждат в следващия раздел на визията на ЕМСС за качество. Раздели 8 и 9 разглеждат концептуални въпроси: кои области на качеството трябва да се разгледат чрез индикаторите и за коя област кои са съществените елементи, на които трябва да се обърне внимание? В раздел 10 се представя настоящият набор от индикатори. Резултатите се представят в Глава 11. Раздел 12 обобщава получените коментари по време на пилотния проект и дава разяснения. Последният раздел разглежда следващите стъпки.

Трябва да се подчертае, че индикаторите като цяло предоставят начална точка за разработването на стандарти за качеството на правосъдието и категоризацията на практиките на добри и по-малко добри практики. Важно е стандартите за качество да се дефинират и оценят от самите Съдебни съвети, когато те съществуват, а не от други държавни власти, защото Съветите имат задължението да съгласуват качеството с принципа за независимост на съдебната власт и съдиите.

## 2. Визия за качество

### Принципи

“Всяко лице, при решаването на правен спор относно неговите граждански права и задължения или основателността на каквото и да е наказателно обвинение срещу него, има право на справедливо и публично гледане на неговото дело в разумен срок, от независим и безпристрастен съд, създаден в съответствие със закона.” (чл. 6 от Европейската конвенция за правата на човека). Член 6, както и член 47 на Хартата на основните права на Европейския съюз определя централното място на човека в съдебните процедури и че всеки един има право на ефективно средство за правна защита и на справедлив процес. Съдебните съвети трябва да вземат предвид гледната точка на лицето, търсещо правосъдие във всички свои задачи и от тази гледна точка те трябва да се фокусират върху качеството на правосъдието. На своето Общо събрание през 2017 г. ЕМСС прие, че Съдебните съвети следва да посочат своята отговорност за определянето на стандарти за качество на правосъдието - тяхното дефиниране и оценка - за самото качество, но също и за връзките и понякога баланса между качество, независимост и отчетност.<sup>7</sup> Докато някои съвети имат ясни отговорности относно качеството на правосъдието, други все още трябва да удостоверят тези отговорности. Раздел 2 изработва отговорностите на Съветите.

През годините ЕМСС подчертава основното значение на независимостта на съдебната система в комбинация с отчетността. Независимостта е предварително условие за качество на правосъдието и едновременно основен компонент на качеството. Други аспекти на качеството губят своето значение, ако независимостта е компрометирана. Независимостта е необходима, но очевидно недостатъчна за качеството на правосъдието. Крайната цел на съдебната власт е да раздава качествено правосъдие в срок, съгласувано с нуждите на обществото от съдии, които се считат за независими и

---

<sup>7</sup> ЕМСС (2017 Г.) Независимост, отчетност и качество на съдебната власт: Индикатори за изпълнение 2017 г., Доклад на ЕМСС 2016 - 2017 Г.

безпристрастни по напълно прозрачен начин. Като цяло независимостта, отчетността и качеството се подсилват взаимно. В някои случаи може да възникне напрежение между тези аспекти и те трябва да се съгласуват. Това е отговорност на Съдебния съвет. Точка 2.3 разглежда потенциалното напрежение между независимостта и качеството. Освен това може да възникне напрежение в рамките на един аспект. Точка 2.4. обсъжда потенциалното напрежение между навременност и ефикасни/ достъпни процедури от една страна и други аспекти на качеството от друга страна.

Изборът на методология от ЕМСС в областта на качеството е индикаторите за независимост и отчетност да се разширят и да включат качество на правосъдието. Както вече беше обяснено в доклада, тази стъпка е важна по множество причини. На първо място защото независимостта, отчетността и качеството са свързани и трябва да се разглеждат заедно. На второ място, докато независимостта и отчетността не са цели сами по себе си, качеството на правосъдието е. Точка 2.5 обсъжда методологията.

За да може съдебната власт да играе своята роля в обществото, качеството и неговото развитие във връзка с променящите се изисквания на обществото изискват постоянно внимание. За ЕМСС е важно да разглежда тези въпроси като надгражда предходните доклади, които е изготвила преди този, като например докладите за съдебната реформа. Този проект си струва усилията, ако членовете и наблюдателите използват резултатите, в частност профилите по държави за подобряване на своите съдебни системи.

### **Роля на съдебните съвети за качествено правосъдие**

Съдебните съвети и други държавни органи трябва да поддържат, обясняват и, когато е необходимо, да защитават независимостта на съдията и съдебната власт като цяло спрямо останалите клонове на властта и частните субекти. Най-добрата защита на независимостта е съдебна власт, която осигурява качествено правосъдие. Качеството зависи от много въпроси, за които отговарят Съдебните съвети и съответните държавни органи. В зависимост от обхвата на техните отговорности, избирането и повишаването в длъжност на съдиите и подпомагащия персонал, обезпечаването на бюджети и иновацията/ дигитализацията на съдилищата са примери. Следователно дори и ако техните отговорности в областта на качеството да не са посочени изрично в законодателството, Съветите влияят на качеството на правосъдието по много начини и следователно е необходимо да дефинират и поддържат стандарти за качеството, заедно с и при съблюдаване на професионалната роля на съдиите и в консултация с ползвателите на услугите на съдилищата.<sup>8</sup> Задължение на Съветите е да обезпечат подходящо финансиране на съдилищата, за да позволят на съдилищата да прилагат стандартите, отново независимо дали това е законоустановено задължение на съветите. Стандарти, които не могат да бъдат въведени на практика създават

---

<sup>8</sup> Вижте също Консултативен съвет на европейските съдии: «много е важно във всяка държава членка, Съдебният съвет да има важна роля за определянето на критериите и стандартите за качество на работата на съдебната власт от една страна и при въвеждането и мониторинга на данни за качеството, предоставено от различни юрисдикции от друга страна.» (Становище на Консултативния съвет на европейските съдии 10, параграф 53).

очаквания в ползвателите на услугите на съдилищата, които не могат да се изпълнят. Финансирането на съдебната власт на практика е съществено "тясно място".<sup>9</sup> Съветите трябва да участват в бюджетните и финансови процеси.

Стандартите за качество може да са част от подходи като:

Интегрални системи:

- Системи за качество, които включват стандарти за качество, процеси (PDCA цикли) и инструменти за оценяване.
- Системи за финансиране, които включват аспекти на качеството и свързани системи за отчетност като годишни доклади на съдебната власт, които включват индикатори за качество.

Стандарти за съдии:

- Избор, повишаване в длъжност и оценка на съдии: всички тези дейности изискват критерии. Тези критерии следва да се базират на рамка за качество, включваща стандарти за качество.
- Етични принципи: такива принципи, независимо дали под формата на етични кодекси или етични указания, включват много аспекти на качеството, свързани с надлежната работа на съдиите. Отново в основата на тези кодекси лежи ясно формулирана или неписана рамка за качеството. Препоръчва се тази рамка да бъде ясно формулирана.

В зависимост от своите формални отговорности, всеки съвет трябва да приеме подход, който отговаря на неговия мандат, но всички следва да разработят стандарти за качество. От гледна точка на ЕМСС, всички Съдебни съвети, ако още не са направили това, трябва да се стремят да дефинират рамка за качество за съдебната власт, която включва поне:

1. Стандарти за съдилищата, които дефинират качество на правосъдието
2. Индикатори за оценка на изпълнението спрямо тези стандарти
3. Указания за добри практики за съдилищата за това как да се въведат стандартите, които да се разработят със съдействието на съответни институции, като институт за обучение на съдии.
4. Периодична отчетност за качеството на правосъдието чрез индикаторите за повишаване на общественото доверие в съдебната власт.
5. Създаване на условия за избягване на намесата в независимостта на съдиите и съдебната власт чрез механизми за оценка на качеството на правосъдието.

Трябва да се подчертае, че качественото правосъдие не се създава само от съдиите, но и от приноса на всички служители на съдилищата. Например начинът по който

---

<sup>9</sup> Вижте ЕМСС 2017. Независимост, отчетност и качество на правосъдието стр. 20 и ЕМСС (2016 г.) Финансиране на съдебната власт.

страните се посрещат, получават съдействие и, ако необходимо, се защитават много важен за тяхното мнение.

## **Качество по отношение на независимостта и отчетността**

### ***Стандарти за качество***

Независимостта има голямо външно измерение, но също и вътрешно измерение. Съдиите трябва да гледат своите дела независимо от своите колеги съдии и от ръководството на съда, както и отделно от системата за обжалване. Това води до напрежение между независимостта и някои аспекти на качеството, по-конкретно еднаквото прилагане на закона и впоследствие съгласуваността и предсказуемостта на съдебните решения, което произтича от общ подход на съдиите. Свързан въпрос е навременността: макар че съдията е автономен в разглеждането на конкретни дела, ползвателите на услугите на съда имат право да знаят какви процедури обикновено следват съдилищата по категории дела и колко дълго ще отнеме това. В това отношение вътрешната независимост не е абсолютна и трябва да се постигне баланс между съдебната автономност и предсказуемите процедури. Ясното определяне на този баланс като цяло е въпрос на управлението и следователно съдебните съвети са водещи, докато съдиите са автономни в своите дела.

От гледна точка на ЕМСС, стандартите за качество (включително навременността), които се свързват с аспекти, за които отговарят съдиите и които може да засегнат тяхната независимост, не могат да са задължаващи. Тези стандарти определят нивата на стремежите. Но от съдиите се очаква да обяснят своите причини пред страните, когато се отклоняват от стандартите.

За да се гарантира приемането на тези стандарти от съдиите, стандартите трябва да се разработят с процес, ангажиращ съдиите на една юрисдикция и като се имат предвид нуждите на обществото. Широката подкрепа от съдиите е от съществено значение за ефективността на стандартите.

### ***Оценка на качеството на съдебните решения***

Качеството на съдебните решения е сложна област. Съдебните решения са в центъра на това, за което се отнася независимостта. Същевременно качеството на решенията е най-важният аспект на качеството на правосъдието и съдебната власт. Следователно е от съществено значение насърчаването и защитата на качеството на решенията предимно от самите съдии, но също и от другите ангажирани. Обучението, особено на новите съдии, но също и постоянно обучение за поддържане на знанията и уменията на най-високо ниво, е важен инструмент и следва да се използва от съдиите, за да се учат един от друг. Методическата оценката на качеството на реалните съдебни решения, извън обжалването, може да е полезна, ако се направи правилно. Оценката никога не трябва да се отнася за същината на присъдата (дали присъдата е "коректна"), тъй като фундаментално това означава намеса в независимостта на съдебната система. Тя трябва да се ограничи до тяхното професионално качество (понякога наричано "майсторство"). Оценката на качеството на присъдите може да бъде под формата на

анализ от колеги, ограничена до беседа между професионалисти. При този подход резултатите не се използват в анализите на индивидуалното изпълнение. Този подход създава най-малко напрежение по отношение на независимостта, но рядко се използва по систематичен начин.

Оценката на качеството на присъдите може също така да бъде част от анализа на изпълнението или оценка на отделните съдии, какъвто често е случаят в Източна и Южна Европа, регулярно и за целите на вземане на кариерни решения. Извадка от присъди се взема и оценява от отговорните лица, често от самите съдии. Когато се извършва анализ на изпълнението, Съдебните съвети следва да бъдат водещи, а не Министрите на правосъдието или други организации като инспекции, които са част от други държавни власти извън съдебната власт.<sup>10</sup> Също така, анализите на изпълнението може да се фокусират върху възнаграждаването/ наказването на изпълнението или върху развитието на умения. Последният подход може да се съгласува по-лесно с независимостта на съдебната система отколкото първия. При кариерните решения е невъзможно да се игнорира историята на присъдите<sup>11</sup>, но при тези решения е също така важно да се постави фокус върху професионалното качество, а не върху предполагаемата "коректност" на решенията.

В становище 17 Консултативният съвет на европейските съдии твърди, че "известна форма на оценяване" е необходима, за да има правосъдие с най-високо качество и за да може съдебната власт да носи отговорност. Оценката може да е формална или неформална и Консултативният съвет на европейските съдии настоява пред своите държави членки да преценят какво е необходимо.<sup>12</sup> В този контекст ЕМСС потвърждава оценяването на присъдите, но само при посочените по-горе условия.

В много страни процентът на обжалванията се използва като индикатор за качеството на съдебните решения. Много международни органи като Международната комисия за ефективност на правосъдието правят същото. Европейската мрежа на съдебните съвети е доста критична по отношение на използването на процента на обжалванията за тази цел, тъй като връщанията на дела често се правят на основата на други аспекти, например нови доказателства, а не заради качеството.<sup>13</sup>

---

<sup>10</sup> Това изискване се включва в индикатор 5, точка 5d (оценка, повишение в длъжност и обучение на съдии) от индикаторите на ЕМСС за независимост и отчетност.

<sup>11</sup> Това следва също така от индикаторите за независимост и отчетност: назначаването и повишението в длъжност следва да се базира само на заслугите (знания и опит). Вижте становище 17 на Консултативния съвет на европейските съдии, раздел 27 от основните аргументи.

<sup>12</sup> ЕМСС (2014 г.) Становище 17, раздел 23.

<sup>13</sup> В своето становище 17 (2014 г.) при оценката на работата на съдиите, Консултативният съвет на европейските съдии заявява, че е "проблематично да се основават резултатите от оценката върху броя или процента на решенията, отменени при обжалване, освен ако броят и начинът на отмяна не показва ясно, че съдията няма необходимите познания за закона и производството" (параграф 35). Ако се използват проценти на обжалване, процентът на присъдите, останали в сила е вероятно най-подходящият критерий. Той комбинира процента на обжалвания и процента на връщане. В своето становище 17 (2014 г.) при оценката на работата на съдиите, Консултативният съвет на европейските съдии заявява, че е "проблематично да се основават резултатите от оценката върху броя или процента от

### **Качество по отношение на навременност и ефективност на производството**

Навременността и ефективността на производствата са също така важни измерения за качество на правосъдието. Отлични съдебни решения често губят много от тяхната релевантност по отношение на обществените процеси, за които се отнасят, ако постигането им отнеме много време. В много случаи няма реално противоречие между навременността/ ефективността и други аспекти на качеството като качеството на решението, тъй като времетраенето на делата като цяло се определя от времето на изчакване и по-малко от времето през което съдията работи по делото.

Окончателното решаване на споровете се забавя, когато случаите се обжалват, по-конкретно ако впоследствие те се връщат на първоинстанционния съд. Окончателният характер на съдебните решения е основен проблем и апелативните съдилища трябва да решават случаите бързо и окончателно, когато е възможно. Въпреки че обжалването е фундаментално право, приложими за правни и за фактически въпроси, то следва да се използва в уместните случаи, а не за да се забавя или спъва производството или да се разсее напрежението. Това предполагам че механизмите за избор за обжалване са приемливи и дори необходими. Тези механизми трябва да вземат предвид интересите на всички страни и тези на обществото, което в крайна сметка плаща сметката.

### **Измерване на качеството: индикатори за качество**

В точка 2.2. се изразява необходимостта да се въведат индикатори за качество. Докато някои смятат, че количественото измерване на качеството противоречи на смисъла на качеството, много аспекти на качеството подлежат на наблюдение ако не в обективни данни, то от професионалистите и другите ангажирани. В тази област индикаторите може да вземат следните форми:

1. Количествена оценка на формалните характеристики на съдебните системи. Това изисква нормативно рамка на това, което е добра и лоша практика.
2. Количествените данни за качеството, като например продължителността на производствата. Това отново изисква нормативна рамка за добри и лоши практики: по-кратките са често, но не винаги по-добри.
3. Данни от количественото проучване на мненията и опита на съдиите, страните, техните адвокати, населението като цяло и др. Както се посочи по-горе е необходима нормативна рамка.

Изборът на индикатори трябва да се базира на общи концепции сред Съветите и други правителствени органи, отразяващи вижданията на съдиите от Европа. Тез общи концепции може да се разработят само с интензивни дебати. Трябва да се приеме, че

---

решенията, отменени при обжалване, освен ако броят и начинът на отмяна не показва ясно, че съдията няма необходимите познания за закона и производството”(‘параграф 35).



индикаторите за качество остават отворени за дебат, тъй като правните култури са различни и условията може да се променят във времето. Предвид субективния характер на концепциите, процесът, с който се разработват индикатори е важен. Цитат от Консултативния съвет на европейските съдии:

*«Тъй като в момента е невъзможно да се разчита на широко приети критерии, индикаторите за качество следва да се изберат поне с широк консенсус между правните професионалисти, като се препоръчва независим орган за самоуправление на съдебната власт да играе централна роля, в избора и събирането на данни за "качеството", при проектирането на процедура за събиране на данни, при оценката на резултатите, при нейното разпространение като обратна информация към отделните действащи лица на поверителна основа, както и за широката общественост такова ангажиране може да съгласува необходимостта за оценка на качеството, която да се извърши с необходимостта индикаторите и средствата за оценка да съблюдават независимостта на съдебната система.»*  
(Становище 6, параграф 43)

Въпреки че това очевидно е трудна задача, Съдебните съвети следва да поемат отговорност за разработването на индикатори за качеството на правосъдието, осъществявано от съдилищата, както прави ЕМСС на международно равнище.

### **3. Области на качеството, които да се обхванат от индикаторите**

От една широка гледна точка относно качеството е видно, че качеството е свързано със съществените задачи, които съдебната власт трябва да изпълни съгласно принципите на правовата държава. Тези задачи варират от зачитането на основните права до практически въпроси като например услугата, предоставяна на обществото. Разграничават се следните области. Ключовите аспекти на тези области са изброени отделно, с кратки обяснения. Очевидно е, че всеки от аспектите на дадена област ще изисква обширно обсъждане, за да бъде правилно обяснен. Все пак не тук е мястото за това, тъй като нашето внимание е насочено върху разработването на индикатори за изпълнение.

#### ***Поддържане върховенството на закона***

**Ключови аспекти:** ограничения върху правителството от страна на съдебната власт, защита на правата на човека, защита на конституцията и разделение на властите

**Обяснение:** Съдебната власт е една от трите държавни власти и трябва да изпълнява своята роля за защита на конституцията, международните конвенции и националните закони в отделни случаи, при които интересите на останалите държавни власти или други основни интереси са изложени на риск.

#### ***Предоставяне на публичен достъп до правото, което направлява обществото***

**Ключови аспекти:** предимство, сянката на закона, познаване на правото, достъп до правна и съдебна информация, също и на езиците на малцинствата

**Обяснение:** Съдебната власт не се отнася само до разрешаване на конфликти в отделни случаи. Тя ръководи обществото по отношение на това, как да прилага законите, като при това разяснява правилата за икономическо и социално взаимодействие. Колкото по-успешно изпълнява тази си функция, толкова по-малко причини за конфликти биха възниквали. В същото време правото трябва да бъде тълкувано отново, така че да позволява промени в обществото. Тази и предишните функции поставят съдебната власт встрани от частните механизми за разрешаване на конфликти.<sup>14</sup> Информацията е област, чиято значимост също нараства вследствие на „големите информационни масиви“, но въпреки това аспекти като предоставянето на информация за съдебни процедури като цяло и за групи от обществото продължават да бъдат важни.

### ***Гарантиране на справедлив процес от гледна точка на достъпността***

**Ключови аспекти:** изслушване на страните, даване на думата, справедливост за уязвими групи, равни процесуални възможности, ефективен и ефикасен процес на обжалване

**Обяснение:** този аспект се отнася до това, до каква степен могат съдилищата да осигурят справедлив процес (член 6 от Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи (ECHR), член 47 от Хартата за основните права на ЕС и член 13 от Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания), и заедно с областта на решенията представлява правната основа на работата на съдилищата. Достъпността е първостепенна грижа, тъй като гражданите не биха могли да достигнат до съда дори да е отличен, ако нямат осигурен достъп. Достъпността може да бъде гарантирана само отчасти от самите съдилища, защото съдебните такси например, а също и съдебната карта обикновено се определят от правителството и Парламента. Все пак останалите аспекти са от компетенциите на съдебната власт.

### ***Своевременно и ефективно произнасяне на решения***

**Ключови аспекти:** без ненужно забавяне; продължителност на процедурите, пропорционална на важността/сложността на делото; активно наблюдение и контрол върху процеса; досъдебни заседания; политика относно тактики за забавяне, ограничения в обема на изложението от адвокатите/страните.

**Обяснение:** “Забавеното правосъдие е отказано правосъдие.” По-специално Европейската мрежа на съдебните съвети оставя измерването на продължителността на делата на Европейската комисия за ефективност на правосъдието. Тя се съсредоточава върху методите за контрол на продължителността на производствата. За тази цел управлението може да бъде разграничено от съответния процес. Ключовият въпрос е дали съдията води съдебния процес или не, и чрез какви средства.

### ***Постановяване на съдебни решения***

---

<sup>14</sup> Вижте: Джон Томас (2015 г.) Централизираност на правосъдието: приносът му за обществото и предоставянето му. Лекция в памет на лорд Уилям ъф Мостън.

**Ключови аспекти:** честност, добра осведоменост, еднаквост, предвидимост, добра обоснованост, разрешаване на конфликти, съдебните решения отразяват вижданията в обществото, подходящи присъди

**Обяснение:** решението е централно за всяко съдебно дело. Начинът, по който се постановява едно решение, е решаващ: обосновка, яснота, продължителност и изпълнимост са все важни въпроси в това отношение.

#### ***Предоставяне на услуги на ползвателите***

**Ключови аспекти:** съдебни зали, административни процедури, чакални, време за чакане

**Обяснение:** Обяснение: преживяването на хората, които отиват в съда, се определя също и от практически аспекти, като начина, по който са посрещани при влизане в съда, времето за чакане и доколко пригодни са чакалните (трябва ли пострадалият и ответникът да чакат в една и съща стая?)

#### ***Изпълнение на съдебни решения***

**Ключови аспекти:** изпълними съдебни решения

**Обяснение:** очевидно за ищците е от ключово значение дали съдебните решения са практически изпълними. Няма много смисъл да се отива в съда, ако дадено благоприятно решение не би имало практическо действие. Все пак изпълнението не е в рамките на съдебната власт, и съдебната власт зависи от други страни за изпълнението му. Съдилищата имат принос, като постановяват ясни и изпълними решения.

ЕМСС възнамерява да разработи индикатори за всички тези области. За някои области е по-лесно, отколкото за други, тъй като областите се различават по своята концептуална сложност, а също и по извършената досега работа. Беше направен избор в тази версия на индикаторите фокусът да бъде поставен върху четири от тези области. Тези области са най-належащите или защото са на първо място (например, без висококачествени решения останалите области губят своя смисъл), или защото изпълнението очевидно е недостатъчно. По-голяма част от участниците в екипа по проекта виждат навременността като най-уязвимия аспект на работата на тяхната съдебната система. Останалите области на качеството могат да бъдат разгледани на по-късен етап. Следващата таблица обяснява условията.

Таблица 4. Области на качество и планиране на проектирането на индикатори

	<b>Описание на обективните характеристики</b>	<b>Субективна оценка на изпълнението</b>
<b>Поддържане върховенството на закона</b>	Следващ етап	Следващ етап

Предоставяне на публичен достъп до правото, което направлява обществото	Включено	Следващ етап
Гарантиране на справедлив процес от гледна точка на достъпността	Включено	Някои аспекти
Своевременно и ефективно произнасяне на решения	Включено	Някои аспекти
Постановяване на висококачествени съдебни решения	Включено	Някои аспекти
Изпълнение на решенията	Следващ етап	Следващ етап
Предоставяне на услуги	Следващ етап	Следващ етап

В тази таблица се прави разграничаване между описанието на обективните характеристики и субективната оценка на изпълнението. Качеството е отчасти определено пряко от предвиденото в закона. В допълнение някои аспекти на качеството, като продължителност на делата, са обективно измерими. Все пак съществуват и много аспекти, които могат да бъдат оценени само субективно, поне на този етап. Субективните оценки могат да бъдат давани от съдебните съвети/съдилищата/съдиите и от ползвателите на съдебни услуги/наблюдателите. На този етап се знае много малко за вижданията на ползвателите на съдебни услуги, както беше отбелязано и в контекста на независимостта и отчетността. Субективната оценка следователно е ограничена до вижданията отвътре.

#### 4. Съдържателно проучване на избрани области на качеството

В този раздел се прави задълбочено разглеждане на избраните области на качеството. Обърнато е специално внимание на качеството на съдебните решения.

##### Своевременно и ефективно произнасяне на решения

Както навременността, така и управлението на делата са точки, широко обсъждани в рамките на Европейската мрежа на съдебните съвети. Балансът между навременността и останалите аспекти на качеството е важен въпрос, както е посочено и в първата препоръка от доклада за навременността от 2010—2011 г.: „Забавеното

68

Доклад на Европейската мрежа на съдебните съвети относно независимостта, отчетността и качеството на съдебната власт 2017-2018

Приет на Общото събрание в Лисабон на 1 юли 2018 г.

[www.encj.eu](http://www.encj.eu)

*правосъдие е отказано правосъдие“ е вярно твърдение, което подчертава колко важно е правораздаването без неоправдано забавяне. Все пак в стремежа към постигане на навременност трябва да се помни, че амбицията за постигане на експедитивност трябва да бъде балансирана с другите аспекти на качеството, сред които качеството на решенията трябва да бъде с най-висок приоритет. Потребностите на обществото изискват действия без неоправдано забавяне, но стремежът за ефективност не бива да води до недостатъчно качествени решения.*

След публикуването на доклада бяха организирани регионални семинари по въпроси на навременността, за повишаване на осведомеността относно навременността, за задълбочаване на разбирането за причините и средствата за правна защита, както и за обсъждане на препоръките и сътрудничеството между заинтересованите лица, като по този начин се окаже съдействие за изпълнението на препоръките. Семинарите бяха организирани с участници от страни в регион със сравнима култура и правни традиции.

Европейската мрежа на съдебните съвети разработи насоки за управление на делата, както е представено в доклада за 2012—2013 г. „Съдебната реформа в Европа — Част II“. Насоките са:

- Всеки съдебен съвет трябва да структурира начина за определяне на методиките за управление на делата, включително асоциирани стандарти за (средна) продължителност на делата, за определени категории дела/юрисдикции. Това структуриране трябва да се ръководи от съдиите и трябва да позволява обсъждане със заинтересованите страни, като например адвокатите.
- Методиките за управление на делата трябва да създават баланс между важността на делото и вниманието, което му се отделя, по отношение на позволените процедурни стъпки.
- В методиките трябва да се отдели съществено място на досъдебните заседания за установяване на правилния метод за решаване на делото, като се разрешат различията в мненията относно процедурата.
- Натоварването с дела на съдиите и помощния персонал трябва да бъде в рамка, която осигурява достатъчно време за правилно управление на делата. Трябва внимателно да се прецени дали съдиите могат да делегират на помощния персонал някои административни аспекти от управлението на делата.
- Натоварването с дела изисква промяна в подхода и културата на много от съдиите, която трябва да се постигне чрез обучения и/или други инструменти за разпространяването на знания.

Тези насоки предлагат нормативна рамка за оценяване на добрите практики в тази област. Прави се разграничение между това, което съдилищата правят и очакват съдиите да направят от една страна и това, което съдилищата очакват страните да направят от друга страна за осъществяване на производството по своевременен начин.

Своевременното произнасяне се влияе не само от управлението на делата, но също и от правни и организационни въпроси, като наличие и използване на съкратени производства, дигитализация на производствата и специализация на съдиите. Тези въпроси се разглеждат тук, въпреки факта, че тези явления имат по-широко значение.

### Гарантиране на справедлив процес от гледна точка на достъпността

Степента, в която съдилищата могат да осигурят справедлив процес, както е предвидено в член 6 от Европейската конвенция за защита правата на човека, на практика се определя от съвкупност от фактори. Фокусът тук е върху факторите, свързани с достъпа до правосъдие в широк смисъл. На най-базово ниво, справедливият процес и достъпността изискват страните да разбират това, което се казва и което е написано. Това изисква процедурите да са на разположение на официалните езици на държавата, а за другите езици да се оказва съдействие за осъществяване на превод. Хората с увреждания изискват специално внимание. Освен подготовка от физическа гледна точка, тяхното пълноценно участие може да изисква специфични процедурни уредби. Информацията за съдилищата и правосъдната система също така трябва да бъде на разположение за хората с увреждания (напр. за незрящи).

Ако предположим, че тези базови условия са спазени, възникват въпроси относно състезателното естество на правните процедури. От тази гледна точка ключовият въпрос е този за равните процесуални възможности. Когато съществува голяма разлика между страните по отношение познаването на закона и на процедурите, и опит в съдебните производства, едната от страните няма шанс, освен ако неблагоприятното положение не е компенсирано по един или друг начин. Оттам въпросът опира до получаването на адекватно правно представителство от страните. Ако те не могат да си позволят адекватно правно представителство, а публичното финансиране е недостатъчно, или ако не желаят правно представителство, могат ли съдиите да разпоредят или да предложат правно представителство? Ако такава възможност не съществува, имат ли съдиите задължението да компенсират разликата в знанията и опита при изслушването по делото? И по-конкретно имат ли времето да го направят? Свързан с това е и въпросът за оскърбителното поведение. Ако страните или техните адвокати злоупотребяват с процедурите, за да забавят решаването на делата или по друг начин повишават разходите за ответната страна, справедливият процес може да се превърне в илюзия, в случай че съдиите нямат авторитет или не го използват, за да предотвратят такова поведение.

Друг въпрос е дали съдиите могат и дали отделят достатъчно време за всички случаи. Тъй като случаите се различават по отношение на усилията, които се полагат от съдиите или съдийските състави, то съдиите трябва да са способни да отделят времето, нужно за всеки отделен случай, независимо от страните или предмета на спора.

Достъпността на обжалването е важен аспект на достъпа до правосъдие. Трябва да е разрешено да се обжалва не само по закон, но и въз основа на фактите. В същото време обжалването отнема време и ресурси, а без изглед за успех то просто забавя правосъдието и увеличава разходите за страните и за съдебната власт. Изводът е, че трябва да се намери необходимият баланс между достъпа до обжалване и неговото ограничаване. Подобна ситуация възниква по повод влиянието на обжалването върху изпълнението на решението, което се обжалва.

Европейската мрежа на съдебните съвети е разработила насоки за подаването на жалби в доклада за правна реформа, посочен по-горе (Съдебна реформа в Европа — Част II). Насоките са:

- Законът трябва да постановява, че решението по основателните искове<sup>15</sup> е съдебно решение, основано единствено на основателността на делото.
- Трябва да се определят филтри, които да намалят неоправданото използване на времето на съда за неоснователни случаи, така че да се осигури по-навременен достъп до правосъдие за онези, които имат основателна жалба.
- Трябва да се определят филтри, които да задават критериите, чрез които съдебната власт да може оцени основателността на жалбата във всеки един случай и да упражни съдебна преценка при окончателното решение.
- Трябва да има процедури за предотвратяване на повтарянето и повторното изслушване на съдебния процес на първа инстанция, и да изисква молбите за обжалване да се фокусират върху неразрешените въпроси.
- Ограничаване броя на апелативните съдии<sup>16</sup> не се препоръчва, тъй като съществуват по-ефективни мерки за намаляване тежестта на обжалването и съдебното време.
- Решенията по основателните случаи трябва обичайно и основно да се вземат по-скоро с писмена работа, отколкото чрез изслушване в съда.
- Процедурата по обжалване трябва да бъде опростена чрез поставяне на ограничения за дължината на писмените и устни изложения на страните.

В тази област на качеството идентифицирането на добри практики не е много ясно, понеже липсват насоки, а там където ги има, не са особено конкретни. Работата продължава, а посочените по-долу индикатори са предварителни.

### **Постановяване на висококачествени съдебни решения**

Както се изтъква в становище № 11 на Консултативния съвет на европейските съдии: „За да бъде с високо качество, едно съдебно решение трябва да бъде прието от страните и от обществото като цяло като резултат от правилното прилагане на правните

---

<sup>15</sup> Дали даден случай е основателен или не.

<sup>16</sup> Например, чрез разглеждане на делата от един съдия вместо от съдебен състав.

норми, справедливо провеждане и правилна преценка на фактите, както и да бъде ефективно изпълнимо“. За постигането на тези цели трябва да бъдат спазени няколко изисквания.

### **Обосноваване на съдебните решения**

Съдебните решения по принцип трябва да бъдат обосновани. Съгласно съдебната практика на Европейския съд по правата на човека (ЕСПЧ), съдилищата трябва да предоставят достатъчно обосновки на своите решения както за решенията по граждански дела, така и за тези по наказателни дела. Това налага да се отговори на въпроса дали всички решения на съдилищата трябва да бъдат обосновани. Това зависи от разпоредбите на всеки местен закон, но като общи насоки може да се приеме че, освен ако не е посочено друго, решенията, включващи управление на случая (например: решение, което отлага съдебното заседание), не се нуждаят от специално излагане на мотивите. По принцип задължението да се посочват основания трябва да бъде запазено за окончателното решение по съдебния процес.

Решенията на непрофесионалните съдии повдигат определени въпроси. Съгласно Препоръка № R (95)5 на Комитета на министрите към Съвета на Европа към държавите членки във връзка с процедурата по обжалване (граждански и търговски дела), „по принцип не трябва да се излагат причини ... за решенията на непрофесионалните съдии “. Това повдига въпроси като тези за вида на гражданските или търговски дела, които могат да бъдат гледани от непрофесионални съдии, и вида средства, които да бъдат използвани, така че основанията за съдебното решение да могат да бъдат разбрани от ищците, а ако е необходимо — от апелативния съд.

Допълнителен въпрос е дали основанията трябва да бъдат в писмен вид или съдията може да представи своето решение устно. Препоръка № R(87)18 на Комитета на министрите към Съвета на Европа към държавите членки относно опростяването на правосъдието по наказателни дела посочва (III, с, 3), че при по-малко сериозни дела, или ако страните са съгласни, на трибунала трябва да се позволи да не изготвя писмено решение, а само устно, „което трябва да бъде ограничено до споменаване в протокола“.

Ако трябва да се отправи препоръка, изглежда е необходимо страните да се поставят в позиция да узнаят, чрез каквито и да е средства, основанията за решението, постановено от съдията, дори то да е постановено устно.

Друг въпрос е също дали е приемлива практиката за представяне на основания за съдебното решение само ако едната страна обжалва това решение. Тази практика е била осъдена от Европейския съд по правата на човека, тъй като ищците трябва да са в състояние да разберат, още щом решението бъде представено, основанията, поради които те са спечелили или са изгубили делото. Въпреки това тази практика все още съществува.

Обосновката приема различна форма, ако е изготвена от съдия или от съдебен състав. Този избор зависи от традициите и системата на всяка страна. Каквато и да е системата, дори и в страни, където по традиция се предпочита отсъждане от един



съдия, неформалните обсъждания между съдии, занимаващи се с подобни случаи, трябва да се поощряват, за да се осигури предсказуемост на решенията и правна сигурност.

Европейската мрежа на съдебните съвети препоръчва, когато е възможно, съдиите да предоставят обосновка, най-малко устно.

### ***Яснота на решението***

Съдебното решение трябва не само да бъде мотивирано, но също така да е разбираемо, и написано на ясен и достъпен език. Въпросът зависи от предназначението на решението. От значение е дали решението е насочено към ищците, адвокатите, преподавателите по право, медиите или обществеността като цяло.

Съдебните системи на всяка държава трябва да изготвят наръчник за добри практики, за да улеснят изготвянето на решенията (Вж. становище № 11 на Консултативния съвет на европейските съдии).

### ***Дължина на решението***

Желателно е съдебното решение да бъде възможно най-сбито. За да бъде едно решение прочетено, разбрано и да окаже въздействие, то трябва да бъде съставено точно и целенасочено, като се избягват ненужни подробности и академични препратки.

### ***Изпълними решения***

Съдебното решение трябва да бъде написано на ясен и недвусмислен език, за да бъде възможно незабавното му влизане в сила. Решението трябва да бъде ефективно изпълнимо в полза на спечелилата страна, което представлява елемент от правото на справедлив процес. Както изтъква Европейският съд, Конвенцията не създава теоретична защита на човешките права, а има за цел да гарантира, че защитата, която предоставя, ще бъде приложена на практика.

### ***Оценка на качеството на съдебните решения***

Като се има предвид трудността на удостоверяване на качеството на съдебните решения, допълнителен подход, който се прилага тук е да се изобрази какво правят съдебните системи, за да гарантират и/или подобрят качеството на присъдите. Образованието е част от това, но също и оценката на качеството на присъдите. Тази сложна област се обсъди в точка 7.2. В резултат на тази дискусия, основните аспекти, които следва да се обхванат включват съществуването на механизъм за изготвяне на извадка от присъди и оценка на тези присъди, контекста (анализ от колеги или оценка на изпълнението), обхвата на оценката и кой е отговорен. Относно обхвата на оценката, основното разграничение е дали оценката се отнася за професионалното

качество на решението или за присъдата по същество. От гледна точка на независимостта на съдията, не е подходящо да се оценява присъдата по същество ("коректност") и от гледна точка на ЕМСС, това прави самия механизъм неподходящ. Такъв е случаят ако страна извън съдебната власт отговаря за механизма, което при всички случаи е нежелателно, но също ако отговорността е на съдебната власт.

Относно отговорността за механизма, съгласно законодателството, някои Съвети нямат компетентност в областта на качеството на правосъдието. Тъй като задължение на съдебните съвети е да гарантират, че принципът на независимост на съдиите се спазва, Консултативният съвет на европейските съдии в своето становище № 11 изрази мнението, че „Съдебният съвет трябва да бъде натоварен с оценяване качеството на решенията“. Консултативният съвет на европейските съдии допълва, че „там, където няма Висш съдебен съвет, оценката на качеството на решенията трябва да се поеме от определен орган със същите гаранции за независимост на съдиите като тези на Висшия съдебен съвет“. ЕМСС споделя това виждане.

В заключение, Европейската мрежа на съдебните съвети смята, че оценката на качеството на съдебните решения, което по всяка вероятност е най-критичният аспект на качеството на правосъдието, е важна, ако се приема сериозно въпросът за подобряване на качеството. Въпреки това системата за оценяване трябва да уважава независимостта на съдиите. Необходимо условие е Висшите съдебни съвети да носят отговорност за системата.

### **Образование на съдиите**

Друг метод за подобряване на качеството на съдебните решения е образованието, по-конкретно първоначалното обучение на новоназначените съдии, но също и продължаващото обучение може да помогне за поддържане и подобряване на техните умения.

### **Предоставяне на публичен достъп до правото, което направлява обществото**

Съдебните решения дават — до известна степен — насоки за поведение на членовете на обществото („сянката на закона“). Необходимо условие е съдебните решения на съдилищата да се публикуват. Освен чрез пасивното публикуване, обсегът на решенията може да бъде разширен чрез усилията на съдилищата да насочат вниманието на обществото към решения, които имат значително въздействие и/или поставят прецедент. Това може да стане пряко — чрез уебсайтовете на съдебната власт и чрез използване на социалните медии, и непряко — чрез официалните медии. Също така предвид развитието в световен мащаб на „големите информационни масиви“ може да стане все по-важно или даже необходимо съдилищата да предоставят статистическа информация за резултатите от делата.

На по-общо ниво моралният авторитет на съдилищата — и оттам въздействието на съдебните решения — може да бъде популяризирано чрез предоставяне на информация на обществото за основните ценности на правосъдието като независимост, безпристрастност и прилагане на закона. Това може да бъде допълнително подпомогнато чрез приканване на обществеността да посещава съдилищата и да наблюдава съдиите по време на тяхната работа.

Накрая, новите технологии за подобряване достъпа до правосъдие, като механизми за разрешаване на спорове онлайн, са важни за запазване или разширяване обхвата на съдебната власт, но и за поддържане на свързаност с едно общество, свидетел на бързи технологични промени. Европейската мрежа на съдебните съвети вече е признала това. Споменатият по-горе доклад за съдебна реформа съдържа препоръката:

- Съдебните системи трябва да се учат от механизмите за разрешаване на спорове онлайн и от приложенията, които в момента са на разположение в интернет.

Работата в тази област на качество е все още в своята първа фаза. Затова посочените по-долу индикатори са предварителни.

### Набор от индикатори за качество на правосъдието

В този раздел са изброени индикаторите за изпълнение за четирите области. Индикаторите за обективни характеристики са в черен цвят, а индикаторите относно субективната оценка на изпълнението са в син цвят.

#### ИНДИКАТОРИ ЗА НАВРЕМЕННОСТ И ЕФЕКТИВНОСТ НА ПРОИЗВОДСТВОТА

##### 1. Стандарти за съдии за продължителност на делата:

- Наличие на стандарти в първоинстанционните и в апелативните съдилища;
- Обхват на стандартите (цялостна процедура или конкретни фази на процедурата);
- Степен, до която стандартите са обвързващи;
- Степен на амбиция при стандартите в първоинстанционните и в апелативните съдилища;
- Реализация на стандартите на практика в първоинстанционните и в апелативните съдилища;
- Наличие на достатъчно съдебни ресурси за покриване на стандартите.
- Публичен достъп до информация за реализирането на стандартите.

## **2. Стандарти за страните за продължителност на делата:**

- Наличие на стандарти за сроковете в първоинстанционните и в апелативните съдилища, напр. за представяне на документи;
- Степен до която страните спазват стандартите;
- Правомощия на съдиите да определят процедурите по делото (да прилагат правилната процедура по делото) в първоинстанционните и в апелативните съдилища;
- Правомощия на съдиите да налагат определената процедура, в случай че някоя от страните не се придържа към нея;
- Степен до която правомощията за определяне на процедурата се използват на практика.

## **3. Окончателен характер на съдебните решения**

- Наличие на възможности за апелативните съдилища за връщане на дела към първоинстанционните съдилища.
- Степен до която делата се връщат от апелативните съдилища в първоинстанционните съдилища.

## **4. Бързи производства:**

- Наличие на бързи производства в първоинстанционните и в апелативните съдилища;
- Ограничение на бързите производства;
- Степен, до която бързите производства се използват на практика

## **5. Цифровизирано завеждане на дела и цифровизирани производства**

- Възможност за цифровизирано завеждане на дела
- Възможност за цифровизирани процедури, т.е. цялата комуникация е цифровизирана, с изключение на изслушването
- Възможност страните по делата да се информират по цифров път относно развитието по техните дела.

## **6. Специализация на съдилищата и съдиите**

- Наличие на специализирани комисии в първоинстанционните и в апелативните съдилища;
- Наличие на специализирани състави в първоинстанционните и в апелативните съдилища;
- Наличие на специализирани съдии извън специализираните комисии и състави в първоинстанционните и в апелативните съдилища;
- Наличие на специализирани процедурни правила за дела, ръководени от специализирани комисии/състави/съдии на първоинстанционно и апелативно ниво

## **Влияние на точки 1 - 6 върху:**

- Продължителността на делата
- Достъпа до правосъдие
- Качество на решенията
- Ефективност

## ИНДИКАТОРИ ЗА СПРАВЕДЛИВ ПРОЦЕС ОТ ГЛЕДНА ТОЧКА НА ДОСТЪПНОСТ

### 7. Равнопоставеност на страните (правно представителство):

- Възможност страните по делото да не се представляват от адвокат
- Честота на случаите, в които страните по делото не се представляват от адвокат
- Наличие на механизми, в случай че една от страните не е представена, като например нареждане или предложение за правно представителство
- При липса на такива механизми или в случай че страната избере да не бъде представлявана, наличие на задължение на съдията да компенсира различията в познанията и опита при гледането на делото
- Честота на случаите, в които за страните по делото е необходима компенсация

### 8. Равнопоставеност на страните (финансиране и разноски):

- Наличие на система, съгласно която се предоставя обществено финансиране на страни по дела, които нямат собствени средства за финансиране по делото
- Наличие на система за присъждане на съдебните разноски на печелившата страна към загубилата страна

### 9. Съизмерими усилия на съдиите

- Наличие на правила или наредби, за да се определи дали делото ще се разглежда от един съдия или от съдебен състав в първоинстанционните и апелативните съдилища
- Достатъчно време за адекватно изслушване и вземане на решения по обикновени и сложни дела в първоинстанционните и в апелативните съдилища.

### 10. Справяне с оскърбително поведение

- Правомощие на съдията да предприеме действия за предотвратяване на оскърбително поведение на страните и/или техните адвокати
- Инструменти за намеса на разположение на съдията
  - o Прекратяване или спиране на производството
  - o Заповед за ускоряване на производството
  - o Налагане на глоби
  - o Инициране на дисциплинарни мерки
  - o Прехвърляне на разходите за производството
- 

### 11. Възможност за обжалване

- Възможност загубилата страна по делото да обжалва решението
- Изискване за разрешение за обжалване
- Възможност за обжалване на фактите (не само по закона)
- Въздействие на обжалването върху изпълнението на обжалваното решение

### 12. Комуникация

- Наличие на процедури на всички официални езици в държавата
- Наличие на съдействие от страна на съда за осигуряване на превод по отношение на езици, които не се говорят в съда

### 13. Достъп на хора с увреждания

- Наличие на специални процедурни мерки за хора с увреждания
- Наличие на физически условия за хора с увреждания
- Наличие на информация относно съдилищата и съдебната система за хора с увреждания (напр. уебсайт за хора с увредено зрение и т.н.).
- Наличие на указания за достъп за хора с увреждания
- Осигуряване на обучение за съдии за работа с хора с увреждания

#### Влияние на схемите 7 - 13 върху:

- Справедливия процес от гледна точка на достъпността
- Ефективност на производствата
- Качество на съдебните решения
- Публичен достъп до право

## ИНДИКАТОРИ ЗА КАЧЕСТВОТО НА СЪДЕБНИТЕ РЕШЕНИЯ

### Качество на съдебните решения

#### 14. Формат на решенията

- Наличие на образци за всеки тип дело
- Ако да, степента до която образците са разработени от съдии
- Степен до която се прилагат образците

#### 15. Мотиви на съдебните решения

- Наличие на изискване за обосноваване на решения, свързани с материалноправни въпроси по граждански дела и присъди по наказателни дела
- Ако да, степента до която това изискване се прилага за делата
- Същност на правното основание за изискването за обосновка в граждански и наказателни дела
- Наличие на ограничения за мотивите по решения по граждански дела и присъди по наказателни дела
- Ако да, степента до която това изискване се прилага за делата
- Същност на правното основание за ограниченията по мотивите
- Изискване за транскрибиране на устни решения по граждански дела и устни присъди по наказателни дела

#### 16. Яснота на решенията

- Наличие на изискване за употреба на достъпен и ясен език
- Ако да, степента до която това изискване се използва на практика
- Основни адресати, за които се пишат мотивите:
  - o Страни по делото
  - o Обществеността като цяло
  - o Други съдии (като например апелативни съдилища или върховен съд)
  - o Органи за оценка
- Наличие на насоки за яснотата на решенията
- Ако да, степента до която насоките са разработени независимо от изпълнителната/ законодателната

власт

- Задължението за прилагане на насоките
- Степента до която насоките се прилагат на практика
- Налична информация за яснотата на решенията, както се възприема от страните

#### 17. Краткост на решенията

- Наличие на формални изисквания, които водят до дълги съдебни решения (изискване за посочване на всички аргументи и/или фактически спорове, наред с другото) по граждански и наказателни дела в първоинстанционните и в апелативните съдилища
- Наличие на формални изисквания, които водят до кратки съдебни решения по граждански и наказателни дела в първоинстанционните и в апелативните съдилища
- Мотивация на съдиите, която на практика води до дълги съдебни решения
  - o Обичай: всеки го прави
  - o Стремеш за кариера
  - o Притеснение за критика от страна на апелативните съдилища
  - o Липса на съдийски опит
  - o Прекомерно академичен подход
  - o "Копиране и вмъкване" от други решения
- Определяне на средния обем на решение по гражданско дело относно нарушение на договор за доставка на стоки, в което адвокатите повдигат множество въпроси относно доказателствата
- Определяне на средния обем на присъда по наказателно дело за убийство, в което адвокатът повдига множество фактически и процедурни въпроси.

#### Влияние на аспекти 14 - 19 върху:

- Качество на съдебните решения
- Навременност
- Ефективност на производствата
- Публичен достъп до право

#### Подобряване на качеството на съдебните решения

##### 18. Оценка на качеството на съдебните решения

- Наличие на механизъм за разглеждане на индивидуалното качество на съдебните решения чрез изследване на извадка от решения в първоинстанционните и в апелативните съдилища,
- Рамка, в която се прилага този механизъм:
  - o Оценка или преглед на изпълнението на съдиите
  - o Партньорски оценки сред съдиите, резултатите от които (на индивидуално ниво) не са на разположение на ръководството или инспекцията
- Отговорният орган за механизма
- Обхват на оценката:
  - o Професионални умения на съдията и/или

- Основателност на съдебните решения
- Алтернативни механизми за оценка на качеството на съдебните решения:
  - Използване на процента обжалвания за оценка на качеството на съдебните решения
  - Включване в докладите за удовлетвореност на ползвателите
  - Задълбочени проучвания относно специфичните аспекти на съдебните решения, като четливост

#### **19. Образование на съдиите**

- Наличие на първоначално обучение на съдии относно писането на съдебни решения
- Наличие на изисквания за съдиите да участват ежегодно в курсове за обучение
- [Степен до която това изискване се зачита от съдиите](#)

#### **Влияние на аспекти 20 - 21 върху**

- Качество на съдебните решения

### **ИНДИКАТОРИ ЗА ПУБЛИЧЕН ДОСТЪП ДО ПРАВОТО, КОЕТО НАПРАВЛЯВА ОБЩЕСТВОТО**

#### **20. Достъп до съдебната практика**

- Степен, до която съдебните решения по гражданско, наказателно и семейно право се публикуват в първоинстанционните и в апелативните съдилища
- Усилия от страна на съдилищата да посочат пред обществото решения, които имат силно въздействие и/или представляват прецедент
- Усилия от страна на съдилищата да предоставят на разположение статистическа информация относно изходите от делата

#### **21. Откритост пред обществото**

- Степен, до която съдилищата предоставят информация на обществеността чрез официални източници (напр. публикации, уебсайтове) относно основните съдебни ценности като независимост, непристрастност и прилагане на закона
- Степен, до която обществеността има възможност да посещава съдилищата и да наблюдава съдиите по време на тяхната работа

#### **22. Нови технологии за подобряване на достъпа до правосъдие:**

- Наличие на онлайн механизми за разрешаване на спорове или разработване на такива механизми
- [Наличие или разработване на системи за проследяване, за да може страните да следят напредъка по своите дела](#)
- [Наличие или разработване на цифрови инструменти в съдилищата, които помагат на страните да завеждат дело или да се защитават](#)
- [Наличие или разработването на цифрови инструменти в съдилищата, които предсказват вероятния изход от делата](#)

#### **Влияние на схемите 22 - 24 върху:**

- [Публичен достъп до право](#)
- [Достъпа до правосъдие](#)



- Ефективност на производствата
- Качество на решенията

В приложение 3 индикаторите са представени подробно под формата на въпросник за измерването им, който се попълва от съдебни съвети и други управителни органи. В това приложение за всеки индикатор е посочено също какво представлява „добра и лоша“ практика. Това е направено под формата на правила за оценяване, както и преди за индикаторите за независимост и отчетност. Различията в правната култура и различните подходи към това, което е важно в съдебните процедури води до различни оценки. Да се определи кое е (не толкова) добро и кое е (не толкова) лошо изисква интензивни обсъждания в екипа по проекта. Постигането на консенсус се оказва възможно.

## 5. Прилагате на индикаторите за качество

Общо 24 членове и наблюдатели, включително Съдът на Европейския съюз приложиха индикаторите за качество чрез въпросник.<sup>17</sup> Въпросникът се оказа много по-труден за попълване в сравнение с въпросника за независимост и отчетност. Тези трудности произтичат конкретно от:

- 1) Присъщата субективност на някои въпроси на този етап. Въпреки че количествените данни биха могли да доведат до решаване на някои неясноти, тези данни като цяло все още не са налични.
- 2) Възникване на нелинейности: например, достъпът до възможност за обжалване е важен, но твърде многото неоснователни обжалвания са вредни.
- 3) Някои въпроси позволяват само два отговора, докато отговорите често имат повече нюанси.
- 4) Тълкуването на въпросите в различни правни/ съдебни системи: това, което е ясно в една система, може да е двусмислено в друга.
- 5) Разлики между съдилищата и областите на правото. Общоприлаганото разграничение между първоинстанционните и апелативни съдилища и между гражданското и наказателно право е полезно, но то не решава всички различия.
- 6) Когато съществуват разлики в правните системи в рамките на една страна и това не е отразено в участието в ЕМСС, тези проблеми стават очевидни, например в Германия.

В своя доклад за екипа по проекта, експертната група подчертава някои неясноти по отношение на оценяването на отговорите. Правилата за оценяване отразяват това, което е добра и лоша практика и в някои случаи все още съществуват разлики в мненията. Независимо от това почти всички членове и наблюдатели успяха да попълнят

---

<sup>17</sup> Съветите на Дания, Унгария, Малта, Северна Ирландия и Полша не попълниха въпросника.

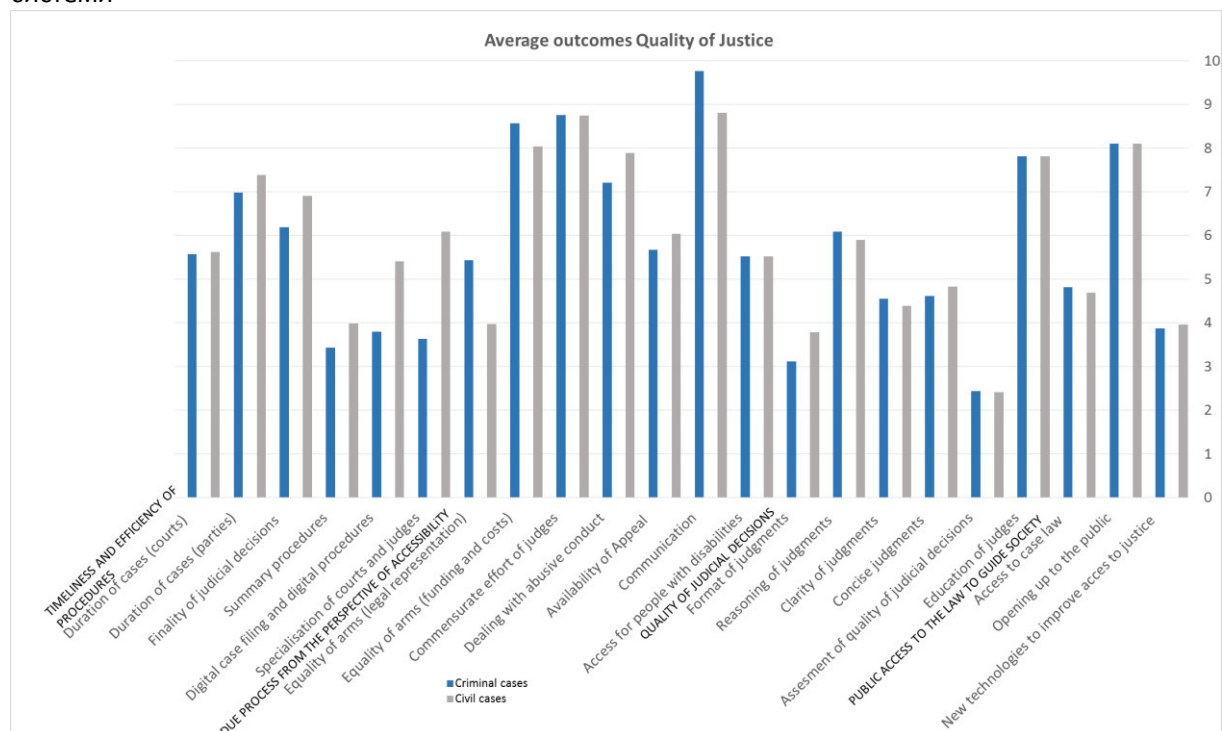
въпросника с желаното ангажиране на съдии, като оставиха малко празни места. Само една съдебна власт (Германия) трябваше да остави отворени толкова много въпроси, че не би могъл да се изгради смислен профил на страната. Но в резултат на затрудненията, посочени по-горе, различни членове и наблюдатели считат, че резултатите не отразяват точно реалността на тяхната национална система и предлагат индикаторите първо да преминат през още един етап на разработване преди (условни) резултати да могат да се публикуват за всяка съдебна власт. При сравняването на профилите на държави (което не е главната цел на индикаторите), се проявяват различия, които са трудни за обяснение. Някои членове и наблюдатели са смятали, че се справят доста добре по отношение на качеството на правосъдието, но се показват отрицателно. Може би субективността на някои въпроси позволява повече или по-малко критични оценки. Все пак такива неочаквани резултати не трябва да се пренебрегват без задълбочен анализ.

С оглед на тези наблюдения на този етап не е подходящо да се публикуват профили на държави. Тъй като упражнението се счита за информативно и полезно, като цяло се договори, че проектът следва да продължи и да доразвие индикаторите. Като първа стъпка се договори, че всеки участник следва да провери своя профил, да докладва проблемите/ неяснотите, които е срещнал преди лятото и същевременно да определи за себе си въпросите за качеството на правосъдието, които следва да бъдат адресирани.

Накрая бихме искали да отбележим, че въпреки че индикаторите за качество не бяха част от научното утвърждаване, на семинара бяха направени някои забележки. Броят на индикаторите, заедно с тези за независимостта и отчетността се счита за (твърде) голям от някои участниците, за да разгледат всички, докато разграничението между обективни и субективни аспекти се счита много по-неясно отколкото е било случая с независимостта и отчетността. По отношение на съдържанието липсва процесуалното право. Тези наблюдения може да се разгледат в следващия цикъл.

Следващата фигура показва средните резултати на индикатор за всички членове и наблюдатели

Фигура 36: Индикатори за качество за четири области на качеството, средно за всички съдебни системи



### наказателно право — гражданско право

#### НАВРЕМЕННОСТ И УПРАВЛЕНИЕ НА ДЕЛАТА

Продължителност на делата (съдилища)  
 Продължителност на делата (страни)  
 Окончателен характер на решенията  
 Бързи производства  
 Цифровизирано завеждане на дела и процедури  
 Специализация на съдилища и съдии

#### КАЧЕСТВО НА СЪДЕБНИТЕ РЕШЕНИЯ

Формат на решенията  
 Мотивиране на решения и присъди  
 Яснота на решенията  
 Краткост на решенията  
 Оценка на качеството на съдебните решения

#### СПРАВЕДЛИВ ПРОЦЕС ОТ ГЛЕДНА ТОЧКА НА ДОСТЪПНОСТ

Равнопоставеност на страните (правно представителство)  
 Равнопоставеност на страните (финансиране и разноски)  
 Съизмерими усилия на съдиите  
 Прозрачни производства  
 Справяне с оскърбително поведение  
 Възможност за обжалване  
 Комуникация  
 Достъп за хора с увреждания

#### ПУБЛИЧЕН ДОСТЪП ДО ПРАВОТО, КОЕТО НАПРАВЛЯВА ОБЩЕСТВОТО

Достъп до съдебната практика  
 Откритост пред обществото  
 Нови технологии за подобряване на достъпа до правосъдие

Проверката на резултатите показва, че средните оценки са сравнително ниски. Индикация за степента, до която съществува възможност за подобрения, може да се получи от отклоненията на оценките на участващите съдебни системи. Оценките по

области на качеството са обсъдени по-долу. Обръща се внимание, че индикаторите са трудни за прилагане, както се подчертава от експертната група.

В допълнение към самите индикатори, във въпросника бе зададе въпрос до каква степен аспектите са обхванати от индикаторите, участващи в областите на качеството, към които те първоначално са насочени, и към други области, които е вероятно да бъдат засегнати. Членовете и наблюдателите също така бяха запитани как процедурите са оказали влияние в тяхната съдебна система. В следващите таблици се показва общото възприятие на въздействието на индикаторите сред участващите държави. Тези възприятия показват значителни колебание сред държавите. Тези оценки често бяха трудни, например заради това, че специфични мерки не са взети в дадена страна. Като цяло не би могло да се очаква "мъдростта на тълпата" да работи. Въпреки съществуването на негативни възприятия в някои случаи на ниво държави, те като цяло не останаха при агрегирането на възприятията. Очевидно няма мерки, които имат контрапродуктивни въздействия за други цели, с изключение на влиянието на обосновката на решенията върху навременността (вижте по-долу). Съществува голяма синергия.

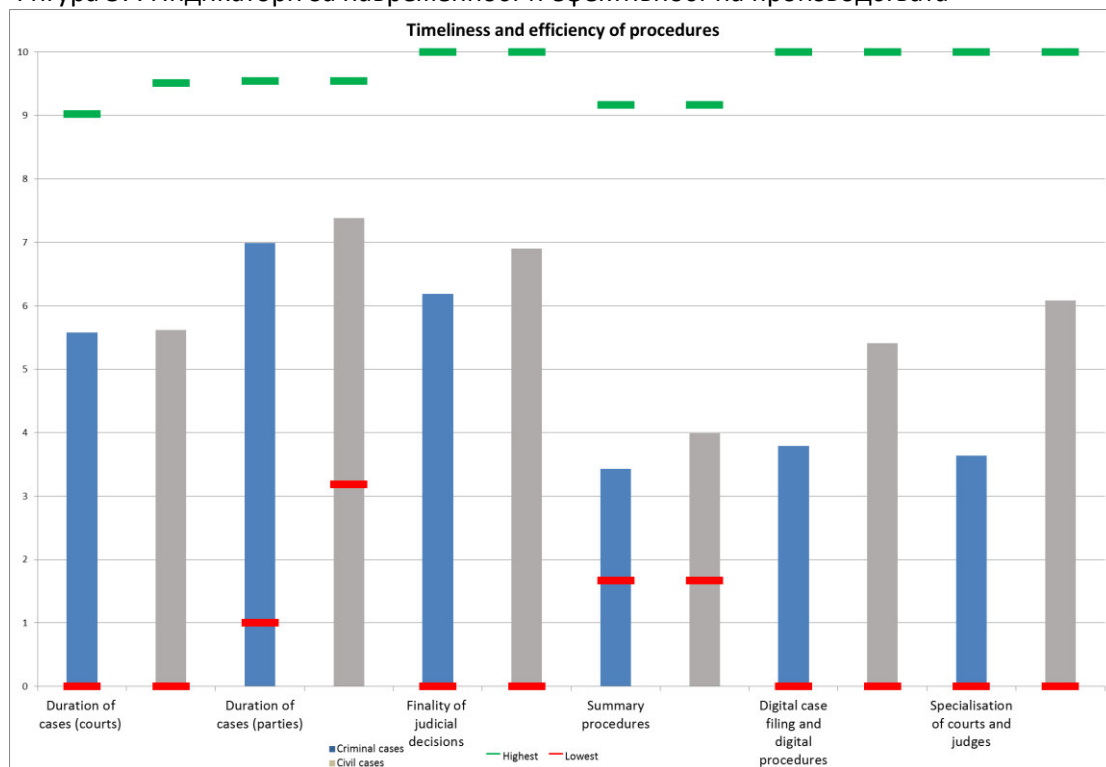
### Навременност и ефективност на производствата

Таблица 5. Възприемане за приноса на инструментите за навременност и други засегнати области на качеството

	Навременност	Ефективност	Достъпа до правосъдие	Качество на решенията	T
Времеви стандарти за съдии	+	+	+	0	3+
Времеви стандарти за страните	+	+	+	0	3+
Окончателен характер на решенията	+	+	+	0	3+
Бързи производства	++	++	+	0	5+
Цифровизирано завеждане на дела и процедури	+	+	+	0	3+
Специализация	+	++	+	++	6+

Забележка: оценката е средно закръглена (++=2, +=1, 0=0, --=-1, ---=-2).

Фигура 37: Индикатори за навременност и ефективност на производствата



наказателно право — гражданско право  
 най-висока оценка — най-ниска оценка

**НАВРЕМЕННОСТ И УПРАВЛЕНИЕ НА ДЕЛАТА**

- Продължителност на делата (съдилища)
- Продължителност на делата (страни)
- Окончателен характер на решенията
- Бързи производства
- Цифровизирано завеждане на дела и процедури
- Специализация на съдилища и съдии

Това, което е добро за навременността, безспорно е добро за достъпа до правосъдие и ефективност на процедурите. Специализацията като цяло се счита, че насърчава всички аспекти на качеството, включително качеството на решенията. Като цяло се счита, че бързите производства имат голямо влияние и не са в ущърб на качеството на решенията. Експертната група също обръща внимание на бързите производства. Въпросникът задава въпрос за наличието на бързи производства и най-високата оценка

се постига, когато такива производства са налични за всички видове дела. От гледна точка на експертните групи е спорно дали в бъдеще трябва да се постави цел да се разработят опростени процедури за всички видове дела. Рисковете може да са по-големи от възможните ползи.

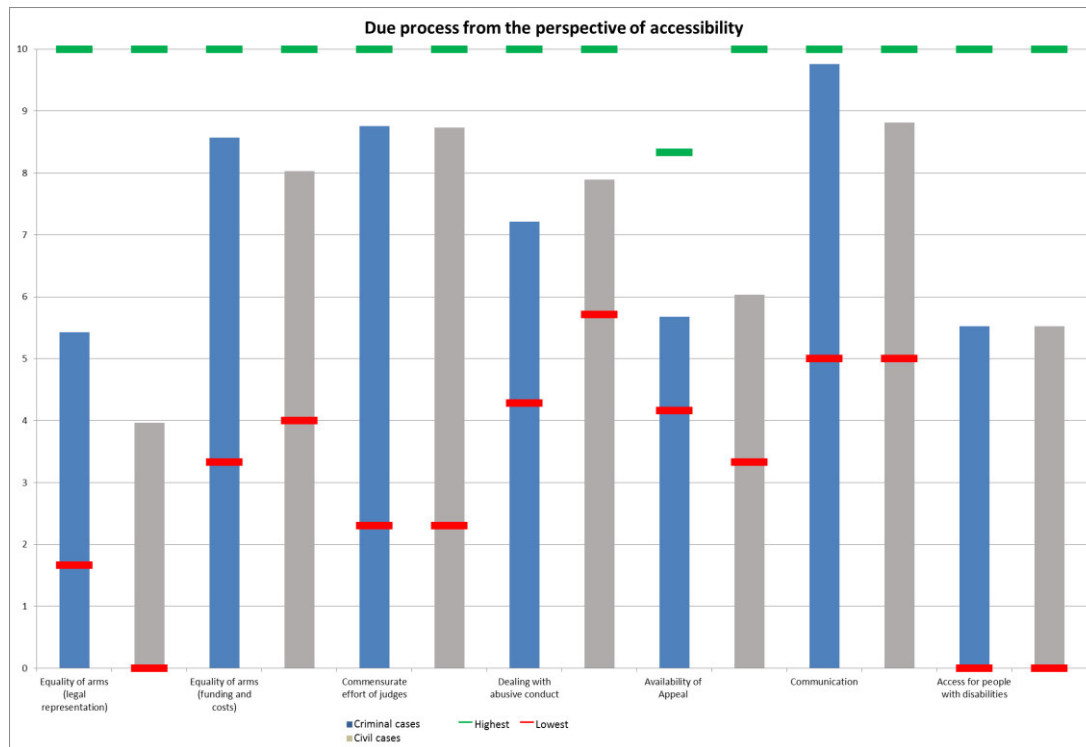
Фигура 37 показва индикаторите за навременност и ефективност на процедурите. Посочва се също така оценката на съдебната власт с най-висока оценка и оценката на съдебната власт с най-ниска оценка по всеки индикатор. Въпреки че винаги поне една държава постига много висок резултат и следователно (почти) достига целевото ниво, като цяло изглежда, че има много възможности за подобрения. Отново тези резултати трябва да се използват внимателно. Експертната група, например, посочва, че малките държави може да са в неизгодно положение от системата за оценяване, тъй като тя дава точки за специализирани съдилища. Такива съдилища може да не са осъществими в малка държава.

### Справедлив процес от гледна точка на достъпността

Таблица 6. Възприемане за приноса на инструментите за справедлив процес от гледна точка на достъпността и други засегнати области на качеството

	Достъпа до правосъдие	Публичен достъп до право	Качество на решенията	Ефективност	T
Правно представителство	+	+	+	+	4+
Финансиране на правното представителство	+	+	0	+	3+
Съизмерими усилия	+	+	+	+	4+
Справяне с оскърбително поведение	+	0	0	+	2+
Възможност за обжалване	++	+	+	+	5+
Превод	++	+	+	+	5+
Достъп за хора с увреждания	+	+	0	+	3+

Фигура 38: Индикатори за справедлив процес от гледна точка на достъпността



наказателно право — гражданско право  
най-висока оценка – най-ниска оценка

#### СПРАВЕДЛИВ ПРОЦЕС ОТ ГЛЕДНА ТОЧКА НА ДОСТЪПНОСТ

Равнопоставеност на страните (правно представителство)

Равнопоставеност на страните (финансиране и разности)

Съизмерими усилия на съдиите

Прозрачни производства

Справяне с оскърбително поведение

Възможност за обжалване

Комуникация

Достъп за хора с увреждания

В областта на справедливия процес от гледна точка на достъпността, най-общата ситуация отново е, че мерките допринасят за повече от една цел, а в най-лошия случай не допринасят за други цели. Отново има висока синергия между мерките. Но субектите са несъизмерими и следователно трудни за сравняване. Очевидно е много важно да има надлежна процедура по обжалване. Относно измерването на индикаторите тук се отчитат по-високи стойности отколкото по отношение на навременността, но това не е неизменно. Все пак някои индикатори са средно близки до максимума. Съдебното представителство получава ниска оценка. Това е сериозен проблем, но в голяма степен извън сферата на съдебната власт. Съдебните системи може само да призовават правителството и парламента за гарантиране на достъпа до правосъдие. Както се посочи от експертната група, самата идея за задължение за представляване от адвокат е все още спорна в Европа. Тя е в разрез с достъпността на съда. Друг въпрос е дефиницията на адвокат. Адвокатът положил клетва юрист ли е, адвокат, който е завършил право или лице, което не е завършило университет, но познава законодателството и на което страната има доверие? Друг въпрос е, че въпросникът не позволява диференциация между видовете дела и между инстанциите.

Процедурите по обжалване също не се оценяват много положително. Но по отношение на обжалването, измерването е сложно. Експертната група обръща внимание на (възможното) напрежение между целесъобразността на обжалването от една страна и целесъобразността на разрешението за обжалване за противопоставяне на несъстоятелни обжалвания от друга страна. Въпреки че е логично, то усложнява оценката и резултатът не може надлежно да покаже ситуацията в съдебните системи. Отделен въпрос е достъпът за хора с увреждания. Предвид широкия диапазон на увреждания, ситуацията трудно може да се оцени, но със сигурност иска внимание.

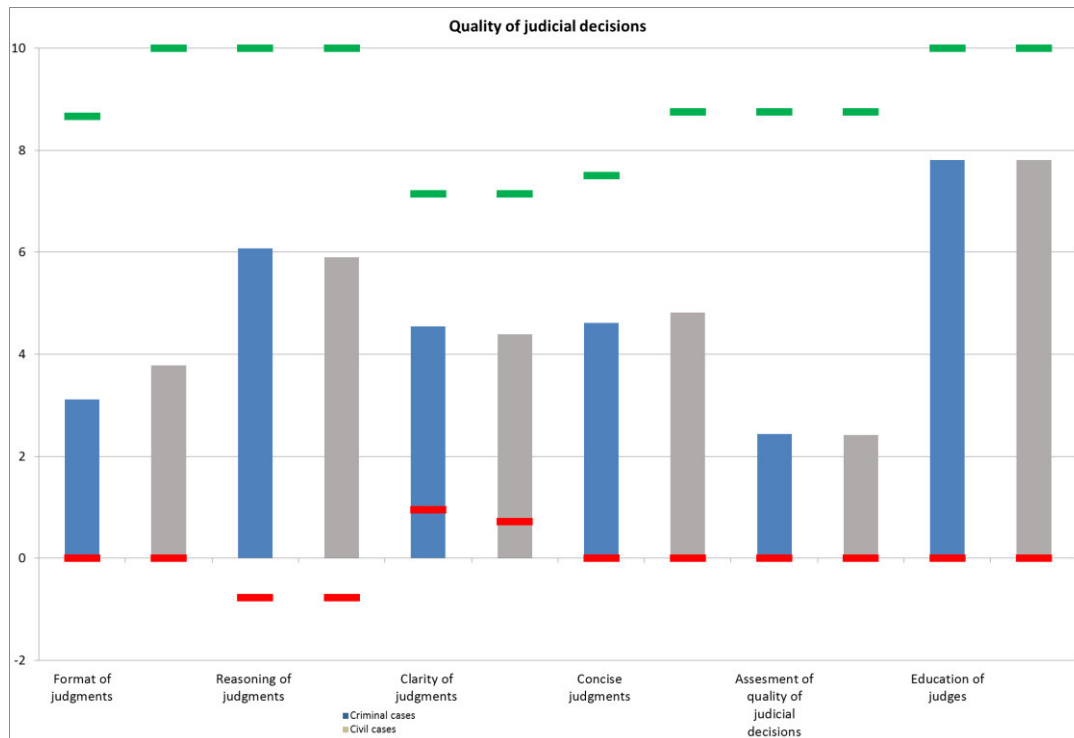
### Качество на съдебните решения

Таблица 7. Възприемане за приноса на мерките за качеството на решения и други засегнати цели

	Качество на решенията	Публичен достъп до право	Навременност	Ефективност	T
Стандартен образец	+	+	0	+	3+
Обосновка на решенията	++	++	0 (-)	+	5+
Яснота на решението	++	++	0	+	5+
Сбити решения	+	+	+	+	4+

Фигура 39: Индикатори за качество на съдебните решения





наказателно право — гражданско право

#### КАЧЕСТВО НА СЪДЕБНИТЕ РЕШЕНИЯ

Формат на решенията  
 Мотивиране на решения и присъди  
 Яснота на решенията  
 Краткост на решенията  
 Оценка на качеството на съдебните решения  
 Образование на съдиите

Относително слаба област е качеството на съдебните решения. Целта за качество на решенията неизменно върви заедно с целта за публичния достъп до правото. Отношението с навременността се счита за проблемно. По-конкретно, мотивирането на решенията логично има голямо въздействие върху качеството на решенията, но много съдебни системи виждат отрицателно въздействие върху навременността. Това всъщност е единствената променлива на въздействието с отрицателен знак, въпреки че закръглянето до цели числа на резултата го прави нула. Оценките като цяло са ниски и дори отрицателни за една съдебна система. Що се отнася до яснотата и сбития характер на решенията, нито една съдебна власт няма висок резултат.

Таблица 8. Възприемане за приноса на мерките за качество на решенията

	Качество на решенията
Оценка на решенията	+
Обучение на съдии	++

По отношение на методите за подобряване на качеството на решенията, се разглежда оценката на качеството на решенията о образованието. Най-много се очаква от образованието. Оценките по този индикатор са също високи (вижте фигура 39):

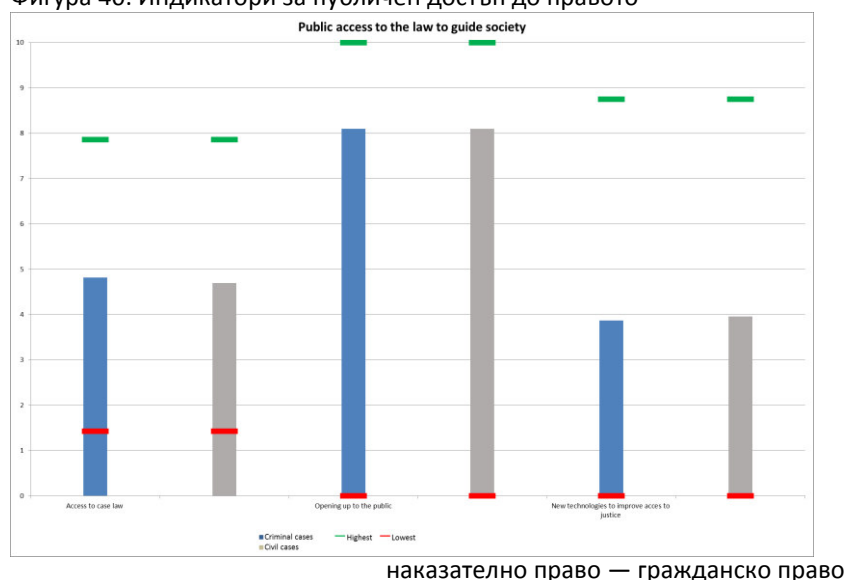
образованието като цяло е добре развито. Друга възможност е добре изготвен механизъм за оценка, който също така защитава независимостта на съдебната система. Ниската оценка по настоящите механизми за оценка навежда на мисълта за проблематичен инструмент.

## Публичен достъп до правото, което направлява обществото

Таблица 9. Възприемане за приноса на мерките за публичен достъп до правото и други засегнати цели

	Публичен достъп до правото	Достъпа до правосъдие	Качество на решенията	Ефективност	T
Публикуване на съдебна практика	++	++	+	+	6+
Откритост пред обществото	+	+	0	+	3+
Нови технологии за подобряване на достъпа	+	+	+	+	4+

Фигура 40: Индикатори за публичен достъп до правото



### ПУБЛИЧЕН ДОСТЪП ДО ПРАВОТО, КОЕТО НАПРАВЛЯВА ОБЩЕСТВОТО

Достъп до съдебната практика  
Откритост пред обществото  
Нови технологии за подобряване на достъпа до правосъдие

В областта на публичния достъп до правото, публикуването на съдебна практика има най-голямо въздействие върху целите. Това е област без оправдания. На практика тук все още се желае много. В допълнение, технологията за нови методи за решаване на конфликти се развива бавно.

### Заклучения

В заключение, възприетията относно влиянието на аспектите (мерките) за целите

показват, че аспектите, които се посочва за всяка от четирите области на качеството наистина се считат за важни. Въпреки че тези аспекти като цяло не се счита, че засягат отрицателно други области на качеството, синергията се различава съществено. Някои аспекти като специализацията и публикуването на съдебна практика се оказват ефективни в много отношения. Тези възприятия показват кои индикатори са особено важни. Ако се счита за целесъобразно да се намали броя на индикаторите, една възможност е да се намали техния брой като се използват индикатори с въздействие, равно например на 4+ или повече. Друг критерий за избор би могъл да областта, която най-много се нуждае от подобрене и която е в компетентностите на самите съдебни системи.

По отношение на индикаторите, както са измерени, средните стойности за всички участващи държави като цяло не достигат целевото ниво (максимални оценки). Разликите между най-високите и най-ниските оценки на съдебните системи са големи, като най-високите оценки често са близо до максимума, освен конкретно няколко индикатори за качеството на решенията. Колебанието може да отразява истински разлики между съдебните системи, но също и разлики в тълкуването на индикаторите. Съответните съдебни системи са в най-добра позиция да определят дали зад ниските оценки стоят реални проблеми и е необходимо да се предприемат действия. В допълнение, горепосоченото обсъждане показва, че въпреки че индикаторите се обсъждаха интензивно в екипа по проекта и се приложиха пилотно през миналата година, внимателният анализ от експертната група и опитът на всички съдебни системи с въпросника, изведе проблеми, които се нуждаят от по-нататъшно проучване. Тези проблеми като цяло се отнасят до нормативни аспекти (кои са добри и кои са лоши схеми) и отразяват разлики между правните/ съдебни системи и правната/ съдебна култура.

## 6. Следващи стъпки за качество на правосъдието

От този анализ следват две спешни насоки за по-нататъшно развитие

### Фокус на Съветите върху качеството

Сега след като ЕМСС има разработена визия за качеството и е представила предварителни индикатори като структурни елементи, от отделните съвети зависи, доколкото все още не са направили това, да дефинират своя ангажимент за гарантиране и насърчаване на качеството на правосъдието и своя подход към него. Независимо от мандата на Съветите, необходимостта от ангажиране съществува не само поради причините, посочени във визията за качеството, но също и защото индикаторите показват, че потенциалът за подобряване на качеството е голям. Определянето на стандарти за качество, прилагането на тези стандарти и тяхната оценка са основни аспекти, които следва да се разгледат по отношение на съдиите и съдилищата, но също и останалите държавни власти. Индикаторите показват, че съдебната власт не може да гарантира качеството на правосъдието сама и се нуждае от сътрудничеството на другите държавни власти, за да поддържа, например, достъпа до правосъдие.

Когато се планират практически подобрения на качеството, се препоръчва Съветите да се фокусират върху темите, които се очертават в предварителните констатации:

**Навременност и ефективност на производствата:** стандарти за време за съдилищата (съдиите), но също и възможности за бързи производства за подходящи дела и специализация.

**Справедлив процес от гледна точка на достъпността:** надлежното правно представителство и ефективност на процедурите по обжалване. Тъй като тези въпроси не са (изцяло) в компетентността на съдебната власт, е необходимо сътрудничество с другите държавни власти.

**Качество на съдебните решения:** въпреки че са възможни различни подходи към съдебните решения (писмени/ устни, дълги/ сбити), мотивирането и яснотата на съдебните решения е от съществено значение. Усилията за подобряване на навременността не трябва да са в ущърб на мотивирането на решенията. Образованието на съдиите по отношение на изготвянето на писмени съдебни решения трябва да се насърчава не само за професионалните, но и за непрофесионалните съдии. Оценката на качеството на решенията на отделните съдии може също да е полезна, но тя следва да проверява единствено методологията, която съдията прилага в своята работа, а не правната обосновка за неговите решения. Индивидуалната оценка не трябва да се основава на процента върнати дела при обжалване.

**Публичен достъп до правото, което направлява обществото:** по-добър публичен достъп до съдебната практика и съдебната комуникация в подкрепа на това са

92

Доклад на Европейската мрежа на съдебните съвети относно независимостта, отчетността и качеството на съдебната власт 2017-2018

Приет на Общото събрание в Лисабон на 1 юли 2018 г.

[www.encj.eu](http://www.encj.eu)

ефективен начин за подобряване на въздействието на съдебните решения и са относително прости за постигане.

### **По-нататъшно разработване на индикаторите**

Разработването на индикатори за качеството е сложно, но интересно и полезно. Индикаторите за качество са по-сложни от тези за независимост и отчетност, защото международните/ европейски стандарти са по-малко на брой и по-малко прецизни, а разликите между правните системи и култури играят съществена роля. Все пак има много общи неща и резултатите дават много повод за размишления. Резултатите дават стимул и определят приоритетите за промяна. За 2018 / 2019 г. стратегическият план 2018 - 2021 г. предвижда постепенно разширяване на работата по качеството чрез обсъждане на резултатите и покриване на повече области на качеството. На този етап разширяването към други области на качеството не е спешно. Задълбочен анализ на индикаторите е първи приоритет с цел разглеждане на въпросите, обсъждани в предходния раздел за намаляване на неяснотата и субективността. Тъй като е необходима външна гледна точка, по-конкретно на ползвателите на услугите на съдилищата, за да се допълни и балансира вътрешната гледна точка, но в момента такава липсва, вторият приоритет е да се проверят наличните външни данни за качество на правосъдието за тяхната полезност за системата от индикатори и за включване на качеството във формата за единно проучване сред ползвателите на услугите на съдилищата, което вече се предложи за независимостта и отчетността.

В заключение за 2018 / 2019 г. се предлагат следните дейности:

1. Всички съвети трябва да приемат рамка, която дефинира тяхното участие в гарантирането и насърчаването на качеството на правосъдието и техния подход към него и за подобряване на качеството на правосъдието чрез проучване на профили на техните държави като се имат предвид общите препоръки.
2. Подобрене на индикаторите за качеството чрез задълбочен анализ и съображения за резултатите до момента и срещнатите проблеми.
3. Включване на качеството в разработването на формата за проучване сред ползвателите на услугите на съдилищата.
4. Анализ на съществуващите, външни данни за качеството на правосъдието за използването им в системата от индикатори.

## Приложение 1 Прочване сред непрофесионалните съдии



European Network of Councils  
for the Judiciary (ENCJ)

Réseau européen des Conseils  
de la Justice (RECJ)

### Прочване сред непрофесионалните съдии в Европа

#### Лични данни

Държавата, в която заседавам като непрофесионален съдия, е: .....

Мъж/Жена

Възраст:

#### Опит

В колко дела сте участвали през последните две години като непрофесионален съдия?

- Николко
- 1-2
- 3-5
- 5-10
- Повече от 10

През последните две години съм участвал като непрофесионален съдия в:

- Наказателни дела
- Административни дела

94

Доклад на Европейската мрежа на съдебните съвети относно независимостта, отчетността и качеството на съдебната власт 2017-2018

Приет на Общото събрание в Лисабон на 1 юли 2018 г.

[www.encj.eu](http://www.encj.eu)

- Семейни дела
- Трудови дела
- Търговски дела
- Други граждански дела
- Друго:.....(моля, посочете)

.....

През последните две години, като непрофесионален съдия съм решил дела:

- Сам
- Съвместно само с други непрофесионални съдии
- Съвместно само с професионални съдии
- Съвместно с професионални и непрофесионални съдии

#### **Въпросник**

1а. През последните две години съм бил под неправомерен натиск да взема решение по дело по определен начин

- Категорично съм съгласен
- Съгласен
- Не съм сигурен
- Не съм съгласен
- Категорично не съм съгласен

1б. Ако сте съгласни или категорично сте съгласни с 1а, от кого? (Възможни са няколко отговора)

- Страните по делото или техните адвокати
- Държавни институции
- Професионални съдии
- Други непрофесионални съдии
- Ръководство на съда или представители на съда (включително председател на съда)
- Медии (например, печатни медии, телевизия, радио)

Социални медии (например, Facebook, Twitter or LinkedIn)

2a. Смятам, че през последните две години в моята държава отделни непрофесионални съдии са приели подкупи като стимул за решаване на дело(а) по определен начин

Категорично не съм съгласен

Не съм съгласен

Не съм сигурен

Съгласен

Категорично съм съгласен

2b. Ако сте съгласни или категорично сте съгласни с 2a, това се е случило:

В редки изключения

Понякога

Често

3. През последните две години съм бил обект на заплахата, или действително дисциплинарно или друго действие поради моето участие в дело и/или как съм взел решение по дадено дело.

Категорично не съм съгласен

Не съм съгласен

Не съм сигурен

Съгласен

Категорично съм съгласен

4. Считаю, че през последните две години в моята държава решенията или действията на отделните непрофесионални съдии са били пряко засегнати от действията на медиите (напр. печатни медии, телевизия или радио).

Категорично не съм съгласен

Не съм съгласен

Не съм сигурен

Съгласен

Категорично съм съгласен



5. Считам, че през последните две години в моята държава решенията или действията на отделните съдии са били пряко засегнати от действия, използвайки социални медии (напр., Facebook, Twitter или LinkedIn).

- Категорично не съм съгласен
- Не съм съгласен
- Не съм сигурен
- Съгласен
- Категорично съм съгласен

6. а) Считам, че през последните две години, моята независимост като непрофесионален съдия е била зачитана от:

	Категорично съм съгласен	Съгласен	Не съм сигурен	Не съм съгласен	Категорично не съм съгласен
Професионални съдии					
Други непрофесионални съдии					
Страни					
Адвокати					
Медии (напр. печатни медии, радио или телевизия)					
Социални медии (напр. Facebook, Twitter или LinkedIn)					
Правителствени организации					
Професионални организации, като профсъюзи или организации на работодатели					
Местна общност (жители)					

Обществото като цяло					
----------------------	--	--	--	--	--

6b През последните две години, когато заседавах съвместно с професионални съдии в смесен състав, професионалните съдии са имали неправилен натиск върху мен за решаване на дело по определен начин.

- Категорично не съм съгласен
- Не съм съгласен
- Не съм сигурен/ Не е приложимо
- Съгласен
- Категорично съм съгласен

6c През последните две години, когато заседавах съвместно с професионални съдии в смесен състав, професионалните съдии са взимали предвид моя принос

- Категорично не съм съгласен
- Не съм съгласен
- Не съм сигурен
- Съгласен
- Категорично съм съгласен

6d През последните две години, когато заседавах съвместно с професионални съдии в смесен състав, съм имал влияние върху взетото решение

- Категорично не съм съгласен
- Не съм съгласен
- Не съм сигурен
- Съгласен
- Категорично съм съгласен

7 Съществува ли етичен кодекс или насоки за непрофесионални съдии?

- Да
- Не

Не съм сигурен

**8.** По скалата от 0 до 10 (където 0 означава „изобщо не е независим“ и 10 означава „възможно най-висока степен на независимост“).

Считам, че непрофесионалните съдии в моята страна са:

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Изобщо не са независими

Напълно независими

**9.** По скалата от 0 до 10 (където 0 означава „изобщо не е независим“ и 10 означава „възможно най-висока степен на независимост“).

Като непрофесионален съдия аз

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Изобщо не се чувствам независим

Чувствам се напълно независим

**10.** По скалата от 0 до 10 (където 0 означава „изобщо не е независим“ и 10 означава „възможно най-висока степен на независимост“).

Считам, че професионалните съдии в моята страна са:

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Изобщо не са независими

Напълно независими

БЛАГОДАРИМ ВИ ЗА УЧАСТИЕТО В НАШЕТО ПРОУЧВАНЕ!

## Приложение 2 Въпросник за качество на правосъдието 2017-2018



European Network of Councils  
for the Judiciary (ENCJ)

Réseau européen des Conseils  
de la Justice (RECJ)

### Въпросник за качеството на правосъдието

Моля, попълнете Вашата страна на произход:

**Обща забележка: Съветът на проектния екип е въпросникът да се попълни от работна група, съставена от 3 съдии със съответния опит по въпроса за качеството и (някои членове на) Съдебния съвет/еквивалентния орган.**

**Инструкции преди попълване на въпросника:**

**На въпросните може да се отговори електронно, чрез отбелязване в кутийките в документа.**

*Всички/повечето/половината/някои/ не дела или съдилища При няколко въпроса се изисква указание за това колко дела се отнасят до отговора. За да Ви дадем някои насоки при отговарянето на тези въпроси, се прилагат следните дефиниции:*

Всички дела: 95% или повече

Повечето дела: 60% - 95%

Половината от делата: 40%-60%

Някои дела: 5% - 40%

Не: 0-5%

*Различия между съдилищата: във Вашата държава договореностите могат да се различават между съдилищата. Където е уместно първоинстанционните съдилища и апелативни съдилища се разграничават. Между първоинстанционните и апелативните съдилища също могат да възникнат различия. Освен ако въпроса изрично не иска от Вас да посочите разликите (виж 1.1), моля, отговаряйте на въпроса, имайки предвид нормалното положение на съдилищата във Вашата държава.*

## **A. Навременност и ефективност на процедурите**

### **Индикатор A1: стандарти за съдилищата за продължителността на делата**

1.1 Съществуват ли стандарти<sup>18</sup> - формални или неформални - на място, за продължителността на делата в първоинстанционните съдилища?

#### **Наказателни дела**

	Всички съдилища <sup>19</sup>	Повечето съдилища	Половината от съдилищата	Някои съдилища
Всички видове дела	<input type="checkbox"/> 7	<input type="checkbox"/> 6	<input type="checkbox"/> 5	<input type="checkbox"/> 4
Повечето видове дела	<input type="checkbox"/> 6	<input type="checkbox"/> 5	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 3
Половината видове дела	<input type="checkbox"/> 5	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 2
Някои видове дела	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 1
Не	<input type="checkbox"/> 0			

#### **Граждански дела**

	Всички съдилища	Повечето съдилища	Половината от съдилищата	Някои съдилища
Всички видове дела	<input type="checkbox"/> 7	<input type="checkbox"/> 6	<input type="checkbox"/> 5	<input type="checkbox"/> 4
Повечето видове дела	<input type="checkbox"/> 6	<input type="checkbox"/> 5	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 3
Половината видове дела	<input type="checkbox"/> 5	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 2

<sup>18</sup> Стандартите тук са използвани в смисъл на норма. Стандарт може да бъде приложен по различни начини, вариращи от закон до обичай.

<sup>19</sup> Виж встъпителните бележки за проценти.

Някои видове дела	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 1
Не	<input type="checkbox"/> 0			

1.2 Ако са налице стандарти, те прилагат ли се за цялата процедура (от началото до края), за конкретни фази на процедурата като времето между изслушването и постановяването на решение, или за двете?

	Наказателни дела	Граждански дела
Цялата процедура <b>2</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Конкретни фази от процедурата <b>1</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Двете <b>3</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

1.3 Съществуват ли стандарти <sup>1</sup> - формални или неформални – на място, за продължителността на делата в апелативните съдилища ?

#### Наказателни дела

	Всички съдилища	Повечето съдилища	Половината от съдилищата	Някои съдилища
Всички видове дела	<input type="checkbox"/> 7	<input type="checkbox"/> 6	<input type="checkbox"/> 5	<input type="checkbox"/> 4
Повечето видове дела	<input type="checkbox"/> 6	<input type="checkbox"/> 5	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 3
Половината видове дела	<input type="checkbox"/> 5	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 2
Някои видове дела	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 1
Не	<input type="checkbox"/> 0			

#### Граждански дела

	Всички съдилища	Повечето съдилища	Половината от съдилищата	Някои съдилища
Всички видове дела	<input type="checkbox"/> 7	<input type="checkbox"/> 6	<input type="checkbox"/> 5	<input type="checkbox"/> 4
Повечето видове дела	<input type="checkbox"/> 6	<input type="checkbox"/> 5	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 3
Половината видове дела	<input type="checkbox"/> 5	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 2
Някои видове дела	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 1
Не	<input type="checkbox"/> 0			

1.4 Ако съществуват стандарти, то тези стандарти прилагат ли се общо за цялата процедура (от началото до края), за конкретни фази на процедурата като времето между изслушването и постановяването на решение, или за двете?

	Наказателни дела	Граждански дела
Цялата процедура <b>2</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Конкретни фази от процедурата <b>1</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

Двете 3	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
---------	--------------------------	--------------------------

1.5 Какъв е статута на стандартите най – общо?

	Наказателни дела	Граждански дела
Задължителен 0	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Незадължителен 4	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

1.6 Като цяло стандартите в първоинстанционните съдилища амбициозни ли са?

	Наказателни дела	Граждански дела
Лесно могат да бъдат постигнати 1	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Изискват малко усилия 2	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Изискват значителни усилия 3	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

1.7 Като цяло стандартите в апелативните съдилища амбициозни ли са?

	Наказателни дела	Граждански дела
Лесно могат да бъдат постигнати 1	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Изискват малко усилия 2	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Изискват значителни усилия 3	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

1.8 Стандартите в първоинстанционните съдилища реализирани ли са на практика за делата, за които се прилагат?

	Наказателни дела	Граждански дела
При всички дела 4	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
При повечето дела 3	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
При половината дела 2	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
При някои дела 1	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Не 0	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

1.9 Ако стандартите не са напълно реализирани, това на липсата на достатъчен бюджет ли се дължи или на невъзможността да се намери квалифициран персонал?

	Наказателни дела	Граждански дела
Липса на бюджет 0	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Липса на квалифициран персонал 0	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Двете 0	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

1.10 Стандартите в апелативните съдилища реализирани ли са на практика за делата, за които се прилагат?

	Наказателни дела	Граждански дела
При всички дела 4	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
При повечето дела 3	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
При половината дела 2	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

При някои дела <b>1</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Не <b>0</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

1.11 Ако стандартите не са напълно реализирани, това на липсата на достатъчен бюджет ли се дължи или на невъзможността да се намери квалифициран персонал?

	Наказателни дела	Граждански дела
Липса на бюджет <b>0</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Липса на квалифициран персонал <b>0</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Двете <b>0</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

1.12 Информацията за реализирането на стандартите за навременност достъпна ли е за обществото?

	Наказателни дела	Граждански дела
Достъпна на интернет страница <b>2</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Достъпна при поискване <b>1</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Не <b>0</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

### Индикатор A2: Стандарти за страните относно продължителността на делата

2.1 Съществуват ли времеви стандарти за страните в първоинстанционните съдилища, например да представят документи?

#### Наказателни дела

	Всички съдилища	Повечето съдилища	Половината от съдилищата	Някои съдилища
Всички видове дела	<input type="checkbox"/> <b>7</b>	<input type="checkbox"/> <b>6</b>	<input type="checkbox"/> <b>5</b>	<input type="checkbox"/> <b>4</b>
Повечето видове дела	<input type="checkbox"/> <b>6</b>	<input type="checkbox"/> <b>5</b>	<input type="checkbox"/> <b>4</b>	<input type="checkbox"/> <b>3</b>
Половината видове дела	<input type="checkbox"/> <b>5</b>	<input type="checkbox"/> <b>4</b>	<input type="checkbox"/> <b>3</b>	<input type="checkbox"/> <b>2</b>
Някои видове дела	<input type="checkbox"/> <b>4</b>	<input type="checkbox"/> <b>3</b>	<input type="checkbox"/> <b>2</b>	<input type="checkbox"/> <b>1</b>
Не	<input type="checkbox"/> <b>0</b>			

#### Граждански дела

	Всички съдилища	Повечето съдилища	Половината от съдилищата	Някои съдилища
Всички видове дела	<input type="checkbox"/> <b>7</b>	<input type="checkbox"/> <b>6</b>	<input type="checkbox"/> <b>5</b>	<input type="checkbox"/> <b>4</b>
Повечето видове дела	<input type="checkbox"/> <b>6</b>	<input type="checkbox"/> <b>5</b>	<input type="checkbox"/> <b>4</b>	<input type="checkbox"/> <b>3</b>
Половината видове дела	<input type="checkbox"/> <b>5</b>	<input type="checkbox"/> <b>4</b>	<input type="checkbox"/> <b>3</b>	<input type="checkbox"/> <b>2</b>
Някои видове дела	<input type="checkbox"/> <b>4</b>	<input type="checkbox"/> <b>3</b>	<input type="checkbox"/> <b>2</b>	<input type="checkbox"/> <b>1</b>



Не	<input type="checkbox"/> 0			
----	----------------------------	--	--	--

2.2 В първоинстанционните съдилища страните спазват ли времевите стандарти за делата, за които стандартите се прилагат?

	Наказателни дела	Граждански дела
Всички видове дела 4	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Повечето видове дела 3	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Половината видове дела 2	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Някои видове дела 1	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Не 0	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

2.3 Съществуват ли времеви стандарти за страните в апелативните съдилища, например да представят документи?

#### Наказателни дела

	Всички съдилища	Повечето съдилища	Половината от съдилищата	Някои съдилища
Всички видове дела	<input type="checkbox"/> 7	<input type="checkbox"/> 6	<input type="checkbox"/> 5	<input type="checkbox"/> 4
Повечето видове дела	<input type="checkbox"/> 6	<input type="checkbox"/> 5	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 3
Половината видове дела	<input type="checkbox"/> 5	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 2
Някои видове дела	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 1
Не	<input type="checkbox"/> 0			

#### Граждански дела

	Всички съдилища	Повечето съдилища	Половината от съдилищата	Някои съдилища
Всички видове дела	<input type="checkbox"/> 7	<input type="checkbox"/> 6	<input type="checkbox"/> 5	<input type="checkbox"/> 4
Повечето видове дела	<input type="checkbox"/> 6	<input type="checkbox"/> 5	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 3
Половината видове дела	<input type="checkbox"/> 5	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 2
Някои видове дела	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 1
Не	<input type="checkbox"/> 0			

2.4 В апелативните съдилища страните спазват ли времевите стандарти за делата, за които стандартите се прилагат?

	Наказателни дела	Граждански дела
Всички видове дела 4	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Повечето видове дела 3	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Половината видове дела 2	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Някои видове дела 1	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

Не 0	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
------	--------------------------	--------------------------

2.5 Имат ли съдиите в първоинстанционните съдилища правомощия да определят процедурата<sup>20</sup> по делото (да адаптират процедурата към делото), независимо дали това е преди или след изслушване на страните?

	Наказателни дела	Граждански дела
Всички видове дела 4	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Повечето видове дела 3	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Половината видове дела 2	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Някои видове дела 1	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Не 0	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

2.6 Използва ли се това правомощие наистина в първоинстанционните съдилища?

	Наказателни дела	Граждански дела
Всички видове дела 4	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Повечето видове дела 3	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Половината видове дела 2	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Някои видове дела 1	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Не 0	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

2.7 Съдиите в първоинстанционните съдилища имат ли правомощия да наложат определената процедура, ако една от страните не се съобрази?

	Наказателни дела	Граждански дела
Да 2	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Не 0	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

2.8 Имат ли съдиите в апелативните съдилища правомощия да определят процедурата по делото (да адаптират процедурата към делото), независимо дали това е преди или след изслушване на страните?

	Наказателни дела	Граждански дела
Всички видове дела 4	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Повечето видове дела 3	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Половината видове дела 2	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Някои видове дела 1	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Не 0	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

2.9 Използва ли се това правомощие наистина в апелативните съдилища?

<sup>20</sup> Например колко свидетели и / или експерти присъстват в изслушването и / или изборът за тип експерт

	Наказателни дела	Граждански дела
Всички видове дела 4	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Повечето видове дела 3	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Половината видове дела 2	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Някои видове дела 1	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Не 0	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

2.10 Съдиите в апелативните съдилища имат ли правомощия да наложат определената процедура, ако една от страните не се съобрази?

	Наказателни дела	Граждански дела
Да 2	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Не 0	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

### Индикатор А3: Окончателност на съдебните решения

3.1 Могат ли апелативните съдилища да връщат дела в първоинстанционните съдилища?

	Наказателни дела	Граждански дела
Да 1	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Не 0	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

3.2. До каква степен всъщност апелативните съдилища връщат дела до първоинстанционните съдилища?<sup>21</sup>

	Criminal cases	Civil Cases
Повечето дела 0	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Половината дела 1	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Някои дела 2	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Малко дела (1%-5%) 3	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
В редки изключения (< 1%) 2	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Никога 0	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

Бележка: връщането трябва да е възможно, но трябва да се използва умерено.

### Индикатор А4: Кратки/ опростени процедури<sup>22</sup>

4.1 Съществуват ли кратки или опростени процедури в първоинстанционните съдилища?

	Наказателни дела	Граждански дела
Всички видове дела 4	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Повечето видове дела 3	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

<sup>21</sup>

<sup>22</sup> Както се посочва в Становище по б на Консултативния съвет на европейските съдии (КСЕС) Има големи различия в терминологията в тази област. Не всички държави разбират понятието бързо, опростено и ускорено производство по един и същи начин. Моля, отговорете на въпроса съгласно особеностите на Вашата система, като вземете предвид кратка или ускорена процедура.

Половината видове дела <b>2</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Някои видове дела <b>1</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Не <b>0</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

4.2 Ако отговорът е „да“, прилагат ли се ограничения за тези процедури в първоинстанционните съдилища?

- Изисква се времеви натиск

	Наказателни дела	Граждански дела
Да <b>0</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Не <b>2</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

- Изискват се незначителни престъпления или ниска стойност на делото

	Наказателни дела	Граждански дела
Да <b>0</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Не <b>2</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

- Изключване на конкретни дела

	Наказателни дела	Граждански дела
Да <b>0</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Не <b>2</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

4.3 Кратките процедури използват ли се на практика в първоинстанционните съдилища?

	Наказателни дела	Граждански дела
Редовно <b>3</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Понякога <b>2</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
В редки изключения <b>1</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Никога <b>0</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

4.4 Съществуват ли кратки процедури в апелативните съдилища?

	Наказателни дела	Граждански дела
Всички видове дела <b>3</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Повечето видове дела <b>2</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Някои видове дела <b>1</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Не <b>0</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

4.5 Ако отговорът е „да“, прилагат ли се ограничения за тези процедури в апелативните съдилища?

- Изисква се времеви натиск

	Наказателни дела	Граждански дела
Да <b>0</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Не <b>2</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

- Изискват се незначителни престъпления или ниска стойност на делото

	Наказателни дела	Граждански дела
Да 0	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Не 2	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

- Изключване на конкретни дела

	Наказателни дела	Граждански дела
Да 0	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Не 2	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

4.6 Кратките процедури използват ли се на практика в апелативните съдилища?

	Наказателни дела	Граждански дела
Редовно 2	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Понякога 1	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
(Почти) никога 0	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

### Индикатор А5 Електронно завеждане на дела и електронни процедури

5.1 Могат ли дела да бъдат заведени по електронен път<sup>23</sup> в първоинстанционните съдилища?

#### Наказателни дела

	Всички съдилища	Повечето съдилища	Половината от съдилищата	Някои съдилища
Всички видове дела	<input type="checkbox"/> 7	<input type="checkbox"/> 6	<input type="checkbox"/> 5	<input type="checkbox"/> 4
Повечето видове дела	<input type="checkbox"/> 6	<input type="checkbox"/> 5	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 3
Половината видове дела	<input type="checkbox"/> 5	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 2
Някои видове дела	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 1
Не	<input type="checkbox"/> 0			

#### Граждански дела

	Всички съдилища	Повечето съдилища	Половината от съдилищата	Някои съдилища
Всички видове дела	<input type="checkbox"/> 7	<input type="checkbox"/> 6	<input type="checkbox"/> 5	<input type="checkbox"/> 4
Повечето видове дела	<input type="checkbox"/> 6	<input type="checkbox"/> 5	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 3
Половината видове дела	<input type="checkbox"/> 5	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 2
Някои видове дела	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 1
Не	<input type="checkbox"/> 0			

5.2 Могат ли дела да бъдат заведени по електронен път в апелативните съдилища?

#### Наказателни дела

<sup>23</sup> Завеждане по електронен път включва подаване на иск по електронна поща, но също така по-напреднали системи.

	Всички съдилища	Повечето съдилища	Половината от съдилищата	Някои съдилища
Всички видове дела	<input type="checkbox"/> 7	<input type="checkbox"/> 6	<input type="checkbox"/> 5	<input type="checkbox"/> 4
Повечето видове дела	<input type="checkbox"/> 6	<input type="checkbox"/> 5	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 3
Половината видове дела	<input type="checkbox"/> 5	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 2
Някои видове дела	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 1
Не	<input type="checkbox"/> 0			

### Граждански дела

	Всички съдилища	Повечето съдилища	Половината от съдилищата	Някои съдилища
Всички видове дела	<input type="checkbox"/> 7	<input type="checkbox"/> 6	<input type="checkbox"/> 5	<input type="checkbox"/> 4
Повечето видове дела	<input type="checkbox"/> 6	<input type="checkbox"/> 5	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 3
Половината видове дела	<input type="checkbox"/> 5	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 2
Някои видове дела	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 1
Не	<input type="checkbox"/> 0			

5.3. Могат ли процедурите да се извършват електронно, т.е. всички комуникации да са цифрови, с изключение на изслушването?

### Наказателни дела

	Всички съдилища	Повечето съдилища	Половината от съдилищата	Някои съдилища
Всички видове дела	<input type="checkbox"/> 7	<input type="checkbox"/> 6	<input type="checkbox"/> 5	<input type="checkbox"/> 4
Повечето видове дела	<input type="checkbox"/> 6	<input type="checkbox"/> 5	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 3
Половината видове дела	<input type="checkbox"/> 5	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 2
Някои видове дела	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 1
Не	<input type="checkbox"/> 0			

### Граждански дела

	Всички съдилища	Повечето съдилища	Половината от съдилищата	Някои съдилища
Всички видове дела	<input type="checkbox"/> 7	<input type="checkbox"/> 6	<input type="checkbox"/> 5	<input type="checkbox"/> 4
Повечето видове дела	<input type="checkbox"/> 6	<input type="checkbox"/> 5	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 3
Половината видове дела	<input type="checkbox"/> 5	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 2
Някои видове дела	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 1
Не	<input type="checkbox"/> 0			

5.4 Могат ли страните да се информират сами по електронен път за хода по делата?

**Наказателни дела**

	Всички съдилища	Повечето съдилища	Половината от съдилищата	Някои съдилища
Всички видове дела	<input type="checkbox"/> 7	<input type="checkbox"/> 6	<input type="checkbox"/> 5	<input type="checkbox"/> 4
Повечето видове дела	<input type="checkbox"/> 6	<input type="checkbox"/> 5	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 3
Половината видове дела	<input type="checkbox"/> 5	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 2
Някои видове дела	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 1
Не	<input type="checkbox"/> 0			

**Граждански дела**

	Всички съдилища	Повечето съдилища	Половината от съдилищата	Някои съдилища
Всички видове дела	<input type="checkbox"/> 7	<input type="checkbox"/> 6	<input type="checkbox"/> 5	<input type="checkbox"/> 4
Повечето видове дела	<input type="checkbox"/> 6	<input type="checkbox"/> 5	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 3
Половината видове дела	<input type="checkbox"/> 5	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 2
Някои видове дела	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 1
Не	<input type="checkbox"/> 0			

**Индикатор А6: Специализация на съдилища и съдии**

6.1 Съществуват ли специализирани съдилища на първоинстанционно ниво?

	Наказателни дела	Граждански дела
Да 4	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Не 0	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

6.2 Съществуват ли специализирани отделения в първоинстанционните съдилища?

	Наказателни дела	Граждански дела
Всички съдилища 4	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Повечето съдилища 3	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Половината от съдилищата 2	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Някои съдилища 1	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Не 0	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

6.3 Съществуват ли специални процедурни правила за дела, разглеждани от специализирани първоинстанционни съдилища /отделения?

	Наказателни дела	Граждански дела
Да 4	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Не 0	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

6.4 Съществуват ли специализирани съдилища на апелативно ниво?

	Наказателни дела	Граждански дела
Да 4	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Не 0	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

6.5 Съществуват ли специализирани отделения в апелативните съдилища?

	Наказателни дела	Граждански дела
Всички съдилища 4	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Повечето съдилища 3	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Половината от съдилищата 2	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Някои съдилища 1	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Не 0	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

6.6 Съществуват ли специални процедурни правила за дела, разглеждани от специализирани апелативни съдилища/отделения?

	Наказателни дела	Граждански дела
Да 2	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Не 0	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

**Оценка на въздействието**

Какво според Вас е цялостното въздействие<sup>24</sup> на индикаторите за навременност и ефективност на процедурите (хоризонтално) на практика по отношение на следните аспекти (вертикално), по наказателни и граждански дела в първоинстанционните и апелативни съдилища?

Моля, дайте Вашата оценка в падащите менюта, където -2 е най- негативното влияние, 0 е неутрално влияние, а 2 е най-положителното влияние.

	Стандарти за съдилищата	Стандарти за страните	Окончателност на съдебните решения	Кратки процедури	Електронно завеждане на делата и електронни процедури	Специализация на съдилища и съдии
Продължителност на делата	Select an item	Select an item	Select an item	Select an item	Select an item	Select an item

<sup>24</sup> За улеснение в този въпрос не се прави разлика между първоинстанционните и апелативните съдилища.



Достъп до правосъдие	Select an item	Select an item	Select an item	Select an item	Select an item	Select an item
Качество на решенията	Select an item	Select an item	Select an item	Select an item	Select an item	Select an item
Ефективност	Select an item	Select an item	Select an item	Select an item	Select an item	Select an item

## В. Справедлив процес от гледна точка на достъпност

### Индикатор В7: Равнопоставеност (процесуално представителство)

7.1 По граждански и наказателни дела страните длъжни ли са да бъдат представлявани от адвокат?

	Наказателни дела	Граждански дела
Да <b>4</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Не <b>0</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

7.2 Ако отговорът е „не“, страните не са ли представлявани на практика?

	Наказателни дела	Граждански дела
Често <b>0</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Рядко <b>1</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

7.3 Когато се наблюдава неравнопоставеност между страните в ситуация където процесуалното представителство не е задължително, възможно ли е съда да разпорежи процесуално представителство?

	Наказателни дела	Граждански дела
Да <b>1</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Не <b>0</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

7.4 Когато се наблюдава неравнопоставеност между страните в ситуация където процесуалното представителство не е задължително, възможно ли е съда да предложи процесуално представителство?

	Наказателни дела	Граждански дела
Да <b>1</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Не <b>0</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

7.5 Колко често се случва съдията да се намеси при гражданските и наказателните дела, за да избегне неравнопоставеност на страните ?

	Наказателни дела	Граждански дела
Много често <b>2</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Понякога се случва <b>1</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Никога не се случва <b>0</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

#### Индикатор В8: Равнопоставеност (финансиране и разходи)

8.1 Съществува ли система за предоставяне на публично финансиране на страни по спора, които не разполагат със средства да заплатят сами за съдебната процедура?

	Наказателни дела	Граждански дела
Да <b>1</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Не <b>0</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

8.2 Ако отговорът на въпрос 8.1 е „да“, публичното финансиране достатъчно ли е за:

	Наказателни дела	Граждански дела
Всички страни по делото, които имат законно право <b>2</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Повечето страни по делото, които имат законно право <b>1</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Някои страни по делото, които имат законно право <b>0</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

8.3 Загубилата страна по гражданско дело обикновено трябва ли да заплати разходите, направени от спечелилата страна?

- Напълно **2**  
 Частично **1**  
 Не **0**

#### Индикатор В9 Съизмерими усилия на съдиите (сложните дела получават ли необходимото внимание?)

9.1 Съществуват ли действащи правила и разпоредби, за да се реши дадено дело да се разглежда от един съдия или състав от съдии в първоинстанционните съдилища?

	Наказателни дела	Граждански дела
Да <b>5</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

114

Доклад на Европейската мрежа на съдебните съвети относно независимостта, отчетността и качеството на съдебната власт 2017-2018

Приет на Общото събрание в Лисабон на 1 юли 2018 г.

[www.encj.eu](http://www.encj.eu)

Не 0	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
------	--------------------------	--------------------------

9.2 В първоинстанционните съдилища има ли възможност съдията да отдели времето, което счита че е необходимо за дадено дело?

Наказателни дела	Да	Не
Обикновено дело	<input type="checkbox"/> 5	<input type="checkbox"/> 0
Сложно дело	<input type="checkbox"/> 5	<input type="checkbox"/> 0
Граждански дела	Да	Не
Обикновено дело	<input type="checkbox"/> 5	<input type="checkbox"/> 0
Сложно дело	<input type="checkbox"/> 5	<input type="checkbox"/> 0

9.3 Съществуват ли действащи правила и разпоредби, за да се реши дадено дело да се разглежда от един съдия или състав от съдии в апелативните съдилища?

	Наказателни дела	Граждански дела
Да 1	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Не 0	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

9.4 В апелативните съдилища има ли възможност съдията да отдели времето, което счита че е необходимо за дадено дело?

Наказателни дела	Да	Не
Обикновено дело	<input type="checkbox"/> 5	<input type="checkbox"/> 0
Сложно дело	<input type="checkbox"/> 5	<input type="checkbox"/> 0
Граждански дела	Да	Не
Обикновено дело	<input type="checkbox"/> 5	<input type="checkbox"/> 0
Сложно дело	<input type="checkbox"/> 5	<input type="checkbox"/> 0

### Индикатор В10: Справяне със злоупотреби

10.1 Може ли съдията да предприеме действия за предотвратяване на злоупотреби от страните и/или техните адвокати<sup>25</sup> ?

<sup>25</sup> For instance, aimed at unnecessarily delaying the procedure or causing unnecessary costs for the other party.

	Наказателни дела	Граждански дела
Да <b>2</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Не <b>0</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

10.2 Ако отговорът на въпрос 10.1 е „да“, може ли съдията да направи някое от изброените по-долу (моля, посочете толкова, колкото са приложими):

	Наказателни дела	Граждански дела
Спиране или прекратяване на производството <b>1</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Ускоряване на производството <b>1</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Съдебно разпореждане, което изисква от страните в съдебното производство да заплатят на другата страна или страните разходи във връзка със съдебни процедури <b>1</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Налагане на глоби <b>1</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Докладване пред дисциплинарен орган <b>1</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

#### Индикатор В11: Възможност за обжалване

11.1 Може ли загубилата страна по делото да обжалва?

	Наказателни дела	Граждански дела
Всички видове дела <b>4</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Повечето видове дела <b>3</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Половината видове дела <b>2</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Някои видове дела <b>1</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Не <b>0</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

11.2 Има ли изискване за разрешение за обжалване?

	Наказателни дела	Граждански дела
Всички видове дела <b>4</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Повечето видове дела <b>3</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Половината видове дела <b>2</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Някои видове дела <b>1</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Не <b>0</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

11.3 Има ли възможност за обжалване на фактите по делото (а не само на правните основания)?

	Наказателни дела	Граждански дела
--	------------------	-----------------

Да 2	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Не 0	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

11.4 Ако се подаде жалба, какво се случва с решението на първоинстанционния съд?  
(определено в закона / или решено от съда)

	Наказателни дела	Граждански дела
Автоматично спиране/ прекрояване 0	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Автоматично изпълнение 0	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Апелативния съд може да реши да отмени или потвърди решението на първоинстанционния съд, в зависимост от фактите по делото 2	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

### Индикатор В12: Комуникация

12.1 Процедурите достъпни ли са на всички официални езици?

	Наказателни дела	Граждански дела
Да 1	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Не 0	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

12.2 При необходимост съдът предоставя ли възможност за превод?

	Наказателни дела	Граждански дела
Да 1	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Не 0	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

### Индикатор В13: Достъп за хора с увреждания

13.3.1 Съществуват ли специални процедурни правила, предназначени за хора с увреждания ?

	Наказателни дела	Граждански дела
Да 1	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Не 0	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

13.2 Има ли специални физически условия за хора с увреждания?

- Да 1  
 Не 0

13.3 Информацията за съдилищата и съдебната система достъпна ли е за хора с увреждания?  
(например интернет страница за хора с увредено зрение)

- Да 1

Не 0

13.4 Съдиите обучени ли са да работят с хора с увреждания?

Да 1

Не 0

13.5 Съществуват ли насоки, които да позволяват достъп до съдебните решения за хора с увреждания?

	Наказателни дела	Граждански дела
Да 1	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Не 0	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

### Оценка на въздействието.

Какво според вас е въздействието от посочените по-горе индикатори за следните аспекти?<sup>26</sup>

Моля, дайте Вашата оценка в падащите менюта, където -2 е най-негативното влияние, 0 е неутрално влияние, а 2 е най-положителното влияние.

	Процесуално представителство	Финансиране и разходи	Съизмеримо усилие на съдиите	Справяне със злоупотреби	Възможност за обжалване	Комуникация	Достъп на хора с увреждания
Справедлив процес от гледна точка на достъпността	Select an item	Select an item	Select an item	Select an item	Select an item	Select an item	Select an item
Ефективност на процедурата	Select an item	Select an item	Select an item	Select an item	Select an item	Select an item	Select an item
Качество на решенията	Select an item	Select an item	Select an item	Select an item	Select an item	Select an item	Select an item
Публичен достъп до правото	Select an item	Select an item	Select an item	Select an item	Select an item	Select an item	Select an item

<sup>26</sup> За улеснение разграничението граждански/наказателни дела и първоинстанционен/апелативен съд са премахнати.

## C. Качество на съдебните решения и тяхното подобряване

### C14. Формат на решенията

14.1 Съществуват ли шаблони<sup>27</sup> за присъди и други съдебни решения за различните видове спорове?

#### Наказателни дела

	Всички съдилища	Повечето съдилища	Половината от съдилищата	Някои съдилища
Всички видове дела	<input type="checkbox"/> 7	<input type="checkbox"/> 6	<input type="checkbox"/> 5	<input type="checkbox"/> 4
Повечето видове дела	<input type="checkbox"/> 6	<input type="checkbox"/> 5	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 3
Половината видове дела	<input type="checkbox"/> 5	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 2
Някои видове дела	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 1
Не	<input type="checkbox"/> 0			

#### Граждански дела

	Всички съдилища	Повечето съдилища	Половината от съдилищата	Някои съдилища
Всички видове дела	<input type="checkbox"/> 7	<input type="checkbox"/> 6	<input type="checkbox"/> 5	<input type="checkbox"/> 4
Повечето видове дела	<input type="checkbox"/> 6	<input type="checkbox"/> 5	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 3
Половината видове дела	<input type="checkbox"/> 5	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 2
Някои видове дела	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 1
Не	<input type="checkbox"/> 0			

14.2 Ако съществуват подобни шаблони, кой ги изготвя? Възможни са няколко отговора

	Наказателни дела	Граждански дела
Съдиите заедно 4	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Съдилищата заедно 3	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Върховния съд 2	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Съдебния съвет 1	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Министерство на правосъдието 0	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

14.3 Ако съществуват шаблони, съдиите длъжни ли са да ги прилагат?

	Наказателни дела	Граждански дела
Всички видове дела -4	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Повечето видове дела -3	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Половината видове дела -2	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Някои видове дела -1	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Не 0	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

<sup>27</sup> Шаблонна осигурява темите и тяхната последователно за съдебното решение.

#### 14.4 Съдиите прилагат ли шаблоните на практика?

	Наказателни дела	Граждански дела
Всички видове дела <b>4</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Повечето видове дела <b>3</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Половината видове дела <b>2</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Някои видове дела <b>1</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Не <b>0</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

#### Индикатор С15: Мотивиране на решенията и присъди

15.1 За граждански и наказателни дела, трябва ли решенията и присъдите по съществени въпроси да бъдат мотивирани устно или писмено?

	Наказателни дела	Граждански дела
Всички видове дела <b>4</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Повечето видове дела <b>3</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Половината видове дела <b>2</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Някои видове дела <b>1</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Не <b>0</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

15.2 Ако отговорът е „да“, това изискване основано ли е на (материалното) право, съдебните разпоредби, практиката? Възможни са няколко отговора:

	Наказателни дела	Граждански дела
Закон <b>5</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Разпоредби на апелативен съд (материално право) <b>4</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Разпоредби за съдебната власт като цяло <b>3</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Съдебни разпоредби <b>2</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Практика <b>1</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

15.3 По граждански и наказателни дела ограничава ли се мотивирането, например за ускоряване на процедурите?

	Наказателни дела	Граждански дела
Всички видове дела <b>-4</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Повечето видове дела <b>-3</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Половината видове дела <b>-2</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Някои видове дела <b>-1</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Не <b>0</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

15.4 Ако отговорът е „да“, това изискване основава ли се на (материалното) право, съдебни разпоредби, практика?

	Наказателни дела	Граждански дела
	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>



Закон -5	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Разпоредби на апелативен съд (материално право) -4	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Разпоредби за съдебната власт като цяло -3	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Съдебни разпоредби -2	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Практика -1	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

15.5 Съдебни решения или присъди по граждански и наказателни дела постановяват ли се устно (тоест да не са в писмена форма) и предоставят ли се на страните по делото?

	Наказателни дела	Граждански дела
Да 4	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Не 0	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

### Индикатор C16: Яснота на присъдите и съдебните решения

16.1 Законът, разпоредбите или практиката изискват ли ясен и прост език?

	Наказателни дела	Граждански дела
Закон 4	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Разпоредби на съдебната власт като цяло 3	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Съдебни разпоредби 2	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Професионална практика 1	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Не 0	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

16.2 Ако е така, това прилага ли се на практиката?

	Наказателни дела	Граждански дела
Всички дела 3	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Повечето дела 2	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Някои дела 1	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Не 0	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

16.3 За кого основно са предназначени мотивите?

	Наказателни дела	Граждански дела
Страните по спора 3	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Обществото като цяло 2	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Други съдии (като апелативни съдилища, върховен съд) 1	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Оценяващи органи 0	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

16.4 Съществуват ли насоки за яснота на съдебните решения?

	Наказателни дела	Граждански дела
Да 2	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Не 0	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

16.5 Ако отговорът е „да“, кой изготвя тези насоки?

	Наказателни дела	Граждански дела
Министерство на правосъдието <b>0</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Съдебен съвет <b>1</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Върховен съд <b>1</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Други съдии <b>1</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

#### 16.6 Ако съществуват насоки, съдиите длъжни ли са да ги прилагат?

	Наказателни дела	Граждански дела
Всички видове дела <b>-4</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Повечето видове дела <b>-3</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Половината видове дела <b>-2</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Някои видове дела <b>-1</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Не <b>0</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

#### 16.7 Съдиите прилагат ли насоките на практика?

	Наказателни дела	Граждански дела
Всички видове дела <b>4</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Повечето видове дела <b>3</b>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Половината видове дела <b>2</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Някои видове дела <b>1</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Не <b>0</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

#### 16.8 През последните години правено ли е проучване сред страните по делата за възприятието им за яснота на съдебните решения?

Да <b>1</b>	<input type="checkbox"/>
Не <b>0</b>	<input type="checkbox"/>

#### 16.8 Ако отговорът е „да“, какъв процент са посочили съдебното решение като ясно?

	Наказателни дела	Граждански дела
≥ 80% <b>3</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
60%-79% <b>2</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
40%-59% <b>1</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
≤ 40% <b>0</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

#### Индикатор С17: Кратки съдебни решения

##### 17.1 [Моля, поставете "x" в полетата, където отговорът е ДА]

а) Съществуват ли формални изисквания, които водят до дълги съдебни решения? (например изискване за разглеждане на всички аргументи) **Да = 0, Не/не е отбелязано = 2**

b) Съществуват ли формални изисквания, които водят до кратки съдебни решения? Да = 2, Не/не е отбелязано = 0

	a	b
Първа инстанция, гражданско право	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Първа инстанция, наказателно право	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Апелативна инстанция, гражданско право	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Апелативна инстанция, наказателно право	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

17.2 Освен наличните изискванията, кои от изброените по-долу водят до дълги съдебни решения в практиката?

- Обичай 0
- Подобряване на кариерата 0
- Загриженост за критика от обжалване 0
- Липса на опит като съдия 0
- Академичен подход 0
- 'Сору пасте' от предишни или други решения 0

17.3 Оценете средната продължителност на съдебното решение и присъдата, както при гражданските, така и при наказателните дела.

[Моля, отбележете полето, съответстващо на среден размер в таблицата по-долу]

Гражданско дело: за нарушение на договор за доставка на стоки, при което адвокатите повдигат много въпроси по отношение на доказателствата.

Наказателно дело: за убийство, в което адвокатът повдига много фактически и процедурни въпроси

	0-20 страници 4	20-40 страници 3	40-60 страници 2	60-80 страници 1	80+ страници 0
Първа инстанция, гражданско право	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Първа инстанция, наказателно право	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Апелативна инстанция, гражданско право	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Апелативна инстанция, наказателно право	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

Забележка: една страница се равнява на 350 думи.

### Оценка на въздействието

Какво според вас е въздействието от индикаторите за качество на решенията за следното?

Моля, дайте Вашата оценка в падащите менюта, където -2 е най- негативното влияние, 0 е неутрално влияние, а 2 е най-положителното влияние.

	Формат на решенията	Мотивиране на решенията	Яснота на решенията	Краткост на решенията
Качество на решенията	Select an item	Select an item	Select an item	Select an item
Навременност	Select an item	Select an item	Select an item	Select an item
Ефективност на процедурите	Select an item	Select an item	Select an item	Select an item
Публичен достъп до правото	Select an item	Select an item	Select an item	Select an item

### Индикатор C18: Оценка на качество на решенията

18.1 Вземат ли се редовно извадки от съдебни решения, за да се оцени качеството им (извън процеса по обжалване)?

- Да **2**  
 Не **0**

18.2 Ако отговорът на 18.1 е „да“, това случва ли се в първоинстанционните и апелативните съдилища?

- Първа инстанция **1**  
 Апелативна инстанция **1**

18.3 Тези извадки вземат ли е като част от..?

- Партньорска проверка между самите съдии, резултатите от която не са достъпни за ръководството на съдии или други лица **4**  
 Оценка на работата на съдиите **2**

18.4 Ако извадките от решенията са част от оценката на работата на съдиите, кой отговаря за самата оценка на работата?

	Наказателни дела	Граждански дела
Ръководството на съда, включително председателя на съда <b>0</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Съдебния съвет <b>0</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Министерство на правосъдието <b>6</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Инспекторат или друг орган, който не е част от Съдебния съвет <b>-6</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

18.5 За какво се прави оценката на съдебните решения?

- Професионално качество (изготвяне) на решенията 0  
 Основание на решенията<sup>28</sup> - губят се всички точки, но не по-малко от 0

18.6 Броя на обжалванията използва ли се като показател за качеството на съдебните решения?

- Да 0  
 Не 1

18.7 Качеството на съдебните решения част ли е от проучванията за удовлетвореността на ползвателите на съдилищата, ако има такива?

- Да 1  
 Не 0

18.8 Качеството на съдебните решения оценява ли се чрез други методи, като например проучвания за конкретни аспекти на съдебните решения като четливост?

- Да 1  
 Не 0

#### Индикатор С19: Обучение на съдии

19.1 Писането на съдебни решения част ли е от първоначалното обучение на съдиите?

- Да 5  
 Не 0

19.2 Изисква ли се от съдиите да участват в обучителни курсове всяка година?

- Да 2  
 Не 0

19.3 Това изискване спазва ли се от съдиите?

Всички 3	<input type="checkbox"/>
Повечето 2	<input type="checkbox"/>
Малко 1	<input type="checkbox"/>
Няма 0	<input type="checkbox"/>

#### Оценка на въздействието

Какво според вас е въздействието от индикаторите за качество на решенията за следното?

Моля, дайте Вашата оценка в падащите менюта, където -2 е най- негативното влияние, 0 е неутрално влияние, а 2 е най-положителното влияние.

<sup>28</sup> Дали решението е било „правилно“ или „грешно“. Това пречи директно на независимостта на съдията.

	Оценка на качеството на съдебните решения	Обучение на съдии
Качество на съдебните решения	Select an item	Select an item

#### D. Осигуряване на публичен достъп до законодателството, даващо насоки на обществото

##### Индикатор D20: Достъп до съдебна практика

20.1 В първоинстанционните съдилища съдебните решения публикуват ли се на външна интернет страница?

	Наказателни дела	Граждански дела
Всички дела 4	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Повечето дела 3	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Половината от делата 2	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Някои дела 1	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Не 0	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

20.2 Ако съдебните решения се публикуват, достъпът до тях безплатен ли е или трябва да се заплати за получаване на достъп?

	Наказателни дела	Граждански дела
Безплатен 2	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Платен 0	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

20.3 Публикуват ли се обобщения на съдебни решения?

	Наказателни дела	Граждански дела
Всички дела 4	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Повечето дела 3	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Половината от делата 2	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Някои дела 1	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Не 0	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

20.4 Подчертават ли се важни решения: решения с особено значение/такива които са прецедент посочват ли се на обществото?

	Наказателни дела	Граждански дела
Да 2	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Не 0	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

20.5 Съдилищата оповестяват ли публично статистическа информация за резултатите от делата за нуждите на обществото?

	Наказателни дела	Граждански дела
Да <b>2</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Не <b>0</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

20.6 В апелативните съдилища съдебните решения публикуват ли се на външна интернет страница?

	Наказателни дела	Граждански дела
Всички дела <b>4</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Повечето дела <b>3</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Половината от делата <b>2</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Някои дела <b>1</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Не <b>0</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

20.7 Ако (някои от тези) съдебни решения се публикуват, достъпът до тях безплатен ли е или трябва да се заплати за получаване на достъп?

	Наказателни дела	Граждански дела
Безплатен <b>2</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Платен <b>0</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

20.8 Публикуват ли се обобщения на съдебни решения от апелативните съдилища?

	Наказателни дела	Граждански дела
Всички дела <b>4</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Повечето дела <b>3</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Половината от делата <b>2</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Някои дела <b>1</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Не <b>0</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

20.9 Подчертават ли се важни решения: решения с особено значение/такива които са прецедент посочват ли се на обществото?

	Наказателни дела	Граждански дела
Да <b>2</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Не <b>0</b>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

20.10 Съдилищата оповестяват ли публично статистическа информация за резултатите от делата за нуждите на обществото?

	Наказателни дела	Граждански дела
	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

Да 2	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Не 0	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

### Индикатор D21: Откритост към обществото

21.1 Обществото информирано ли е публично чрез официални източници (например публикации, интернет страници и т.н) за основните ценности на съдебната власт като независимост, безпристрастност, прилагане на закона?

- Да 1  
 Не 0

21.2 Обществото насърчава ли се да посещава съдилищата и да види как работят съдиите?

- Да 1  
 Не 0

### Indicator D22: Нови технологии и подобряване на достъпа до правосъдие

22.1 Съществуват ли механизми<sup>29</sup> за онлайн решаване на спорове или такива се разработват от съдилищата?

- Съществуват 2  
 В процес на разработване 1  
 Не 0

22.2 Съществуват ли или разработват ли се системи за проследяване, които да позволят на страните да следят напредъка на делата?

- Съществуват 2  
 В процес на разработване 1  
 Не 0

22.3 Съществуват ли или разработват ли се в съдилищата дигитални инструменти, които помагат на страните да предявят иск или да се защитят?

- Съществуват 2  
 В процес на разработване 1  
 Не 0

<sup>29</sup> Например процедури, които се провеждат изцяло електронно (не се провежда лично изслушване), чрез употребата на комуникационни техники като чатенето.



22.4 Съществуват ли или разработват ли се в съдилищата дигитални инструменти, които предоставят на страните ориентация по отношение на вероятния резултат от делото и / или факторите, които играят роля за него?

- Съществуват **2**
- В процес на разработване **1**
- Не **0**

#### Оценка на въздействието

Какво според вас е въздействието от индикаторите за публичен достъп за следните аспекти? Моля, дайте Вашата оценка в падащите менюта, където -2 е най- негативното влияние, 0 е неутрално влияние, а 2 е най-положителното влияние.

	Достъп до съдебна практика	Откритост към обществото	Нови технологии за подобряване на достъпа до правосъдие
Публичен достъп до законодателството	Select an item		Select an item
Достъп до правосъдие	Select an item	Select an item	Select an item
Ефективност на процедурите	Select an item	Select an item	Select an item
Качество на съдебните решения	Select an item	Select an item	Select an item

Благодарим Ви за попълването на въпросника

---КРАЙ---







